

tv-15 naš TOVARIS

Št. 22
5. junija 1986
Leto XXIV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Pod povečevalnim steklom

Začutili smo potrebo po uvedbi nove stalne rubrike, ki naj bi bila neke vrste povečevalno steklo za naš pogled v dogodke minulega tedna.

Naši bralci nas večkrat oštejejo, češ: čemu bi v tedniku prebirali, kar smo lahko v tej ali oni obliki prebrali že v dnevnem časopisu, poslušali na radijskih valovih in videli na televizijskem ekranu. Ne oporekamo jim, nasprotno – mislimo, da imajo glede tega kar prav. In se, upoštevaje ta njihova pričakovanja, kar zadeva vsebino tedensko izhajajočega časnika, temam, ki sodijo v vsakodnevna novinarsko-komentatorska zapisovanja, bolj ali manj izogibamo.

To pa spet ni tisto pravo. Brez aktualnih tem, ki prežemajo naše dinamično vsakdanje življenje, časnik pač ni tisto, kar mora biti.

Torej gre za to, da o stvareh pišemo na pravi, ustrezen način. V tedniku ne tako, kot je že bilo sproti zapisano ali povedano prek dnevnih medijev, katerih prednost je v tem, da z novico in komentarjem pohitijo in tako opravijo tisto poglavitno, kar pričakujemo oziroma terjamo od sredstev obveščanja.

Tednik naj seveda ne ponavlja, kar že vemo. Njegova podoba je usodno povezana z nekajdnevno zamikom zaradi izida. Tednikovo poslanstvo je v tem, da med mnogimi dogodki ločuje zrnje od plev, odbira pomembna življenjska in družbena dejstva ter jih skuša poglobljeno osvetliti in razčleniti z lučjo svojega pogleda.

Tej vlogi tednika bi se torej dalo reči – povečevalno steklo.

Poslej bo skušal tudi TV-15 Naš tovariš razčlenjevati dogodke in dejstva »aktualnega trenutka« in se bo v ta namen oziral na izkustvena jedra iztekajočega se tedna.

V tem deževno razvlečenem majsko-junjskem prehodu nas je – znova, ne prvič – vznemiril podatek o očitno padajočem slovenskem izvozu na konvertibilne trge v prvih letošnjih mesecih. Uresničuje se, kar smo (zlasti Slovenci) kot veliko nevarnost oznanjali že od lanske jeseni sem, in tisto, na kar smo opozarjali vse tiste, ki so sklenili za vsako ceno spraviti v življenje veljavnost novih deviznih predpisov. To se jim je po razvnetih razpravah v zveznih skupščinskih klopeh tudi posrečilo. Delovnim organizacijam, ki izvažajo, so bile s temi predpisi okrnjene ali celo odvzete pravice do deviznih izkupičkov, saj morajo prislužene devize takoj odprodati za dinarje.

Poslej se vprašujejo, čemu naj bi se trudile z izvozom, saj po dohodkovni plati ni kaj prida zanimiv; precej bolj se jim splača izvažati na Vzhod. To vedo in se po tem tudi spontano ravnavo.

Rezultat pa je seveda za jugoslovansko gospodar-

stvo celoto zaskrbljujoč. Več kot jasno je, da so novi devizni predpisi zgrešeni, destimulativni in v škodo izpolnjevanja poglavitne naloge, ki smo si jo zastavili, kar zadeva izvoz, pridobivanje konvertibilnih deviz ter kar najbolj izdatno vračanje dolgov in obresti.

V pozitivnem smislu in pravzaprav veselo nas je v poplavi naših letošnjih kongresov, ki smo se jih že kar navadili in nam sami po sebi nekako ne segajo več do živega, presenetil kongres Zveznih sindikatov. Bolj s svojim tonom kot s svojo vsebino, ki je tako in tako že splošno znana in jo ponavljamo vsi po vrsti, žal največkrat z občutkom, da mečemo bob ob steno: dati delavcu, kar je njegovega – delo, odločanje, oblast, dohodek, pravice, dolžnosti in kar je še teh pojmov, ki naj bi bili temelj našega sistema, a so dejansko čudno izigrani. Udeleženci sindikalnega kongresa so znali udariti s pestjo po mizi. Izzvenelo je: »Dovolj nam je tega besedičenja? Zdaj pojde zares?«

Ta zaostreni ton je vzbudil novo upanje, da se bodo skažena družbena razmerja po letošnjih kongresih vendarle zganila in spremenila. Kajti zgroženi smo ob spoznanju, kako malo je bilo premikov tu pri nas v zadnjih nekaj letih – vsem velikim besedam in sklepom navkljub in obenem v pričo naglih sprememb na vseh mnogih straneh sedanjega sveta (na daljnem azijskem vzhodu, na južni ameriški polobli in še mnogokje, le pri nas...)

Z upanjem, obenem pa tudi z dvomi, smo se ozirali v veliko dvorano newyorške palače Združenih narodov, kjer se je sestala generalna skupščina z nalogo, da bi izbojevala boj za Afriko, za povsem drugačen, kakovostno nov, prelomen odnos bogatih delov sveta do te najbolj obubožane in obenem najbolj nemočne celine.

Večinski glas človeštva je stavil na ta pozitivna prizadevanja, egoizem mogočnih mu je skušal podstavljati nogo.

Zmagal je zdravi razum. Svet bo Afriki pomagal in jo skušal izvleči iz letargije, v kakršni tone. Seveda pa je za zdaj zmaga razuma in dobre volje samo besedna. Se bodo sklepi, sprejeti v generalni skupščini svetovne organizacije, začeli tudi uresničevati, in to kmalu, brez odlogov in nadaljnega taktiziranja? Vprašanje, povezanemu z dobršno dozo skepse, se pač ni moglo izogniti. Kajti vse prevečkrat smo bili v teh najnovejših zgodovinskih časih priče praznim besedam in neustavljivi logiki egoizma, ki je naš svet spremenil v pekel nasprotij in razlik.

Se je v tem tednu v globokem kolesju zgodovine vendarle tudi kaj zganilo?

V. Konjar

Ranjenci in osebje bolnišnice Pavla

V soboto, zadnjega maja, so imeli vsakoletno srečanje ranjenci in osebje partizanske bolnišnice Pavla, tokrat na Hudem polju nad Mrzlo Rupo, kjer so sprejeli pohodno enoto, ki se je podala na pohod po poteh prenosa ranjencev na Notranjsko v avgustu 1944. Sprejema so se udeležili tudi osnovošolci iz Vojskega, ki so zapeli nekaj partizanskih pesmi, in skupina goriških mladink, ki so, oblečene v partizanske uniforme, izvedle recital. Dr. Pavla Lahova je v kratkem govoru orisala humano poslanstvo partizanske sanitete ter pohodnikom poleg spominske značke izročila tudi lepo vizitko z risbo prenosa partizanskih ranjencev. Udeleženci srečanja so nato odšli na Kolenčevo domačijo, ki je bila med vojno ena izmed javk. Tam so mladi Novogoričani uprizorili partizanski miting, ki je navdušil vse prisotne. Ganljivo je

bilo snidenje borcev z Veroniko Rupnik, ki je zdaj stara 84 let, med vojno pa je bila bolnišničarica v veliko pomoč in oporo. Dr. Pavla je obiskala tudi domačina Viktorja Šuligoja in njegovo ženo Danico, ki živita na Patatu. Viktor je bil v boju težko ranjen

in se je v bolnišnici zdravil, Danica pa je delala kot obveščevalka in aktivna mladinka. V tem, še vedno pristnem partizanskem domu, so udeleženci srečanja znova podoživeli čas in dogodke izpred štiridesetih let.

Ivo Gabrijelečič

Devetega in desetega junija Borčevski kongres

Zveza združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije je v obdobju med devetim in desetim kongresom s svojo družbenopolitično aktivnostjo prispevala k zorenju družbene zavesti o kriznem stanju, v katerem se naša družba v tej fazi razvoja socialistične revolucije nahaja. Zveza borcev je prepoznavala vzroke in soustvarjala pogoje za premagovanje takšnega stanja. Postalo je očitno, da le z naslonitvijo na lastne moči, ob uporabi obstoječih materialnih, znanstvenih in drugih potencialov, ustvarjalne moči delavcev in prizadevanj organiziranih socialističnih sil, lahko premagamo družbeno in ekonomsko krizo.

Kolikšen je bil dejanski borčevski prispevek v teh prizadevanjih, bodo spregovorili 9. in 10. junija v Beogradu, kjer bodo delegati, zastopniki več kot 890.000 nekdanjih udeležencev NOV, članov ZZB NOVJ, že desetič po drugi svetovni vojni pregledali uspehe svojega dela.

Konkretna odgovornost – pot k boljšemu

Lojze Slemnik, predsednik občinskega odbora ZZB NOV Slovenj Gradec, bo na kongresu ZZB NOV Jugoslavije 9. junija v Beogradu kot delegat zastopal koroške borce.

»Biti delegat na takšni ravni ni samo čast, temveč tudi odgovornost. Tega se toliko bolj zavedam, ker bom zastopal okoli 3.700 borcev, ki živijo in delujejo kot družbenopolitični delavci v: radeljski, dravogradski, ravenski in slovenjegraški občini.

Na zveznem kongresu borcev bi po mojem mnenju morali med drugim opozoriti, da smo bili borci vedno enotni, dosledni, pogumni, hkrati pa osebno pošteti. Če ne bi bili takšni, potem ob podpori naših sodelavcev ne bi zmagali in pregnali okupatorja. Ljudje so nam res zaupali. Bili smo res tisto, kar smo govorili. Žal se je od vsega tega danes marsikaj spremenilo.«

Naš sogovornik je potem nadaljeval:

»Borci smo vedno bili za konkretno odgovornost. Vedeli smo, kaj mora kdo storiti. Čeprav nam je bilo kdaj pa kdaj zelo težko, smo jo spoštovali. Takšni smo ostali. Zaradi tega smo do nje tudi danes zelo občutljivi, zlasti pa do negativnih pojavov.

Naj se to sliši tako ali drugače, da je že preživeto, smo borci pre-

pričani, da vse dotlej, dokler bo le toliko govorjenja in sestankovanja o tem, kako in kaj naj bi, sedanjih gospodarskih razmer ne bomo izboljšali. Gospodarske stabilizacije in vseh drugih težav ne moremo izpeljati ali uresničiti le na račun delavcev. Kako nas bolijo, nove in nove podražitve!

Če poslušas na televiziji ali pa bereš, kako posamezne zadeve, o katerih najprej razpravljajo v federaciji, potem usklajujejo med posameznimi republikami in avtonomnimi pokrajinama, dobi človek dvojni vtis; po ene strani, da gre za določeno neenotnost, po drugi pa, da je treba vrsto zadev urejati s pomočjo državne uprave. Ob vsem tem se zdi, vsaj preprost človek tako misli, da se vrtimo v nekem začaranem krogu, kar seveda ni res.«

O trenutnih razmerah v sosednji Avstriji Lojze Slemnik meni takole:

»Borci na tej strani Koroške vznemirjeno spremljajo pojave v sosednji Avstriji. Podoba je, da se pri naši sosedni vse bolj uveljavljajo tiste mračne sile, zaradi katerih se krepijo posamezne nacistične zahteve. Kaže, da pridobitve našega boja, upoštevaje tudi določila 7. člena mednarodne avstrijske državne pogodbe, danes ne le napačajo, ampak celo menijo, da jih je treba odpraviti.

Ne glede na vse to se borci na tej in oni strani med seboj srečujejo, izmenjujejo delegacije in ohranjajo medsebojne stike. Eni in drugi se zavedajo, da v skupnem boju proti nacizmu in fašizmu niso poznali meje. Vsi so se borili za skupno stvar.

Na zveznem kongresu borcev bomo v imenu naših članov ponovno izrazili vso našo pripravljenost pri premagovanju sedanjih težav. Hkrati pa bomo zahtevali, da naj vsak, tudi tisti, na vrhu, izpolnjuje svoje dolžnosti. Le tako bomo ne le ubrali, ampak tudi stopali po poti k boljšemu. Pri tem pa je seveda treba pritegniti tudi mlade strokovnjake. Tako mislijo borci na Koroškem in najbrž tudi drugi. Zatorej le s konkretno odgovornostjo naprej.«

Drago Miklavec

Kritični sindikati

Od 29. do 31. maja je bil v Beogradu 10. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije

Delegati Zveze sindikatov iz vseh naših republik in AP so na tem mogočnem shodu nastopili zelo kritično, deloma pa tudi samokritično. Na plenarnih zasedanjih, še bolj pa v petih kongresnih komisijah, so prišli na dan s sto in sto razpravnimi prispevki, o kakršnih ponavadi pravimo, da so brez dlake na jeziku.

Tarče njihovih napadov so bile identične s tistimi, ki so nanje merili že dosedanja republiški in pokrajinski partijski kongresi: prepočasna družbena stabilizacija, padajoča storilnost in proizvodnja, birokratizem, pogosto neustrezna vloga države in njenih ukrepov, n. pr. novega deviznega zakona, neučinkovita kadrovska politika, brezposelnost, slabe stanovanjske razmere in druge luknje v življenjskem standardu delovnih ljudi, naraščanje socialnih razlik, krhajoča se delavska enotnost, neskladja v političnem

in ekonomskem sistemu in podobno. Toda čeprav so vse te osti učinkovale neka-ko obrabljeno, kot ponavljanje že znanih stvari, je vendar treba ugotoviti, da je sindikalni kongres izrazil nekatere svoje poudarke.

Predvsem je bila zelo opazna dosledna razredna naravnost razprav. Čeravno so se sindikati tako postavili v pozicijo, ki jim zgodovinsko pripada, so vendar glede na naravo našega socialističnega samoupravljanja in naše socialistične demokracije izzvenili njihovi velelniki nekoliko ozko, da ne rečemo unitarno. Zamenjali so bolj človeško osebnostne, n. pr. narodnostno kreativne odnose. Večkratna obtožba, da imamo v Jugoslaviji »osem držav, pa prav toliko delavskih razredov in gospodarstev«, je včasih delovala enostransko. Številni delegati so se naredili gluhe za močno utemeljene

nasprotno argumente in postavljali zahtevo po formiranju zbora združenega dela v skupščini SFRJ, češ da bi samo tako prišli do polnega izraza interesi delavskega razreda. Kakor da so bili pri nas doslej ti interesi ustavno zastopani in zavrti ter potrebni obrambe! Kot dokaj nenačelna negacija našega ustavnega sistema je bila slišati (komaj nekaj dni po opravljenih volitvah) tudi zahteva Svetozarja Vukmanovića, naj se umaknejo in prepuste svoje položaje drugim vsi tisti, ki ne vedo, kako poiskati izhod iz dosedanjih težav. Tovariš Tempo bi ravnal pravilno in njegova radikalna zahteva, bi bila vredna pozornosti, ko bi povedal, kdo so oni drugi, ki bi znali potegniti naš voz iz močvirja. Ker tega ni storil, je ostala njegova vseobča kadrovska nezaupnica brez teže. Nasploh je bila kongresna razprava veliko radodarnostna s prikazi, kaj vse je pri nas narobe, kakor pa s konkretnimi predlogi, kako položaj reševati.

Nova predsednica ZSJ Marija Todorović je v sklepni besedi skušala izpolniti marsikatero vsebinsko vrzel kongresa.

Med drugim je dejala, da interesov delavskega razreda Jugoslavije ni mogoče ločevati od celotnih razvojnih interesov socialistične, samoupravne, neuvrščene Jugoslavije. Zavzela se je za vsestransko aktivnejšo organizatorično vlogo sindikatov, za globljo delavsko enotnost, za pravičnejše vrednotenje dela, za boj proti tistim socialnim razlikam, ki nastajajo ne zaradi večjega delovnega deleža, temveč zaradi razrednega in osebnega nepoštenja in zlorab. Posebej je poudarila, da moramo solidarno pomagati tistim, ki hočejo delati in pomoč upravičiti z delovnimi rezultati, odreči pa pomoč onim, ki bi hoteli samo lagodno živeti na račun inflacije. Nehati se mora tudi praksa, da se bo z delavskimi žulji težko pridobljena akumulacija izkoriščala za zgrešene naložbe in neživljenjske projekte, s katerimi smo si nakopali velikanske dolgove v tujini. Delavsko odločanje mora seči tudi v najpomembnejša področja: v davčni sistem, v združevanje dela in sredstev, v izvozne projekte, v tehnološko in vse tja do jedrskih elektrarn.

Z. K.

Zamejski utripi

Slovenci za enakopraven jutri

Te dni (2. junija) je bila 40. obletnica ustanovitve italijanske republike. Predsednik republike Cossiga je že pred dnevi prejel pismo takoiimenovane Enotne slovenske delegacije, ki pri vprašanju globalnega zaščitnega zakona predstavlja vse Slovence v Italiji, delegacija, ki je sicer zaprosila za sprejem, je hkrati poudarila, da je resnično boleče, da Slovencem v Italiji v 40-ih letih še niso priznali zaščitnega zakona, ki na primer velja za avstrijsko manjšino v bocijski pokrajini ali za francosko v aostanski dolini. Ob 40. obletnici italijanske republike so tudi v deželi Furlaniji-Julijski krajini nalepili priložnostni lepak, žal pa, tudi za kraje, kjer žive Slovenci, samo v italijanski.

Rahel korak naprej je sicer storjen. Enotna slovenska delegacija je bila na obisku pri predsedniku senata Fanfaniju, ki je po predstavniški hierarhiji drugi mož v republiki; pogovor je bil, kot so pozneje navajali gostje, »stvaren«. Fanfani je odkrito priznal, da ne gre pričakovati napredka pri problemu zakona vse dotlej dokler ne bodo razčistili odnosov v sedanji petstrankarski vladni koaliciji – sem spada tudi krš-

čanskodemokratski kongres, ki se je pravkar končal ob ugotovitvi, da bi morala ta stranka vnovič prevzeti »vodilno« vlogo v italijanskem političnem življenju. Obljubil pa je, da bo po tem »aktivno« posredoval.

Predsednik senata je pojasnil, da bo pri senatnih organih zahteval speljavo postopka za sprejem zakona, hkrati pa da se bo pozanimal, kaj namerava storiti vlada, ki je že lani zagotovila čimprejšnjo pripravo osnutka. Skratka, Fanfani si je nekako nadel vlogo »koordinatorja«, da bi pri tem življenjskem vprašanju Slovencev v Italiji resnično storili korak naprej. Obisk enotne slovenske delegacije je bil v Rimu na dan, ko so pred zgradbo italijanskega parlamenta predstavniki raznih »jezikovnih skupnosti« v Italiji demonstrirali, da bi jim priznali vsaj nekatere temeljne pravice, kot so uporaba jezika in šol v njihovem jeziku.

Seveda so bile skupine Slovencev na tem shodu solidarnostno navzoče, čeprav so njihovi predstavniki kajpak morali vnovič precizirati da slovenska manjšina v Italiji ni samo takorekoč »jezikovna skupnost«, pač pa predstavlja celovito skup-

nost, ki ji gredo vse »globalne« pravice. Zlasti Komunistična partija Italije se je tudi v zadnjih dneh na nekaterih pomembnih shodih zavzela za čimprejšnji sprejem zaščitnega zakona. Na tretjem kongresu KP v deželi Furlaniji-Julijski krajini, ki je bil v Trstu, so sklenili, da mora to biti zakon, »ki bo povsem ustrežal slovenski skupnosti«. Komunistični senator Perna pa je v Rimu odločno pristavil, »da je sprejetje zakona naloga, ki izhaja iz ustave, zato pa tudi stvar vse italijanske države«.

Slovenci v Italiji so pred dnevi kajpak pozdravili tudi politično pristrčno solidarnostno gesto, ki so jo storili uredniki revije »Patria indipendente«, glasila Nacionalnega združenja italijanskih partizanov, ko so ob obletnici osvoboditve Italije objavili sestavek Arriga Boldrinija o pravici Slovencev do globalnega zakona. Sestavek pa so priobčili še v slovenskem prevodu, čeprav je to revija, ki je namenjena vsej Italiji. Resnici na ljubo pa je treba reči, da vsa ta stališča v korist zakona spremljajo v glavnem tudi priporočila, naj se Slovenci ne pasivizirajo in naj skupaj z naprednimi italijanskimi silami in dejav-

niki vztrajno nadaljujejo boj, da bi jih italijanska stvarnost v vseh svojih porah še bolj spoznala in podprla.

V tem duhu Slovenci v Italiji poglobljajo napore, da bi si kar najbolj zaščitili pogoje za obstoj in seveda razvoj. Pred dnevi so v Števerjanu pri Gorici imeli občni zbor Zveze kulturnih društev, na katerem so spoznali, da bo treba še bolj razmahniti »inovativno« dejavnost v kulturnem življenju, ki je kapitalnega pomena za manjšino. Na občnem zboru Kmečke zveze pa so na primer potrdili navezanost Slovencev na kraško zemljo, s tem pa tudi težnjo, da bi jo še naprej obdelovali – seveda upoštevaje novejšo tehnološko potrebo in možnosti in pod pogojem, da se to zakonsko tudi dosledno zaščiti in ovrednoti.

Sem spadajo tudi zdajšnje priprave na takoiimenovane jusarske volitve, ki bodo sredi junija v tržaški ožji in širši okolici. To bo, pravijo v slovenskih organizacijah, dragocena priložnost, da se zakonsko potrdi stoletna pravica slovenskega prebivalstva do jusarskih zemljišč. V taka prizadevanja slovenskega prebivalstva pa sodi tudi

odklonilno stališče do izgradnje takoiimenovanega sinhrotrona, svetlobnega pospeševalca, ki naj bi ga, po mednarodnem soglasju, postavili blizu Bazovice. Slovenci kajpak podčrtujejo, da niso proti nedvomno koristnim in dragocenim tehnolo-

skim novostim, da pa njihove lokacije ne bi smele okrniti življenjskih prvin manjšinskega prebivalstva. Zategadelj tudi predlagajo drugo lokacijo, ki je zemljiško kakovostno slabša in za Slovence manj pomembna.

Miro Kocjan

Radioaktivni izpuhi tudi v ZRN Dvakratni izkoristek

Kaže, da je res tisto, na kar so opozarjali nekateri še na samem začetku maja, ko smo se vsi ogorčeni, prestrašeni in zmedeni ozirali v deževno nebo in proti ruskemu Černobilu: da se namreč takšne (ali pa v manjšem obsegu) stvari dogajajo pogostejše, kot smo bili sploh vajeni razmišljati. In tako se je zgodilo, da je sredi največje hajke in očitkov, ki so leteli na rovaš Sovjetske zveze in njenega nedopustno počasnega ter pomanjkljivega obveščanja, »puščalo« tudi v eni od nemških jedrskih elektrarn, o čemer so nas blagovolili obvestiti te dni, nekako mesec po tem, ko so imeli »lažjo okvaro«. Res priročno, da se je dogajalo še hujše v Černobilu in se enkrat priročno, da se je dalo v isti sapi uporabiti tudi politične kanone. Kaj bomo pa rekli zdaj? Najmilejše, kar je mogoče reči je to, da si nekateri pač ustvarjajo dvojna merila; drugačna, kadar obsojajo tisto, kar zakuhajo na Vzhodu in spet drugačna, kadar se podobno godi na Zahodu. Po vsem tem se človek lahko le še sprašuje, koliko vsega tega radioaktivnega zares »prejemamo« že vsa ta leta in koliko ga bo še po tistem »uhajalo«.

B. Ž. J.

Topničarji v zgodovinskem postroju

V Žabji vasi pri Novem mestu so se zbrali borci-topničarji 1. slovenske artilerijske brigade, da bi skupaj s prebivalci in mladino obudili spomin na dan, ko so takoj po kapitulaciji Italije po nalogu štaba divizije ustanovili prvo baterijo topništva 15. divizije.

Italijani so hoteli ob odhodu iz okupirane Slovenije uničiti čim več težkega orožja: topov, merilnih naprav in tankov. Zato so partizanske enote minirale ceste, jih zasekale in prekopale, s čimer

so Italijanom preprečili njihove namere. Tako so to orožje zbrali partizanski topničarji in ga prepeljali v Žabjo vas, odtod pa v teže dostopne kraje na Gorjancih in v Kočevskem Rogu.

Ustanavljanje prvih topničarskih enot v Žabji vasi je bilo zametek nastanka večjih topniških enot, predvsem 1. slovenske artilerijske brigade, edine te vrste v Sloveniji in v Jugoslaviji. Vanjo je bilo vključenih okoli 500 borcev in bork ter več topov s potrebno municijo in

vprežno živino. Borci te edine partizanske enote so po ustanovitvi sodelovali v vseh pomembnejših bojih na utrjene sovražne postojanke vse tja do osvoboditve Ljubljane v maju 1945.

Borci topničarji so na svojem sestanku poslušali in sprejeli »raport« o L. SAB, nato pa odšli k odkritju spomenika 105 mm topa, ki stoji v Žabji vasi in bo spomin na ustanovitev prvih topniških enot NOV in POS.

Franci Žvipelj

Mladi tehniki severnoprimskega območja

Zveza organizacij za tehnično kulturo v Novi Gorici je bila organizator območnega srečanja mladih tehnikov Severne Primorske. Potekalo je v okviru priprav za udeležbo na republiškem srečanju mladih tehnikov Slovenije, ki bo 10. junija v Celju v okviru iskanja tehničnih in tehnoloških inovacij članov klubov mladih tehnikov, kar zadeva energetske objekte, kemijsko mehanizacijo, izrabo odpadnih surovin ter varovanja okolja. Srečanja so se udeležili mladi tehniki z osnovnih šol ajdovske, idrijske, tolminske in novogoriške občine. Vseh je bilo 160.

Prireditvev je potekala pod pokroviteljstvom šempetrske Iskre.

Učenci so se pomerili v elektroniki, kemiji, fiziki, računalništvu ter v spoznavanju proizvodnega procesa. Pokazali so spretnosti v ravnanju z orodjem in v sestavljanju konstrukcij v fischer tehniki, svoje znanje pa so pokazali tudi v delu z ladijskimi, letalskimi, raketnimi ter zmajarskimi modeli, ki so jih seveda naredili sami.

Mile Gokjović

SOZO

PETROL

Težave filipinske vlade

Policijske enote v filipinskem glavnem mestu Manili so morale uporabiti solzilec, da so razgnale več deset tisoč demonstrantov, pristašev bivšega diktatorja Ferdinanda Marcosa, ki so se te dni zbrali pred filipinsko skupščino. Demonstrativno zborovanje so nasprotniki sedanje vlade organizirali le nekaj ur pred sestankom vladne komisije, ki naj bi še letos izdelala osnutek nove filipinske ustave. Z najnovejšo demonstracijo se potrjujejo napovedi, da sedanjo vladno garnituro pod vodstvom Corazon Aquino čakajo težki dnevi.

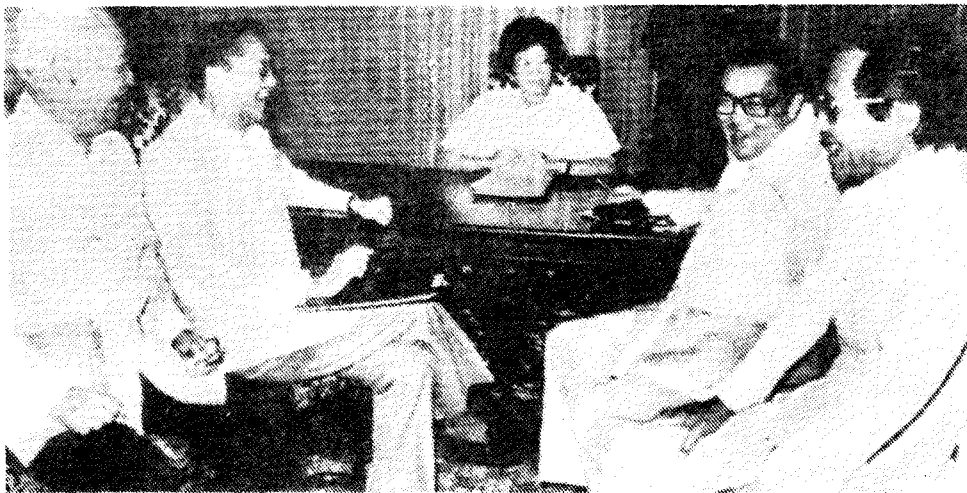
Prizadevanja za stabilizacijo tako političnih kot gospodarskih razmer se in se bodo kljub težavam nadaljevala. Zapletena notranja razmerja, kot tudi dediščina Marcosove diktature, terjajo od vodstva odločne ukrepe, ki so nujni za udejanjanje političnih obljub novega vodstva. Mednje sodijo v prvi vrsti razveljavitev Marcosove ustave, skupščine in preložitve lokalnih volitev, ki so nujne za stabilizacijo gospodarstva, narodno spravo in za demokratizacijo političnih razmer, pa čeprav se vlada korenitih gospodarskih reform še ni lotila. Dosedanji ukrepi so pač odraz politične stvarnosti, napadli pa so jih še zlasti privrženci padlega in pobeglega diktatorja, ki zdaj Corazon Aquino obtožujejo diktatorskega in avtokratskega vladanja. Kritikam se pridružuje tudi Ferdinand Marcos, ki je zaradi prepovedi vrnitve na otočje že vedno na Havajih.

Marcosovi privrženci,

zlasti tisti iz Gibanja za novo družbo, so doslej že večkrat zahtevali Marcosovo vrnitev, najglasnejši pa je bil Marcosov kandidat za podpredsednika Arthuro Tolentino. Velja omeniti, da so imeli Marcosovi privrženci pred njegovim begom s Filipinov v skupščini kar devetdesetinsko večino. Ravno trdovraten odpor privrženec bivšega režima

propada, njihov dolg v tujini znaša približno 30 milijard dolarjev, oblastne strukture so še vedno podkupljive, približno 30 odstotkov 55-milijonskega prebivalstva živi na robu življenjskega minimuma.

Milijarde dolarjev, ki sta jih nagrabila Imelda in Ferdinand Marcos, so še vedno v trezorjih tujih bank, težavna politično-

Dinamično, pa vendar zahtevno sporazumevanje

in nepripravljenost leve gverile na sporazum o prenehanju sovraštva nove oblasti. Nasprotniki iz vrst Marcosovega tabora so med drugim razglasili »uporniško skupščino« za demokratičen boj proti sedanji »diktaturi« in bivši zagovorniki diktatorskega režima so tako čez noč postali varuhi demokracije.

Zgodovina se je resda na ironičen način poigrala s patetičnim samodržcem, vendar kaže, da igra še zdaleč ni končana, kaj šele dobljena. Za Corazon Aquino in naslednike najtežje še prihaja. Za Marcosom je ostalo izčrpano gospodarstvo na robu

pravna igra za Marcosovo premoženje se je še le prav začela in je v veliki negotovosti. Prav tako je vprašljivo, ali je čas dejanskega na strani filipinskega ljudstva, drži pa, da sedanja oblast temelji na zaupanju večinskega prebivalstva, in to je v tem trenutku tudi največji kredit sedanje garniture. Takšno zaupanje pa ne more živeti le na obljubah, temveč terja konkretne uresničitve.

Sedanja koalicija je dejansko zelo heterogena, stičnim točkam je botroval skupni sovražnik Marcos, enotnega in daljnosežnega programa za reformo države pa zdaj nima. Corazon Aquino je

pred volitvami obljubljala boljše življenje vsem, zdaj pa mora dobesedno postopoma prerazporediti dohodek v korist eksistenčno ogrožene filipinske večine. Politična stabilizacija je nedvomno prvi predpogoj za široke akcije na gospodarskem področju. Med drugim je nujna prekinitev pravcate državljanske vojne na jugu otočja, zato je tudi pogajanja z uporniki. Izhod seveda ni odvisen le od dobre volje Corazon Aquino, temveč zlasti od

Glede na to, da so se v Beli hiši, čeprav na sila nasprotujoč si način, odrekli Ferdinandu Marcosu, bi bilo logično, da sedanja vladna garnitura prejme tudi ustrezno ameriško pomoč. Toliko bolj, ker ameriški oporišči Subic in Clark ostajata še vedno na filipinskih tleh, in sicer kot najpomembnejši ameriški oporišči v Pacifiku.

Denarna podpora bi bila seveda najugodnejša za revitalizacijo filipinskega gospodarstva. Sam državni sekretar George Schultz pa je med obiskom v Manili diplomatsko dejal, da tudi ameriški viri za pomoč Filipinom niso brez dna. Američanom bi, kot kaže, bolj ustrezalo posredovanje ali gospodarska pomoč kakšne druge države v neposredni bližini Filipinov. Pri tem so že omenjali Japonsko, ki naj bi menda s tem vložila sredstva predvsem v lastno varnost. Najverjetneje pa imajo v Tokiju drugačno računico, po kateri se obsežna vlaganja v obliki finančnih injekcij ne izplačajo, dokler je vlada v Ma-

nili še vedno nestabilna.

Zdi se, kot da Reaganova administracija še vedno čaka, kaj se bo dejansko izcimilo na Filipinih, kaj bo pokazala narodna sprava. Za zdaj v Beli hiši še čakajo, ali gre samo za politično-taktični mane- ver, po katerem naj bi gverilci, zlasti iz vrst Nove ljudske armade, položili orožje. Morda pa so vmes cilji, ki bi utegnili, dolgoročno gledano, ogroziti ameriška oporišča na Filipinih, s tem pa tudi na širšem območju jugovzhodne Azije. Subic in Clark sta največji ameriški vojaški oporišči zunaj Združenih držav Amerike.

Corazon Aquino kljub težavam vztrajno pridobiva glasove in krepi aktivno obrambo koalicije narodne moči kot temelja za demokratično preobrazbo filipinske družbe. Negotovost se nadaljuje tudi v prihodnje, kajti po bučni in evforični zmagi ostajajo politične razmere zapletene, še zlasti, ker je gospodarstvo na otočju resno načeto in na zelo krhkih temeljih.

M. Lamprecht

Od tedna do tedna

Od tedna do tedna

New York: Po dolgotrajnih pogovorih so na izrednem zasedanju generalne skupščine Združenih narodov v New Yorku le pripravili dokumente posebnega zasedanja za afriško gospodarsko obnovo in razvoj. Do konca tega desetletja naj bi v ta namen porabili 120 milijard dolarjev.

Washington: Ameriški obrambni minister Weinberger se je izrekel za prekinitev sovjetsko-ameriškega sporazuma o strateških raketah iz leta 1972. Po njegovem mnenju ni potrebno spoštovati nikakršnih sporazumov s Sovjetsko zvezo, ki bi omejevali Reaganovo strateško pobudo.

Dunaj: Vodstvo avstrijske liberalne stranke je podprlo koalicijo s socialisti v vladi kanclerja Sinowatza. S tem so se izognili krizi v stranki, ki se je začela pred mesecem dni, ko so nekateri člani zahtevali spremembe v strankinem vodstvu.

New Delhi: Zaradi strahu pred sikhovskim terorizmom so v severnih indijskih zveznih državah namestili dodatne policijske enote. Bliža se namreč obletnica napada indijske vojske v Zlati tempelj v Amritsaru.

Od tedna do tedna

Od tedna do tedna

Eno leto neonacističnega zbadanja

Pred kakšnim tednom je sodišče v Krefeldu v ZR Nemčiji obsodilo na štiri leta zapora bivšega SS-ovca Wolfganga Otta. Obtožen je bil, da sodeloval pri uboju voditelja KP Nemčije Ernsta Thälmann. Le-tega so aretirali leta 1933, takoj zatem, ko je v Nemčiji prišel na oblast Hitler, ubili pa so ga leta 1944. V koncentracijskem taborišču Buchenwald, neposredno pred tem, preden so vanj prišle predhodnice tankovske armade ameriškega generala Pattona.

Sodišče le ni v celoti ugodilo zahtevam obrambe, da naj Otta oprosti krivde, češ da ni dovolj trdnih dokazov. Kljub vsem poskusom, da bi v ZR Nemčiji diskreditirali KP Nemčije, je Ernst Thälmann še vedno dovolj močan, da blokira neonacistične spletke. Dokazov za krivdo bišega SS-ovca je bilo dovolj, toda v ZR Nemčiji je precej močan tudi neonacistični veter, ki prinaša na politično prizorišče dogodke, precej sprotne s podobo demokratične Nemčije.

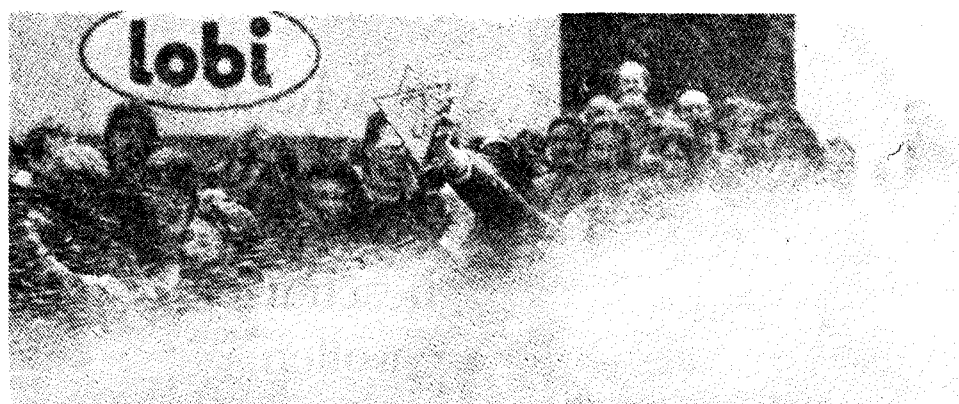
Lani je 65-letni Kurt Friess v Nesselwangu na območju Allgäu prevzel pansion »Karin«. Z ženo sta morala živeti z njegovo pokojnino 1500 mark na mesec, zato sta upala, da jima bo z gostinsko dejavnostjo starost nekoliko lepša. Toda, zmotil se je. Lani maja je prišlo k njemu v hribe 400 starejših »gospodov« s spremstvom in poskrbelo, da je bilo takoj konec vsake misli na idilično življenje daleč od Stuttgarta. Stari »gospodje« so bili namreč »stari kameradi«, nekdanji pripadniki SS divizije »Totenkopf« in tankovskega korpusa »Leibstandarte Adolf Hitler« in pripadniki »Hitlerjugend«. Društva nekdanjih nacistov se zdaj imenujejo »Kameradschaftsverband«

in »Truppenkameradschaft«. Častni gost »starih kameradov« je bil bivši general-major Otto Erns Remer, za katerega pravijo, da je vestno sodeloval pri obračunu z uporniki, ki so 20. julija 1944. poskusili izvesti atentat na Hitlerja.

V Nesselwangu, sicer prijetnem turističnem kraju, je 5000 demonstrantov protestiralo proti temu zborovanju neonacistov. Kasneje je prišlo pred hotelom »Krone«, centralo tega srečanja »kameradov« – gostilničar Rolf Buchheister je tudi eden »bivših«, ki je svojo gostilno na primernih mestih okrasil z SS-ovskimi runami, do spopada. Prebivalci so z oken in balkonov opazovali »predstavo«.

Od tedaj je minilo eno leto. Hotelirja Rolf Buchheisterja so zaradi lanskega incidenta in zato, ker je gostil »kamerade«, izključili iz CSU. Župan Oswald Kains, prav tako član bavarske krščansko-socialne uni- je CSU je prosil »Truppenkameradschaft Totenkopf«, naj odpove za letošnji maj napovedano srečanje v Nesselwangu! Uklonili so se, toda zato v Allgäuju svet še ni povsem v redu, »rjavi« pljunek je še kar ostal.

Enaintridesetletni Rolf Bickelhaupt, eden od organizatorjev lanskega protesta, dobro ve, kaj naklepajo neonacisti. Ta sindikalni funkcionar, pravnik, ki brani sindikalno organizirane delavce pred sodišči, je prepričan, da »pljunek« lanskega maja ni bil osamljeno dejanje. Pred hotelom »Krone«, za katerega obnovo so »stari kameradi« prispevali 40.000 mark, da bi njihov priljubljeni hotel vedno sijal in se prikazoval v redu in urejenosti, je Bickelhaupt govoril o neonacistični dejavnosti v okrožju

Takole je bilo lani v Allgäuju: 5000 demonstrantov je ogorčeno izražalo nezadovoljstvo, ker policija ni razgnala zborovanja nekdanjih pripadnikov SS vojaških enot v Nesselwangu.

Allgäu po majskih dogodkih 1985:

V Memmingenu so ustanovili »Nemško ljudsko mladino«, organizacijo, ki naj bi nadaljevala izročilo prepovedanega »Akcijskega združenja nacionalnih socialistov«, ki ga je vodil že obsojeni Michael Kühnen. Po lanskem srečanju v Nesselwangu so se neonacisti v Memmingenu znesli nad gosti v nekem lokalu in jih tako pretepli, da so morali iskati pomoč v bolnišnici. Na avtomobilski cesti pri Memmingenu so neonacisti s štirimi avtomobili obkolili vozilo, v katerem so bili njihovi nasprotniki. Po središču mesta so neonacisti javno paradirali v črnih usnjenih oblekah in prepevali fašistične pesmi.

Septembra lani je v Memmingenu eksplozirala bomba na enem od trgov. Oktobra so se v Nesselwangu srečali pripadniki »Nemškega osvobodilnega gibanja«, »viki- kinške mladine« in privrženci prepovedane »Akcijske fronte nacionalnih socialistov« (ANS). Oktobra so se poskušali srečati pri-

padniki »SS-Truppenkameradschaft 6. planinske divizije Nord e. V.« in »70. US Infanterie-division Association« iz Schwangau. Novembra je bilo v Nesselwangu zborovanje »Deutschen Volksunion« (DVU), na katerega je prišel tudi britanski zagovornik nacistov David Irving. Istega meseca so razbili okna na stavbi eksperimentalnega gledališča »Podium«, ker je imelo na sporedu delo judovske pisateljice Masche Kaleko. Akcija so »spremljali« plakati z narisanimi kljukastimi križi.

Junija letos načrtuje Nemška neonacistična stranka NPD organizacijo akcijskega tedna v Allgäuju. Pravijo, da so se za Allgäu odločili zaradi tega, ker »so tam zelo dobrodošli«. Sindikalni aktivist Rolf Bickelhaupt zatrjuje, da so si neonacisti »dobrodošlico« izmislili in da si niti zamišljati ne morejo, kakšna bo dejanska »dobrodošlica«, če se res nameravajo znova šopiriti v teh krajih.

n-

Slavje na partizanskih Jančah

S tradicionalnim zborovanjem nekdanjih borcev NOV, mladine, tabornikov, pripadnikov TO, osnovnošolcev moščanskih osnovnih šol, pohodnikov ter krajanov Besnice, ki te dni praznujejo svoj krajevni praznik, so minulo soboto na Jančah pri Ljubljani ponovno obudili spomine na junaški boj borcev II. grupe odredov pred 44 leti.

Slavnosti pri Planinskem domu (Dom II. grupe odredov) na Jančah so se udeležili številni družbenopolitični in kulturni delavci, predstavniki borčevskih organizacij, med njimi tovariši Bogo Gorjan, Ivan Maček-Matija, Franc Pogljajen in drugi, preživeli borci NOV in delegacije iz Grosupljega, Ivančne Gorice, Celja, Mozirja in Ljubljane. Slavnostni govornik je bil predsednik OK ZSMS Moste-Polje Leon Toplek, ki je med drugim dejal:

»... 25. maj je dan mladosti, dan, ko so mlada srca polna zaupanja v prihodnost in ponosa na preteklost. Problemi današnje družbe nam nalagajo nove naloge in odgovornosti. Da jih bomo lahko opravljali, je nujno potrebno, da nas še mlade pustijo, da opravljamo najpomembnejše družbene funkcije, tako kot so mladi v NOV prev-

zemali najodgovornejše naloge komandantov partizanskih enot.

ne, in zavedamo se tega. Odločno se bomo s tem soočili in zahtevali konkretne

Mladi smo danes in tukaj. To je naš čas in druga nimamo je bil moto XII. kongresa slovenske mladi-

odgovore na konkretna vprašanja. Zato zahtevamo osebno odgovornost za vse tiste zgrešene investicijske

odločitve, ki so nas tako zadolžile.

Zahtevamo demokratične, javne in široke razprave o vseh naložbah jugoslovanskega pomena, še posebej na področju jedrskega programa, saj so nas nedavne nesreče dovolj poučile. V Jugoslaviji imamo dovolj naravnih možnosti za gradnjo energetskih objektov, zato se odločno zavzemamo proti posegom v življenjsko okolje, ki je že itak dovolj ogroženo, je med drugim poudaril Leon Toplek.

Dogodkov pred 44 leti na Tujem grmu na Jančah so se poleg slavnostnega govornika spomnili tudi tedanji borci II. grupe odredov. Za mnoge še živeče bo 19. maj leta 1944 ostal v globokem spominu, ko so se med pohodom na Štajersko prav na Tujem grmu srečali z nemško soldatesko. Sovražnik je ob pomoči letalstva in oklepnih enot kar osemkrat jurišal na partizanske položaje, vendar vsakokrat zaman. Na prizorišču bojev je padlo precej borcev, še več pa sovražnikovih vojakov.

V bogatem kulturnem programu so sodelovali pihalna godba Papirnice Vevče, osnovnošolci in recitatorji.

V soboto pa bo že tradicionalni pohod Po poteh II. grupe odredov v Ivančni Gorici, kjer pričakujejo množično udeležbo, zlasti iz vrst mladine.

Jože Čurin

Zasedanje internacionalnega komiteja Ravensbrück

V Suresnesu pri Parizu je od 13. do 14. maja zasedal internacionalni komite bivših jetnic iz Ravensbrücka. Na zasedanju so predstavnice posameznih držav podale poročilo o svojem delu, svoje pripombe in želje za osnutek obeh resolucij. Naša želja, da se v resoluciji podčrtajo zločinska dela vojnega zločinca Artukovića, je bila pri drugem osnutku upoštevana, vendar je bila v tretjem, končnem, izpuščena, ker smo med zasedanjem zvedeli, da je Artukoviću že izrečena obsodba.

V bivših celicah-bunkerjih v Ravensbrücku vse države urejajo nove postavitev svojih nacionalnih muzejev. Več kot polovica držav je to že uredila, nekaj jih bo to storilo do septembra. Upam, da bomo tudi mi, Jugoslovanke, dobile potrebna finančna sredstva, da bi uredile našo celico do konca decembra, ko je zadnji rok.

Tovarišica iz Holandije nas je vse pozvala, da bi tako kot one pristopile k pisanju spominov o odporniškem delovanju in tovariški pomoči v samih taboriščih. One imajo že pripravljeno knjigo za tisk in jo bodo drugo leto izdale. Naše naloge za v prihodnje in naše preteklo delo, vse naše želje pa se najlepše odražajo v obeh resolucijah, za katere se udeležence trudijo, da bi dobile najširšo popularnost.

M. M.

Nikoli več fašizma in vojne

Štirideset let je tega, kar je Mednarodno sodišče v Nürnbergu obsodilo nacistične vojne zločince; SS je bila obsojena kot zločinska organizacija in vse nacistične organizacije so bile prepovedane. Preživele jetnice koncentracijskega taborišča Ravensbrück, zbrane na zasedanju svojega Mednarodnega komiteja v Suresnesu (Francija) 13. in 14. maja 1986 ogorčeno ugotavljamo, da so številni nacistični zločinci še vedno na svobodi.

Zahtevamo pravično kazn za »lyonskega klavca« Klaus Barbie, krivega vojnih zločinov in zločinov proti človeštvu, za Otta, morilca Ernesta Thälmana v Buchenwaldu in za vse druge vojne zločince. Ugotavljamo, da so v ZRN tolerirane in se lahko sestajajo organizacije, ki so prevzele dediščino SS in so bile obsojene kot zločinske, in druga fašistična združenja, med njimi esesovska Mrtvaška glava, katere pripadniki so bili naši mučitelji v koncentracijskih taboriščih. Zahtevamo, da se jih prepove.

V številnih državah se širijo nevarna propaganda in manifestacija fašističnega, rasističnega, antisemitskega značaja, teroristične akcije in dejanja slepega nasilja, ki jih obsojamo in ki motijo mirno sožitje in prispevajo k pripravljanju terena za novo vojno. V takšnem položaju postaja naše pričevanje, posebno med mladino, vse bolj pomembno.

Zavezujemo se, da bomo to delovanje še bolj razvile, da bomo zaradi nekaterih poskusov ponarejati zgodovino – seznanjale svet z resnico o nacizmu in fašizmu.

Tako ostajamo zveste svoji zaobljubi iz leta 1945: nikoli več tega, nikoli več fašizma in vojne!

Mir, razorožitev in svoboda

Nekdanje jetnice v taborišču Ravensbrück smo na zasedanju Mednarodnega komiteja Ravensbrück, katerega članice predstavljajo 17 evropskih držav in ki je potekalo 13. in 14. maja 1986 v Suresnesu (Francija), dolgo in zelo resno razpravljale o problemu miru in razorožitvi.

V letošnjem Mednarodnem letu bi rade prispevale svoj delež k boju za mir in razorožitev. Po vsem svetu so ljudje zaskrbljeni zaradi vse večjega kopičenja vse bolj morilskega orožja, ki povečuje nevarnost izbruha jedrskega pekla. Ta zaskrbljenost je zajela tudi nas.

Povsod, v vseh okoljih in vseh plasteh prebivalstva narašča odpor proti grožnji, ki preti človeštvu. Načrt vladajočih krogov v ZDA preneša jedrsko oborožitev še v vesolje in pripravi »vojno zvezd« sproža protest, ki se mu pridružujemo.

Miroljubne sile vseh držav sveta se neprestano bojujejo proti temu nevarnemu razvoju in terjajo odstranitev jedrskega orožja.

Pridružujemo se zahtevam gibanja za mir in terjamo:

- prepoved militarizacije vesolja
- ustavitve oboroževalne tekme na Zemlji
- omejitev in odstranitve jedrskih, kemičnih in drugih oblik orožja množičnega uničevanja v vseh državah
- ustavitve vseh jedrskih poskusov kot prvi korak k temu, da se človeštvo osvobodi atomskega orožja.

Ne zadošča hoteti mir; za to, da ga ohranimo, se moramo aktivno borovati.

V tem duhu se udeležujemo vseh mirovnih akcij. Sklenile smo poslati dve delegatki na Svetovno srečanje bivših bojnikov, ki bo decembra 1986 na Dunaju na temo Mir, razorožitev in svoboda.

Suresnes, 14. 5. 1986

Gostili so francoske pobratime

Prejšnji konec tedna je Tržič gostil uradno delegacijo in kulturno skupino s pobratenega mesta Ste Marie aux Mines iz Francije. Izmenjava je bila v okviru srečanj ob 20-letnici pobratenja in obnovitve listine o pobratenju. Tržičani so bili prve dni maja v Franciji, pretekli konec tedna pa so prišli v goste Francozi. Najbolj pestro je bilo v soboto, saj so bile temu jubileju posvečene osrednje prireditve in obiski. Gostje so se udeležili žalne komemoracije na Ljubelju, ogledali 14. mednarodno razstavo mineralov in fosilov na Bistrici. Pozno popoldne pa so se zbrali pred Paviljonom NOB v Tržiču. V imenu občinske organizacije zveze združenj borcev je pobratime pozdravil Tone Stritih in orisal narodnoosvobodilni boj do končne zmage nad fašizmom. Župan mesta Ste Marie aux Mines Roland Mercier je misel nadaljeval in orisal muke, ki so jih utrpeli narodi Evrope in žrtve, da so si izborili svobodo. »Danes je dolžnost nas, Francozov, kot vseh narodov, da se spomnimo teh žrtev narodov Jugoslavije in da počastimo spomin vseh tistih, ki so nam s svojim žrtvovanjem omogočili, da lahko ponovno vzključimo – Živel mir, živela svoboda!« je zaključil Roland Mercier. Predsednik Komiteja za sodelovanje s pobratanim mestom Tine Tomazin je pred otvoritvijo razstave »20 let pobratenja«, ki je bila v Paviljonu NOB, na

kratko predstavil značilnosti predstavljenih dokumentov iz 20-letnega obdobja plodnega sodelovanja in ob tem poudaril, da se za fotografskimi posnetki skriva še mnogo več – čustvene vezi med pobratimi na obeh straneh, ki so se v teh letih zblížili, obiskovali, srečevali. Prav ta spomin, zaradi katerega je bilo grajeno pobratenje, pa naj bo nov elan in volja, da se sodelovanje razširi še na ostala področja. Predsednik Komiteja pobratenja iz francoskega mesta Armand Fleck je navzoče povabil, da si ogledajo veliki razstavljeni album in dokumente značilnih dogodkov v zgodovini pobratenja. »Ob razstavi se bodo starejši spomnili prvih nepozabnih srečanj pred dvajsetimi leti. Tudi mlajši se spominjajo bivanja v Tržiču ali v Ste Marie aux Mines, bodisi na mladinskih delovnih akcijah bodisi na smučanju, kakor tudi drugih športnih ali kulturnih srečanj, ki so vedno nosila znak lepega in iskrenega prijateljstva. Tisti pa, ki do danes niso zaživel v našem pobratenju, lahko ugotovijo, da naše prijateljske vezi niso samo papir, prisega v veter ali pobožne želje, ampak, da to naše pobratenje živi in da je vedno na široko odprto vsem. Zaradi odličnih stikov med odgovornimi možmi obeh mest kljub zamenjavam na tržički skupščini občine in v mestni občini Ste Marie aux Mines je naše pobratenje trdno in se še naprej

krepi v iskrenem in plemenitem prijateljstvu,« je poudaril Armand Fleck. Veliko fotografij obiska v Franciji je zabeležil fotokronist g. Zuber, dopolnjujejo pa jih posnetki tržičkih fotoreporterjev Mirka Kunšiča in Danija Zupana. Razstavo je kronološko razvrstil in opremil Janez Šter, kustos Tržičkega muzeja. Po ogledu razstave »20 let prijateljstva« je sledila prireditev v tržičkem Cankarjevem domu, kjer sta župan Ste Marie aux Mines Roland Mercier in predsednik tržičke občinske skupščine Ivan Kapel slovesno obnovila listino o pobratenju. Slovesnosti so se poleg gostov in Tržičanov udeležili tudi predstavniki mest, s katerimi Tržič sodeluje ali je pobraten: delegacija iz prijateljske slovenske občine Repentabor v Italiji in župan g. Colj, delegacija iz Borevelj in g. župan dr. Kramner, delegacija iz pobratene občine Ludbreg in predsednik skupščine občine tovariš Bajić ter delegacija iz pobratene občine Zaječar in sekretar občinskega sveta zveze sindikatov tovariš Tosić. »Dokument o pobratenju, podpisan pred 20 leti, je dejansko zgrajen na temeljih trpljenja francoskih in slovenskih internirancev v podružnici Mauthausna na Ljubelju in taborišču Netzwiler Struthof. Temelji na nesebični pomoči tako občanov vašega, kot našega mesta. Dvajsetletno sodelovanje pobratimov je bilo

plodno in uspešno, izmenjale so se kulturne skupine, mladina, športniki, šolniki, gasilci, godba, gozdarji, društvo šoferjev in avtomobanikov, gospodarstveniki. Vendar oblike sodelovanja še niso izčrpane; med mestoma je še veliko neizrabljenih vezi, predvsem na gospodarskem področju,« je dejal ob tej priložnosti Ivan Kapel, predsednik občinske skupščine Tržič. Župan mesta Ste Marie aux Mines Roland Mercier je dejal, da je pobratenje, sklenjeno leta 1966, izjemno, saj je zgrajeno na spominu krutega trpljenja, ki sta ga prestajala oba naroda med drugo svetovno vojno. Izjemno zaradi svoje trajnosti, zaradi privlačne toplote z obeh strani, kljub oviri, ki jo ustvarjata oddaljenost in jezik. Še z večjo vero bomo gojili potrjeno prijateljstvo ter se zavzemali za nadaljnji razvoj našega sodelovanja. Podpirali bomo razvoj, krepili sodelovanje in izmenjave ter razvijali ekonomske odnose med Alzacijo in Jugoslavijo, kar bo jamstvo za nadaljevanje pobratenja. V tem nemirnem času, v katerem živimo, moramo biti čudovit primer sporazumevanja, bratstva med vsemi narodi sveta, kajti samo tako se lahko obvaruje mir, za katerega je bilo žrtvovanih toliko žrtev,« je dejal Roland Mercier. V kulturnem programu je sodeloval harmonikarski orkester Accordina; v nedeljo so se Francozi pomerili s Tržičani v spretosti na vaških igrah v Križah, v ponedeljek pa so odpotovali v Francijo.

Drago Papler

S prve seje predsedstva RO ZZB NOV Slovenije v novi sestavi Festival Kurirček in drugo

Saj ne, da bi se na seji predsedstva RO ZZB NOV Slovenije ukvarjali le z eno točko dnevnega reda, le precej časa so porabili za piljenje dokončnega besedila stališč in sklepov zadnje programsko-volilne skupščine ZZB NOV Slovenije. To je pač v navadi, preden gre besedilo v tisk ter vsem borbčevskim organizacijam v Sloveniji na vpogled in v rabo.

O številnih in razvejenih dejavnostih festivala Kurirček, ki v Mariboru za ves slovenski in tudi širši, jugoslovanski prostor, oblikuje raznovrstne manifestacije za razvijanje izročil naše nedavne preteklosti, je spregovoril predsednik sveta tega festivala tovariš Kramberger.

Poročilo, ki ga je podal o lanskoletni dejavnosti festivala, zajema vso dejavnost, tako strokovno-študijske naloge kot tudi kulturno-manifestativne dejavnosti.

Podlaga za delovanje festivala Kurirček je statut, v okviru tega pa se dejavnosti množijo toliko, kolikor je zavzetih sodelavcev in kolikor tudi dopuščajo finančna sredstva.

Lani so sodelavci festivala spremljali in ocenjevali (vrednotili) umetniške stvaritve s knjižnega, glasbenega in likovnega področja za otroke ter odraščajočo mladino, vse s poudarjenim zanimanjem za dela na temo NOB in revolucije. Pripravili so tudi strokovno posvetovanje na temo Partizanska ljudska pesem, kjer je sodelovalo pet referentov in dva koreferenta iz vseh republik. Posvetovanja, ki je bilo decembra 1985, se je udeležilo večje število učiteljev materinščine in je sodilo v sklop njihovega strokovnega izobraževanja.

Ena naslednjih konkretnih oblik dela se kaže v izhajanju revije Otroci in knjiga, ki jo izdajajo skupno: mariborska Pionirska knjižnica, Festival Kurirček Maribor in enota Pionirske knjižnice Oton Župančič iz Ljubljane. Slednja je poskrbela za izdajo lanske, že 21. številke; v njej so, tako kot v ostalih, zajeti teoretični članki v zvezi s knjigo in mladim bralcem iz izkušenj knjižničarjev s celotnega jugoslovanskega področja.

Pri Partizanski knjigi v Ljubljani je lani izšel tudi 7. zvezek pesmarice »Zapojmo veselo«, ki jo je uredil prof. Ciril Cvetko in sodi v del dejavnosti festivala Kurirček – na področju skrbi za objavljjanje novih skladb s temati-

ko NOB. Poleg tega je lani festival v sodelovanju z RO ZZB NOV Slovenije (kakor že prejšnja leta redno) razpisal glasbeni natečaj za nove skladbe. Ta je, tako je ugotavljal poročevalec, razmeroma šibko odziven, zato je tudi bera bolj pičila.

Med kulturne manifestacije, ki pomenijo pohvalo literarni ustvarjalnosti za mlade, vštavamo priznanje partizanskega kurirja; lani ga je prejel književnik Ivan Potrč za svoje, mladini namenjeno, delo in posebno za pravljice, ki so nastale še v času NOB, v partizanih.

Druga oblika kulturne manifestacije, prav tako pod okriljem festivala Kurirček, so literarna srečanja. V okviru triindvajsetega FK so v

torji so s prvo izkušnjo zelo zadovoljni.

Še cela vrsta je dejavnosti, ki jih je v poročilu predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije predstavil tovariš Kramberger, najbolj odzivni pa so vsekakor natečaji. Tako je na literarni natečaj v letu 1985 prispelo 53 prispevkov, proznih in poetičnih besedil izpod pisateljskih peres (nekaj tudi dramskih prizorčkov), nekaj skladb za nove otroške in mladinske zborovske pesmi (na glasbeni natečaj), najbolj odziven pa je bil natečaj za literarno besedilo z naslovom Vsak moj dan je svoboda, ki je veljal pionirjem. Kar 1102 prispevka sta prispela na naslov festivala Kurirček, od tega 556 prispevkov iz drugih republik

Spremembe in dopolnitve statuta ZZB NOV Slovenije

(kakor so jih sprejeli na 7. programsko-volilni skupščini ZZB NOV Slovenije)

1. Drugi odstavek 42. člena se črta.
 2. V poglavju »Zveza združenj borcev NOV Slovenije v občini« se osmi odstavek 20. člena spremeni tako, da se glasi:
»Predsednik, podpredsednik in sekretar so lahko izjemoma izvoljeni več kot dve mandatni dobi, na podlagi utemeljene obrazložitve, ki jo sprejme volilna skupščina.«
 3. V tretjem odstavku 20. člena in drugem odstavku 31. člena se za besedami: »pripravlja gradivo za seje odbora« dodata besedici: »in skupščine«.
- Spremembe in dopolnitve statuta ZZB NOV Slovenije so bile sprejete na 7. volilni skupščini ZZB NOV Slovenije dne 8. maja 1986.

decembru lani pripravili literarni nastop 47 književnikov iz vseh jugoslovanskih republik in pokrajin, ki so skupaj z nekdanjimi udeleženci NOB in nekaterimi drugimi nastopili v osnovnih in srednjih šolah, vrtcih ter po enotah JLA. Kar 46 je bilo teh srečanj, ki so potekala od Slovenske Bistrice do Lenarta, Ptuja, Ruš, Celja in Ljubljane. Poleg predstavitve delčka njihovega literarnega snovanja je bil posebno pomemben neposreden in sproščen pogovor z mladimi.

Eden takih nastopov književnikov je bil tudi v mariborski knjižnici, namenjen najširšemu občinstvu. Ta oblika je nova in organiza-

in pokrajin. Izbrani spisi, oziroma njihovi avtorji, so si prislužili knjižne nagrade.

Podobno kot literarni je uspel likovni natečaj z enakim naslovom. Otroci so poslali kar 1676 risb. Njihov izbor je bil na ogled v času prireditve festivala Kurirček v Pedagoški akademiji v Mariboru.

Ne nazadnje velja omeniti še predvajanje Kislingerjeve mladinske predstave Igra o zmaju, kot nagrade za prizadevne mariborske pionirje – sodelavce festivala, pa festivalove beograjske manifestacije – z literarnimi srečanjmi književnikov z mladino (v organizaciji pisatelja Mirka Petrovića) in festivalovo sodelovanje z drugimi podob-

nimi ali sorodnimi festivali, organizacijami in na prireditvah, kjer so smotri in osnovne težnje izvirali iz istih pobud kot pri festivalu Kurirček.

Vsej tej obsežni dejavnosti so dali na seji predsedstva RO ZZB NOV Slovenije za doslej storjeno vso pohvalo, jim obljubili podporo in sodelovanje tudi za naprej in poudarili pomen tega dela za razvijanje revolucionarnih izročil, ne le za slovenski, ampak za širši jugoslovanski prostor.

O politiki odlikovanj

Ob izčrpnem poročilu o delu komisije SRS za odlikovanja, ki ga je podal dva mandata uspešni delegat ZZB NOV Marjan Lenarčič, je predsedstvo slovenske borčevske organizacije najprej sprejelo poročilo o delu te komisije v letu 1985, nato pa priporočilo organizacijam ZZB NOV, da tudi v prihodnje dajejo pobude za odlikovanja najaktivnejših družbenopolitičnih delavcev – udeležencev NOV, za posebne zasluge pri vsestranskem razvijanju in krepitvi socialistične samoupravne družbene skupnosti, politike neuvrčenosti, SLO in DS, krepitvi bratstva in enotnosti ter enakopravnosti vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti ter za zasluge na različnih delovnih področjih.

Predsedstvo je poudarilo, da si bo ZZB NOV tudi v prihodnje prizadevala v SZDL, da bo politika odlikovanja postala sestavni del kadrovske politike in da bodo pobude za odlikovanja dajali za delovne dosežke posameznikom, predvsem mladim, inovatorjem, izumiteljem, znanstvenim delavcem in drugim, ki prispevajo največ ustvarjalnega dela za napredek naše družbe.

V točki dnevnega reda o kadrovskih vprašanjih so oblikovali in sprejeli predloge za delovni sekretariat predsedstva RO ZZB NOV Slovenije, za komisijo za kadrovske in administrativne zadeve in za predsednike enajstih komisij, delovnih teles borčevskega predsedstva. Tako bodo predsedniki posameznih komisij za obdobje sedanjega mandata predsedniki: komisije za sta-

Deseti kongres ZZB NOV Jugoslavije bo od 9. do 10. junija v Beogradu

DESETI
KONGRES
SUBNOR
JUGOSLAVIJE

Iz statističnih podatkov, pripravljenih za kongres, povzemamo le nekatere o zvezi združenj borcev NOV, da si bomo bolje predstavljali, kolikšno število organizacij in članstva zajema ta zveza. V Jugoslaviji je bilo ob koncu leta 1985 10.110 združenj borcev NOV in vojaških invalidov. Od tega je bilo 117 posebnih združenj vojaških invalidov in še 960 sekcij ZB. Skupno število članstva je znašalo 891.713, od tega 186.933 žensk, 62.059 še zaposlenih borcev in bork, 496.854 že upokojenih, drugih je 332.800. Vojaskih invalidov je bilo 117.310, med njimi pa še zaposlenih 4.632.

tut – Stane Markič, komisije za socialno-zdravstvena vprašanja – Janko Heberle, žirije za nagrade vstaje slovenskega naroda – Olga Vipotnik, komisije za vojaške invalide – Stane Repar, predsednik komisije za biveše politične zapornike, internance in izgnance pa še ni določen, komisije za bivše vojne ujetnike – Mirko Tušek, sveta za ohranjanje in razvijanje tradicij NOB – Janez Vipotnik, koordinacijskega odbora odborov enot in služb NOV in NOS – Dušan Gorkič, komisije za ekonomska vprašanja – Sveto Kobal, komisije za mednarodne stike in zamejstvo – Jože Gačnik, komisije za SLO in DS – Branko Jerkić, komisije za zgodovino – Zdravko Klanjšček, komisije za vloge in pritožbe – Savo Šifer in časopisnega sveta TV 15 Naš tovariš – Mira Svetina, komisije za dajanje mnenj o priznanju posebne dobe po členu 144 TZPZ – Savo Šifer in žirije za plakete ZZB NOV Jugoslavije pa Stane Koman.

Prav tako so potekali mandati borčevskim predstavnikom, oziroma delegatom v različnih družbenih organih, zato so jih morali imenovati v skupnost socialnega varstva – ponovno Jožeta Gostinčarja, v komisijo SR Slovenije za odlikovanja – Cvetka Novaka, v odbor za poča-

stitev petdesetletnice španske državljanske vojne pri RK SZDL pa Draga Flisa.

Nazadnje so kritično spregovorili še o vprašanjih, ki jih je dan prej sprožila seja zveznega borčevskega predsedstva in še posebno načrtovani nastopni govor predsednika ZZB NOVJ na borčevskem kongresu, ki bo prihodnji teden v Beogradu. Naši predstavniki v zveznem predsedstvu so opozorili na dejstvo, da nekaterih stvari, ki so bile že pred omenjeno sejo dogovorjene, tudi tokrat ni bilo najti v predstavljenem besedilu – poročilu predsedstva ZZB NOVJ, da je ostalo še več vprašanj nedorečenih, da je jezik besedila težak in poln tujk... O vsem tem je spregovoril na zvezni seji tudi Božidar Gorjan, predsednik ZZB NOV Slovenije, pri čemer mu je večina nadaljnjih razpravljalcev pritrjevala, vprašanje pa je ali bo uvodno besedilo tudi dejansko smiselno dopolnjeno in popravljeno.

Na prvi seji predsedstva RO ZZB NOV Slovenije v novi sestavi so se dogovorili še o načinu podelitve letošnjih plaket ZZB NOV Jugoslavije ter se za dolgoletno uspešno delo zahvalili dosedanjemu sekretarju RO ZZB NOV Slovenije Marjanu Lenarčiču.

B. Ž. J.

Z obiska pri novogoriških borcih

Poročila, ki jih prejemamo od rednih dopisnikov z Goriškega, pravzaprav ne govorijo o posebnih problemih tamkajšnje borčevske organizacije. To nam je kaj hitro razkril tudi pogovor z novim predsednikom občinskega odbora ZZB NOV Nova Gorica Alojzom Krpanom. Nekaj več dela si sicer obetajo v zvezi z dopolnjenim družbenim dogovorom o občinskih borčevskih priznavalninah, saj računajo, da bo treba reševati približno 600 novih primerov. Pri tem pa so prepričani, da bodo, potem ko bo delo opravljeno v skladu s pravili in predpisi, tudi naprej deležni razumevanja skupščine občine, kakor je bilo v preteklih obdobjih.

Beseda je pač sama od sebe nanese na to, kako so no-

vogoriški borci reagirali na postavitev spomenika »deportirancem« na oni strani, v stari Gorici. Alojz Krpan nam je v tej zvezi povedal, da so se tesno povezovali z borci iz italijanske organizacije ANPI, ki so jih nenasladnje tudi prvi opozorili, kaj se dogaja in kakšne sile se skrivajo za pritiski za izgradnjo omenjenega spomenika.

Prav tako je novogoriška organizacija ZZB NOV prišla s pomočjo italijanskih tovarišev tudi do stvarnih podatkov, koga vse so spravili na seznam imen, ki je bil kasneje na spomeniku tudi obeležen.

Nič niso pomagali protesti napredne goriške javnosti z obeh strani, zato so novogoriški borci tudi pravilno

sklepali, da se mora takemu dejanju upreti naše uradno državno predstavništvo v Rimu, po tem, ko takšno zahtevno sprožijo ustrezni organi v Beogradu. To se ni zgodilo (oziroma se je zgodilo prepozno) in borci ugotavljajo, da je naše uradno reagiranje včasih tako počasno, da nazadnje ne prispe pravočasno (kakor ni prispelo ob omenjenem primeru). Kje se zati in kje obstanejo papirji »po predalih«, bi bilo dobro ugotoviti, kajti goriški primer ob postavitvi spomenika »deportirancem« ni edini.

S takšnim ravnanjem (in doseženimi uspehi) pa dobivajo sile neofašističnih in drugih nazadnjaških barv nov polet.

B. Ž. J.

Poudarek z razprave

Preveč informacij – premalo konkretnih problemov

Na vojvodinski seji pokrajinskega odbora ZZB NOV je med drugimi v razpravi sodeloval tudi Nikola Zarić, ki je dejal, da gradiva za seje delegatov in delegacij pogosto niso dovolj konkretna ter da v njih prevladujejo informacije, ne pa problemski prikazi. »Tudi mi, v zvezi borcev,« je dejal, »ne rečemo natančno, kaj nas v političnem delu in delovanju moti. Zato pa vemo to, da moramo čimbolje sodelovati z družbeno-političnimi organizacijami, sisi, organi in tesli.«

Švilanit

61240 KAMNIK

tel. 061 831-711
telex: 31 318 YU FROTIR

- frotir brisače
- frotir kopalni plašči
- kravate
- rute
- rute za narodne noše

Štirinajsti sejem opreme in sredstev civilne zaštite

Vse večji pomen

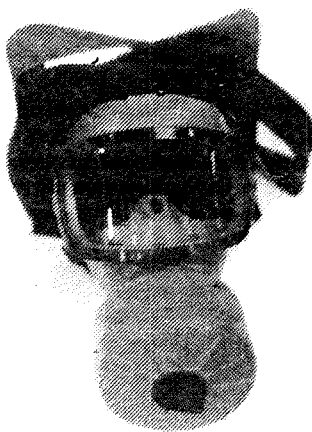
V Kranju je bil od 27. do 30. maja letos sejem opreme in sredstev civilne zaštite. Na tej prireditvi, ki je bila že štirinajsta po vrsti, je sodelovalo 507 razstavljalcev iz Jugoslavije in tujine. V kako pomembno prireditev se je razvil ta sejem, priča podatek, da je bilo na letošnji prireditvi predstavljeno več kot devetdeset odstotkov vse jugoslovanske proizvodnje na področju civilne zaštite in vsa trgovina iz Jugoslavije, ki prodaja ta sredstva in opremo.

Številni obiskovalci iz naše države, nekaterih evropskih držav in iz Bližnjega vzhoda so si lahko ogledali razstavljen opremo in sredstva civilne zaštite za osebno in vzajemno zaščito, protipožarno zaščito, zaklonišča, prvo pomoč, splošno zdravstveno pomoč in preventivno medicinsko zaščito za delo v izrednih razmerah, detekcijo, dozimetrijo, dekontaminacijo, prečiščevanje vode, zatemnevanje objektov, odstranjevanje ruševin in reševanje zasutih oseb iz pod ruševin, reševanje na vodi, prvo veterinarsko pomoč, deaktiviranje ubojnih teles, začasno bivanje in oskrbo prebivalcev v vojni in ob velikih nesrečah, ma-

skiranje. Poleg tega so bila razstavljena tudi sredstva in oprema za službo opazovanja in obveščanja in ostale oblike družbene samozaščite. To so bila predvsem sredstva za tehnično zaščito območij, objektov in naprav, vnetljivih snovi, zaupnih dokumentov, vrednosti in drugo.

Strokovna žirija je imela veliko dela, preden je podelila priznanja najboljšim izdelkom. Tako je podelila enajst zlatih medalj domačim proizvajalcem in enemu tujemu. Trinajst izdelkov pa je dobila priznanja.

Največ pozornosti obiskovalcev je bilo namenjeno nekaterim izdelkom tovarne Sava iz Kranja. Ta delovna

Otroška zaščitna maska

organizacija je predstavila gumijaste jezove, zavese za čiščenje onesnaženih voda, rezervoarje za vodo in drugo. Prvič pa je na sejmu pokazala blazino za dvigovanje bremen. Kot pravi konstruktor dela izdelka Andrej Hude je blazina uporabna na mnogih področjih, predvsem pa so nepogrešljive pri reševanju ob prometnih nesrečah, pri montaži strojev, v gradbeništvu, rudnikih, kamnolomih pri naravnih nesrečah in drugje. Blazine so tanke, saj je njihova debelina samo 2,3 cm in so zato uporabne predvsem tam, kjer je potrebna velika dvizna sila na težko dostopnem mestu. Vanjo je vgrajena jeklena armatura, ki poleg velike sile dviga zagotavlja tudi varno delovanje. Blazina pa se polni s pomočjo kompresorja ali s plinom iz jeklenke, ki je sestavni del kompleta. V normalnih pogojih zdrži osem barov pritiska, vendar so jo med preizkušanjem napolnili do sedemdeset barov, ko je

pritisk odtrgal ventil od blazine. Z njo lahko dvigujemo bremena do osem ton težje in to do višine devetnajst cm. Andrej Hude pravi, da je to le začetek in bodo v njihovi delovni organizaciji začeli izdelovati blazine najrazličnejših dimenzij. Prednost tega izdelka pa je tudi v tem, da ne potrebujejo nobenega novega stroja ali surovine, ampak vse izdelujejo na sedanjih. S tem izdelkom se je Sava uvrstila med redke izdelovalce na svetu in so tudi tujci pokazali precejšnje zanimanje za to blazino.

Industrija Miloje Zakić iz Kruševca je predstavila zaščitno masko za otroke, ki je do zdaj ni bilo na našem tržišču. Tako zdaj ta delovna organizacija, ki te izdelke izdeluje že dobrih petdeset let, ponuja kupcem zaščitne maske za vse starosti. S tem pa je odpadel tudi psihološki zadržek številnih občanov pri nakupu kompleta za osebno zaščito. Mnogi so namreč zavračali nakup ravno zaradi tega, ker ga niso mogli kupiti tudi za svoje otroke.

Zlato medaljo za svoje izdelke je na kranjskem sejmu prejela tudi Tovarna posebnih cestnih vozil Karoserist iz Maribora in sicer za kombinirana gasilska vozila TAM 80, 130 in 190. O kakovosti izdelkov te delovne organizacije pričajo tudi besede Eda Tanka iz občinske gasilske zveze iz Ribnice: »Tamova vozila, ki jih imajo naša društva, so izredno trpežna in dokaj lahka za vzdrževanje. Proizvajalec budno spremlja spremembe na tem področju in jih tudi upošteva pri izdelavi svojih vozil. Ne zadovoljni smo samo z do-

Zlate medalje za svoje izdelke so prejeli: Industrija Miloje Zakić iz Kruševca za otroško zaščitno masko, Tovarna posebnih cestnih vozil Karoserist iz Maribora za kombinirana gasilska vozila, Sava Kranj za blazino za dvigovanje bremen, Napredek iz Novega Miloševa za premično postajo in komplete za dekontaminacijo, Galeb iz Izole za komplet pasov za reševanje, Zarja iz Kamnika za napravo za opozarjanje na požar, Tehnični remontni zavod Hadžići za normalno in zaščitno ventilacijo KU-125/300, Termo vent iz Beograda za filtrinovenilacijsko napravo na petdeset oseb, Eltek iz Kovačice za alarmni sistem SUM, Naronaplasi iz Metkovičev za komplet opreme za prvo medicinsko pomoč in asanacijo iz Ozas iz Samobora za komplet sanitarne opreme za zaklonišča. Od tujih razstavljalcev pa je zlato medaljo dobila italijanska družba Elkon iz Torina za program naprav za alarmne sisteme.

Kombinirana gasilska vozila tovarne Karoserist iz Maribora.

bavnimi roki, saj moramo predolgo čakati, da dobimo njihove avtomobile. Seveda pa so posebno poglavje cene, ki so odločno previsoke, vendar vemo, da to ni izključno krivda Tama, temveč so vzroki drugje. Sicer pa sem letos že desetič na tem sejmu in vsakič sem bolj zadovoljen z njim. Vedno je kaj novega in gasilci lahko najdemo vse kar rabimo. Proizvajalcem bi svetoval, naj bi barve in kroji za obleke veljali vsaj pet let, ne pa da jih spreminjajo iz serije v serijo.

Svoje zadovoljstvo s sejmom pa ni skrival Andrej Bauman iz republiškega sekretariata za ljudsko obrambo Slovenije. »Prireditve v Kranju je pokazala, da je pre-

bolela vse »otroške bolezni« in da se je razvila v visoko specializiran sejem, ki je edinstven v Evropi. Drugod imajo sejme, na katerih predstavljajo opremo in sredstva samo za en del CZ, v Kranju pa je ponudba celovita. Iz leta v leto je boljša tudi kakovost izdelkov in tudi oblikovanje. Vidi se, da se izdelovalci trudijo in skušajo slediti svetovnemu razvoju. Če je bil minula leta sejem opreme in sredstev za civilno zaščito, so letos proizvajalci pokazali izdelke za vso družbeno samozaščito. Prav gotovo bo šel v prihodnje razvoj tudi v to smer,« je med drugim dejal Andrej Bauman.

Bojan Kuntarič

Mala blazina, ki je težka samo 4,5 kg, lahko dvigne do osem ton bremena do devetnajst cm visoko.

Pred 16. srečanjem ZRVS Jugoslavije »Bratstvo in enotnost '86«

Izredno zanimanje združenega dela

»Tako, ko smo izvedeli, da bo naša republika gostiteljica srečanja rezervnih vojaških starešin Jugoslavije, smo bili prepričani, da bomo tudi mi gostitelji ene od delegacij,« je začel opis priprav na srečanje ZRVS v Novem mestu sekretar tamkajšnje občinske konference rezervnih starešin Branko Djukić. »Seveda nam je bilo vseeno, iz katere republike ali pokrajine bodo naši gostje.«

V kasnejših stikih z dolenskim združenim delom se je izkristalizirala želja, da bi OK ZRVS Novo mesto gostila delegacijo iz Socialistične avtonomne pokrajine Kosovo. Tako so ustanovili organizacijski odbor, v katerem je petnajst članov, to so predstavniki izvršnega sveta občine, delovnih organizacij, organov za notranje zadeve, JLA, ZZB NOV, Dolenjskega lista in Doma Majde Silc.

»Odbor je sestavil tudi že program bivanja gostov iz Kosova pri nas. Jasno je, da občinska konferenca ZRVS ni možna sama zagotoviti sredstva za organizacijo. Zato smo vključili združeno delo, ki se je nad pričakovanj odzvalo našemu povabilu. Ze zdaj veliko delovnih organizacij sodeluje s podjetji na Kosovu in bi radi to še razširili. Menimo, da bo ta obisk še bolj poglobil gospodarske in druge vezi med Dolenjsko in Kosovom,« pravi Branko Djukić.

Sicer pa bodo goste iz Kosova pričakali na Otočcu, kjer bodo zbrani tudi predstavniki občinske skupščine, izvršnega sveta občine, družbenopolitičnih organizacij in predstavniki krajev-

Branko Djukić

nih organizacij ZRVS, ki so v bližini tega kraja. Razmišljajo tudi, da bi avtobus z gosti iz Kosova pričakali nekje med Čatežem in slovensko-hrvaško mejo. Po sprejemu na Otočcu jih bodo peljali v dijaški dom Majde Silc, kjer se bodo namestili in malo odpočili po naporni poti. Proti večeru bodo šli v tovarno zdravil Krka, ki ima najtesnejše stike s Kosovom. Gostje si bodo ogledali proizvodnjo in se seznanili z organizacijo dela in delova-

njem samoupravljanja v tem kolektivu. Tovarna Krka bo pripravila tudi tovariško srečanje, ki se ga bodo udeležili tudi predstavniki krajevnih organizacij ZRVS iz Novega mesta. Gostje in njihovi gostitelji bodo izmenjali mnenja in izkušnje o delu krajevnih organizacij ZRVS.

Naslednji dan, to je 3. julija, jih bodo peljali v Muzej revolucije in Jakčev dom, ogledali pa si bodo še nekatere znamenitosti Novega mesta. Okoli dvanajste ure pa jih bodo čakali v Metliki, kjer jih bodo pozdravili predstavniki OK ZRVS iz Metlike in Črnomlja. Ogledali si bodo eno od tamkajšnjih delovnih organizacij. Kot pravi Branko Djukić, so rezervni starešine iz Bele krajine pokazali veliko željo, da bi gostje iz Kosova obiskali tudi njih.

Po obisku v Metliki bodo gostje obiskali Bazo 20, kjer jim bodo predstavili pomembnost tega kraja za našo narodnoosvobodilno vojno in socialistično revolucijo. Zatem pa se bodo odpeljali v Stražo, v Novoles, kjer bodo pripravili pogovor z gosti in tovariško srečanje. K organizaciji tega dela so se priklju-

čile tudi delovne organizacije Gorjanci, Novoteks, Pionir in Iskra.

Četrtega julija zjutraj se bodo od gostov uradno poslovili pred dijaškim domom Majde Silc predstavniki družbenopolitičnih organizacij, nato pa bosta avtobus gostov iz Kosova in avtobus rezervnih starešin iz občine Novo mesto odpeljala po dolini reke Krke proti Kranju, kjer bo osrednja prireditve srečanja. Ustavili se bodo še na Cvibljah pri Žužemberku in si ogledali tamkajšnji spomenik.

»Po predračunu, ki smo ga predložili svetu občine za SLO in DS, nas bo srečanje stalo 750 tisoč dinarjev. Svet je naš načrt preučil in se z njim strinja in je že odobril sredstva. Za samo organizacijo bomo porabili 550 tisoč dinarjev, 200 tisoč pa bomo porabili za tiskanje izredne številke našega glasila Rezervist,« je dejal Branko Djukić. »Dejanski stroški srečanja bodo višji, vendar bodo del stroškov krile delovne organizacije, ki bodo tudi gostile tovariše iz Kosova. Da pa ne bi odšli gostje domov brez informacij o Dolenjski, bomo pripravili tudi brošuro o njej, ki bo tiskana v srbohrvaščini. Zelo pa smo bili presenečeni nad zanimanjem združenega dela za prihod delegacije iz Kosova. Prav gotovo bo ta obisk pripomogel k še boljšemu sodelovanju med dolenskim združenim delom in delovnimi organizacijami na Kosovu.«

B. K.

Razprava o usposabljanju

Na mestni konferenci ZRVS Maribor je dosednji predsednik komisije za vojaško usposabljanje in idejnopolično izobraževanje starešin Herman Lešnik med drugim dejal, da je med člani pogosto slišati kritične pripombe, da so taktično-oriencijske vaje vsako leto ali vsakih pet let enake, preživele ali nepotrebne. Trdijo, da so programi slabo pripravljani in izvedeni. Takšne kritične pripombe so delno upravičene. Veljajo samo za organizacije, kjer se na izobraževanje ter urjenje slabo ali na hitro pripravljajo, praktični dal pa izvajajo iz leta v leto na istih trasah, se zadovoljujejo s površno taktično rešitvijo pri reševanju taktične naloge, na kraju pa udeležencem večinoma ne povedo, kako so naloge rešili in kakšna bi naj bila vsaj ena od optimalnih pravih rešitev. Pripravljanje, organiziranje in izvajanje programa splošno vojaškega usposabljanja ter idejnopoličnega izobraževanja je za večino KK ZRVS zahtevnejša naloga v programih dela, ker zahteva največ časa, marljivosti in vztrajnosti. Vpogled in primerjava statističnih podatkov pove, da se je število taktično orientacijskih vaj podvojilo, število ekip in udeležencev se je povečalo za dobro tretjino, medtem ko se je celo za petkrat povečalo število mladincev in mladink v ekipah.

Po mnenju Hermana Lešnika bi morala glasila ZRVS delno postati tudi vojaško-strokovna in ne samo politično-informativna glasila. V njih bi morali vsako leto analizirati podatke s problemi po najpomembnejših postavkah obveznega programa usposabljanja.

Bolj kot doslej bi morali pisati tudi o dobrih krajevnih konferencah ZRVS. Ko je govoril o pomanjkljivostih pri delu rezervnih vojaških starešin, je dejal, da je kultura izdelanih skic in kart še vedno površna. Nekateri starešine slabo poznajo in rišejo taktične znake. Premalo skrbijo posvečajo tudi osebnim pripravam za pohode, preučevanju zakonskih predpisov s področja SLO in DS in nekaterim drugim problemom. Premalo so seznanjeni z novimi tehničnimi in tehnološkimi sredstvi ter s opremo morebitnega napadalca. Premalo se ponekod preučujejo izkušnje iz drugih vojn po drugi svetovni vojni. Tudi organizacijo, vlogo in naloge Teritorialne obrambe še vedno pozna le manjši del starešin. Pomanjkanje vojaškega znanja se ugotavlja tudi z analizami pri reševanju taktičnih nalog, pri dajanju predlogov za uporabo enote, pri izdajanju nalog enotam, pri dojemanju smotra predpostavljene poveljstva, pri poznavanju taktičnih postopkov plavega in drugod. Pri risanju na skicah ali kartah je razporeditev enot najpogostejše raztegnjena, niso izraženi glavni smotri, manever in moč ognja. Slabo se izdelujejo tudi skice in oleate minskih ovir. V taktičnih nalogah ne razdeljujejo poveljevanja z enotami, upravljanja z ognjem med bojem, spremembe na bojišču itd. To pa je mogoče z reševanjem kratkih predpostavk po dani taktični nalogi, ki jo rešuje član ZRVS. Pri reševanju taktičnih nalog bi moral vsak starešina sam reševati naloge in ne v skupini treh starešin, ko eden rešuje, drugi pa pasivno s strani spremlja odločitve in rešitve. Vsakemu starešini bi morali zagotoviti tudi komplet kart svoje krajeve skupnosti, kar bi bila tudi delna stimulacija za delo v KK ZRVS. M. K.

Stališča in sklepi 7. volilne skupščine ZZB NOV Slovenije

I.

Delegati volilne skupščine ZZB NOV Slovenije sprejemajo poročilo o delu ZZB NOV Slovenije, RO ZZB NOVS in njegovih delovnih teles, poročilo nadzornega odbora ZZB NOV Slovenije ter poročilo predsednika RO ZZB NOV Slovenije.

Skupščina ugotavlja, da je ZZB NOV Slovenije v preteklem mandatsnem obdobju uresničevala stališča in sklepe 6. volilne skupščine in 9. kongresa ZZB NOV Jugoslavije. Skupščina tudi ugotavlja, da je organizacija ZZB NOV Slovenije aktiven politični dejavnik, ki se skupaj z drugimi socialističnimi silami v okviru SZDL bori za uresničevanje Titove in Kardeljeve vizije izgradnje socialistične samoupravne skupnosti slovenskega in vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti in njihovih socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin, ter za uresničevanje trajnih vrednot in zgodovinskih ciljev socialistične revolucije, delavskega razreda in vseh delovnih ljudi v SFRJ. ZZB se bo zavzemala, da bo SZDL dobila tisto mesto, ki ji pripada, in da bo razvila take metode dela, ki bodo pomagale razreševati sedanje nakopičene probleme. ZZB NOV Slovenije se bo na skupnem programu SZDL, kritične analize delovanja političnega sistema socialističnega samoupravljanja, dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije in uresničevanjem sklepov kongresa ZKS in ZKJ ter ZZB NOVJ, skupaj s frontnimi deli SZDL Slovenije, prizadevala za nadaljnjo krepitev in razvoj političnega sistema socialističnega samoupravljanja in premagovanje krize zaupanja naših ljudi, do katere v posameznih okoljih prihaja, ker se deklarirana politika ne uresničuje dovolj dosledno, učinkovito in odgovorno.

Še naprej bomo aktivno vključeni v graditev in nadaljnji razvoj socialistične samoupravne družbe. Prizadevali si bomo za dosledno spoštovanje določil ustave, zakonov, družbenih dogovorov, samoupravnih sporazumov, za odgovornejši odnos do družbene lastnine in za krepitev bratstva in enotnosti ter enakopravnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti. Dopolnjevati moramo učinkovit način dogovarjanja in zahtevati dosleden nadzor nad izvrševanjem dogovorov uveljaviti načelo po katerem mora večja odgovornost nosilcev družbenih funkcij terjati tudi hitre in javne posledice za storjene napake. Še bolj se bomo zavzemali za dosledno uveljavljanje delegatskega sistema in odločanje na vseh področjih in ravneh. Odločno se bomo upirali vsem poskusom razvrednotenja NOB, težnjam po spravaštvu, omalovaževanju pridobitev naše socialistične revolucije in dosežkov izgradnje in razvoja naše samoupravne družbe. Nasprotovali bomo vsem težnjam, ki so v nasprotju z neposredno demokracijo in samoupravnim položajem delavcev, delovnih ljudi in občanov, kot tudi proti odvečni administraciji. Nasprotovali bomo vsem oblikam nacionalizma, unitarizma, tehnokratizma, etatizma, centralizma, klerikalizma in podobnim negativnim pojavom.

Krizno stanje v gospodarstvu, velike obveznosti do tujine, slabo neučinkovito gospodarjenje z družbenimi sredstvi ter lastnino, socializacije izgub ter velika negospodarna poraba v vseh okoljih, so temeljni vzroki za inflacijska gibanja ter napetosti v družbi. Tako stanje ustreza nesamoupravnim težnjam ter poskusom ponovnega odpiranja globalnega vprašanja našega političnega sistema in odnosov, ki smo jih v Jugoslaviji ustvarili z narodnoosvobodilnim bojem in revolucijo ter povojni izgradnji. Zato se bomo na vseh ravneh preko svojih delegatov dosledno zavzemali za ponovno ovrednotenje in poglobljanje socialističnega samoupravljanja, zaupanja v lastne moči in ustvarjalnost delovnega človeka, za odločno izvajanje dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije, protinflacijskega programa in učinkovitejšega vključevanja v mednarodno menjavo.

Glede na naše možnosti se bomo zavzemali za prestrukturiranje gospodarstva, za hitrejši tehnološki napredek, za večjo vlogo znanosti, za uveljavljanje bolj kakovostnih programov in družbenih dejavnosti in za široko usposabljanje kadrov.

Skupščina nalaga udeležencem NOB, naj se za uresničevanje strateških ciljev naše revolucije odločno zavzemajo, da bodo prišli na vodilna mesta na vseh področjih in ravneh mlajši kadri, ki so sprejeli idejo socialističnega samoupravljanja in so se zanj pripravljeni zavzeti z vsem znanjem, sposobnostjo in odgovornostjo.

Obenem je naša dolžnost v vseh okoljih, kjer še lahko vplivamo, da bodo mladi posebej še strokovno usposobljeni ljudje dobili delo, da ne bodo brezposelni, da bo prišla do polnega izraza njihova talentiranost, delovna sposobnost in samoupravljalna in politična tvornost.

Da bi se uspešno vključevali v družbeni razvoj, si bo ZZB NOV Slovenije tudi v prihodnje prizadevala za sprotno seznanjanje članstva in organizacij z aktualnimi družbenoekonomski-

mi, političnimi, idejnimi in drugimi vprašanji, pomembnimi za krepitev družbene, politične, idejne in akcijske enotnosti socialističnih sil.

II.

Dejavnost na področju uveljavljanja in razvijanja revolucionarnih izročil ter moralnih vrednot NOB bomo morali v okviru fronte socialističnih sil v prihodnje še bolj prilagoditi sedanjemu času. Hitreje je treba opuščati preživele, manifestativne oblike in to dejavnost po vsebini in oblikah usmeriti na bolj angažiran, vsakodnevni boj za premagovanje obstoječega stanja v družbi in za doslednejše zagotavljanje kontinuitete naše socialistične revolucije. Poglobiti in aktualizirati bo treba idejne in politične zasnove te dejavnosti ter razširiti njena delovna torišča na znanstveno, kulturno-umetniško, vzgojno-izobraževalno in razvedrilno-rekreativno področje.

Revolucionarne pridobitve in vrednote so sicer vgrajene v temelje naše družbene in državne ureditve, vendar ne bodo samodejno vplivale na oblikovanje napredne zavesti ljudi. Zato bomo z zgodovinskimi izkušnjami in etičnimi vrednotami preteklih generacij še naprej nenehno in načrtno seznanjali sedanje in prihodnje rodove ter spodbujali mlade, da jih bodo kritično in ustvarjalno vgrajevali v svoj vrednotni sistem.

RO ZZB NOV Slovenije si bo prizadeval za nenehno izpopolnjevanje sistema izobraževanja, vzgoje, štipendiranja, delovnega usposabljanja, zaposlovanja ter za učinkovitejšo delovno in družbeno uveljavljanje mladine. Podpirali bomo gibanje mladih proizvajalcev, inovatorjev, racionalizatorjev ter akcije Ljudske tehnike in gibanja Znanost mladini. Aktivnejše se bomo zavzemali za varstvo narave, zdravje okolje in racionalnejše gospodarjenje s prostorom, energijo in naravnimi viri ter v tem smislu sodelovali s prizadevanji mladih tako, da bodo te aktivnosti v prihodnje temeljile na objektivnih analizah razmer in skrbnejših strokovnih programih. Prav tako je treba mladini in pionirjem pomagati z mentorstvom, ustanavljanjem delavnic, laboratorijev, kulturnih in športnih ter drugih centrov, ki bodo omogočali, da bo lahko koristneje uporabljala energijo in znanje, ju vlagala tudi v splošna prizadevanja za medernizacijo tehnologije in gospodarstva in obči napredek družbe. V ta namen bodo organizacije ZZB NOV redno izmenjavale izkušnje in poglede z organizacijami ZSMS.

Še naprej se bomo trudili za učinkovitejšo domovinsko vzgojo na vseh ravneh vzgojno-izobraževalnega sistema in za večjo pomoč vzgojiteljem. Spodbujali bomo organizatorje tehničnih, kulturno-prosvetnih, vzgojno-izobraževalnih, telesno-kulturnih, športnih in rekreativnih tekmovanj, pohodov in drugih spominskih prireditev, da ob množičnosti le-teh vnesejo vanje več partizanskega duha in domoljubne vsebine.

Podpirali bomo nadaljnje raziskovanje ter znanstveno in umetniško predstavljanje naše polpretekle zgodovine, osvelitev trajnih, splošno človeških vrednot NOB in revolucije, zlasti pa tistih, ki lahko pomagajo reševati tudi današnje težave. Spodbujali bomo delo inštitutov, arhivov, muzejev revolucije in drugih strokovnih ustanov pri raziskovanju in predstavljanju NOB domači in tuji javnosti. Pospešiti želimo osvetlitev zlasti tistih dogodkov, ki so premalo raziskani in so zato pogosto predmet politikantskih špekulacij.

Naša organizacija si bo tudi v prihodnje prizadevala za objektivno podobo narodnoosvobodilnega boja in nepristransko vrednotenje revolucije v sredstvih javnega obveščanja, v lepi knjigi, na odru, v filmu in drugod. Ostro pa bo zavračala vse poskuse izkrivljanja, ponarejanja, omalovaževanja in razvrednotenja zgodovinskih dejstev NOB. Spopadli se bomo s pojavi navideznega znanstvenega ter politikarskega manipuliranja z zgodovinskimi osebnostmi. Zoperstavljali se bomo nesocialističnim idejam in stališčem, kakor tudi poizkusu rehabilitacije sil ter osebnosti, poraženih v NOB in revoluciji.

V borčevskih vrstah bomo podpirali in spodbujali zbiranje, urejanje in kritično obdelavo spominskega gradiva kot podlago za izdajanje zbornikov, monografij in drugih del o naši revolucionarni preteklosti. Potrebno skrb bomo namenili Knjižnici NOV in POS. Knjižnici OF in Mali knjižnici NOV in POS, tako da bi v nekaj letih dobili monografije vseh enot in služb NOV in POS ter orise delovanja odborov OF, organov oblasti, mladinskih in ženskih protifašističnih organizacij, zaledne oblasti, sanitete itd. Še naprej bomo skrbeli, da bi najboljša tovrstna književna, znanstvena in publicistična dela naših narodov in narodnosti v prevodih postala bralcem dosegljivejša na celotnem jugoslovanskem prostoru.

Skrbeli bomo, da bosta založbi Borec in Partizanska knjiga ohranili ustrezno raven in obseg izdajanja izvornih del s tematiko NOB. Vendar sodimo, da bo v vse težjih tržnih raz-

merah samo enotna dejavnost obeh založb in njuna organska povezanost omogočila njuno perspektivo. Prizadevali si bomo za nenehno vsebinsko in oblikovno rast glasila TV-15 Naš tovariš in revije Borec ter ureditev njunega finančnega položaja. Le-ti naj tudi v bodoče s prispevki vseh vrst prinašata vrednote NOB v današnji čas, hkrati pa še bolj kot doslej posegata v pereča družbena dogajanja na celotnem jugoslovanskem prostoru in pri tem uveljavljata idejno-politične vidike in akcijsko usmerjenost borčevske organizacije. Naklado časopisa in revije Borec je treba nujno povečati, kar je spričo velikega števila članov ZB, ki še niso naročniki in ob čedalje večjem zanimanju širše javnosti za njegovo vsebino, vsekakor možno.

Opozarjali bomo na doslednejše uveljavljanje zakona o varovanju narave in kulturne dediščine, družbenih dogovorov, samoupravnih sporazumov in občinskih odlokov, da bo na ta način družba zagotovila stalno skrb za varovanje spominskih obeležij, posvečenih dogodkom in osebnostim iz našega narodnoosvobodilnega boja.

Odločno bomo zahtevali hitrejšo izgradnjo Muzeja ljudske revolucije in delavskega gibanja Slovenije ter za ureditev spominskega območja na Rogu in drugih spominskih območjih in spomenikov, pomembnih za SR Slovenijo.

Skupščina je v načelu podprla pobudo za postavitev spomenika generalu Maistru in s tem priporočila članstvu in organizacijam ZB, da se vključijo v uresničevanje stališč, ki jih je sprejela Mestna konferenca SZDL Maribor.

III.

ZZB NOV Slovenije bo še naprej delovala pri krepitvi SLO in DS, ki sta bistvena elementa za zavarovanje svobodne, samostojne, suverene in neuvrščene samoupravne socialistične skupnosti. Še posebej se bo borila za odločnejše samozaščitno preprečevanje škodljivih pojavov in napadov na družbeno lastnino. Trudila se bo za nenehno čim boljše samozaščitno usposabljanje ljudi in za usmerjanje mladih v obrambne in vojaške poklice. V nadaljnji krepitvi SLO in DS bomo še posebej skrbeli za uveljavljanje narodne zaščite, tako v bivalnem kot tudi delovnem okolju, ter za usposabljanje ljudi za zaščito in reševanje ob nesrečah in za uspešno delovanje civilne zaščite sploh.

Zveza borcev se bo bojevala zoper stališča in poglede posameznikov in posameznih skupin in zoper poskuse manipuliranja z mladimi, kar je uperjeno zoper oborožene sile, SLO in DS ter krepitev obrambne sposobnosti SFRJ.

IV.

Skupščina ugotavlja, da je sistem socialne varnosti borcev, vojaških invalidov in družin padlih borcev normativno ustrezno urejen. V ZZB si bomo prizadevali za učinkovito, dosledno in racionalno uresničevanje, dograjevanje in prilagojen sistem v praksi, upoštevajoč pri tem gospodarske možnosti združenega dela in družbe kot celote, da bo postal resnično skupna odgovornost in skrb družbe zanje.

Zveza borcev se je že in se bo tudi v prihodnje zavzemala za to, da bodo pokojnine odraz realne vrednosti delavčevega minulega dela. Prav zato si prizadevamo za dosledno izvajanje sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja, za tekočo valorizacijo pokojnin in drugih prejemkov, da bi na ta način izboljšali gnotni položaj upokojenцев.

Zavzemamo se za spremembe družbenega dogovora o priznavalnih udeležencih NOB, s katerimi je pod enakimi pogoji in ob upoštevanju prispevka v NOB možno zagotoviti priznavalnino kot družbeno priznanje udeležencem NOB, kakor tudi družinskim članom padlih in umrlih borcev NOB. Družbeni dogovor mora zagotavljati usklajevanje priznavalnin, upoštevajoč merila za medletne uskladitve najnižje pokojnine.

Še naprej se bomo aktivno zavzemali za dograjevanje in razvoj sistema osnovnega zdravstvenega varstva borcev, vojaških invalidov in družin padlih borcev. Pri tem poudarjamo predvsem dispanzersko obliko zdravstvenega varstva v vseh okoljih, v čimbolj enotnem obsegu in kakovosti. Še posebej bo treba doseči krajše čakalne dobe pri specialističnih pregledih ter v zobozdravstvu, kjer je nujno treba zagotoviti boljšo organiziranost in boljšo kakovost storitev.

S starostjo borci, invalidi in drugi udeleženci NOB čedalje bolj potrebujejo zdraviliško-klimatsko zdravljenje. Zato se bomo zavzemali, da to zdravljenje omogočimo vsakemu upravičencu, ki mu je z medicinskega vidika nujno potrebno.

V ta namen naj se združujejo sredstva zveznega proračuna, zdravstvenih skupnosti in del

sredstev, ki jih namenjajo za varstvo udeležencev NOV družbenopolitične skupnosti.

Vso skrb in dejavnost bomo usmerili v zagotavljanje večje in boljše nege ostarelih in bolnih udeležencev NOB na domu in v domovih za starejše občane, kjer naj humano in družabno okolje pripomore k dobremu počutju in tovariški toplini.

Posebno skrb bomo namenili zagotavljanju kakovostnih ortopedskih pripomočkov za vojaške invalide, ustrežnejši določitvi rokov trajanja le-teh ter krajši čakalni dobi za nabavo. Prav tako bomo skrbeli za uresničevanje vseh dogovorjenih pravic. V proizvodnji ortopedskih in ortotičnih pripomočkov je nujno doseči večjo inovativnost, upajati sodobnejšo tehnologijo, uspešneje urejati kadrovska vprašanja in poenotiti standarde za tipizacijo teh pripomočkov za vso Jugoslavijo.

V.

Mednarodni položaj terja, da se borci tudi v prihodnje aktivno vključujejo v mednarodno dogajanje. Zato bomo tudi v prihodnje spodbujali sodelovanje demokratičnih sil v svetu, še posebno v našem zamejstvu, v boju za mir in sožitje med narodi. Podpirali bomo vse napore za prekinitev jedrskega oboroževanja in oboroževalne tekme na sploh, se zavzemali za prepoved jedrskega orožja in njegovo obsodbo, kot zločina proti človeštvu. Pri tem se bomo zavzemali za uresničevanje predlogov o brezatomskih conah v svetu – Sredozemlju, Balkanu in Srednji Evropi, posebno še predloga o brezatomski coni Alpe-Jadran, ki so ga borčevske organizacije in organizacije žrtev vojne Furlanije-Juljske krajine, avstrijske Koroške in Štajerske ter SR Hrvaške in Slovenije sprejele lani novembra v Vidmu.

V letu, ki so ga Združeni narodi proglasili kot leto boja za mir, se bomo zavzemali za razne oblike mirovnih aktivnosti znotraj naše sistema, v vseh okoljih, kjer delujemo. Kakor v preteklosti bomo v ZZB NOV Slovenije tudi v prihodnje nastopali proti terorizmu v svetu. Obsojamo pa tudi prakso, da se nekatere države namesto, da bi terorizem zatrle v svojih državah, z državnim terorizmom grobo vmešavajo v notranje zadeve in kršijo suverenost drugih držav.

Pozorno bomo spremljali tudi vse pojave neofašizma, še posebej v sosedstvu, napade na slovenski živelj v zamejstvu ter provokacije na račun razvoja prijateljskega sodelovanja z našimi sosedi. Odgovarjali bomo na vsak poskus rušenja tudi takih pridobitev NOB in boja proti nacifašizmu, kot so sožitje in sodelovanje med narodi.

Tudi v prihodnje bomo namenili pozornost mednarodnim stikom in se vključevali v prizadevanja SR Slovenije in Jugoslavije za krepitve politike neuvrščenosti, proti blokovski politiki in agresijam, za utrjevanje miru v svetu, za zmanjšanje oboroževanja, za demokratične odnose v mednarodnem sodelovanju, za spoštovanje pravic narodnostnih manjšin in podpirali osvobodilna gibanja in mirovne procese v svetu.

Poglobljali in razvijali bomo stike s sorodnimi organizacijami v tujini, zlasti v zamejstvu in s tistimi deželami, katerih pripadniki so sodelovali v našem NOB, kakor tudi z mednarodnimi komiteji koncentracijskih taborišč. Pozornost bomo namenili tudi sodelovanju s sorodnimi organizacijami v Italiji in Avstriji, saj pomeni tako sodelovanje nadaljevanje prijateljskih stikov in sodelovanja iz NOB. Pri tem se bomo skupno s prijatelji iz zamejstva zavzemali za vsestranski razvoj odnosov med sosednjimi deželami za sožitje med narodi in za uveljavitev politike odprtih meja, za večje pravice naše narodne skupnosti v zamejstvu. Nezadovoljivo stanje grobov, grobišč in drugih spominskih obeležij borcev jugoslovanskih narodov in narodnosti, padlih v tujini, terja nadaljnjo dejavnost ZZB NOV tudi na tem področju.

VI.

Skupščina je med drugim potrdila stališče RO ZZB NOV Slovenije do predlaganega osnutka sprememb in dopolnitev v statutu ZZB NOV Jugoslavije, zlasti ni podprla predlagane spremembe v 17. in 21. členu navedenega statuta.

VII.

Skupščina je prepričana, da bodo člani, organizacije ZZB NOV Slovenije in njihova vodstva z uresničevanjem stališč in sklepov pomembno prispevali k nadaljnjemu razvoju, h krepitvi trdnosti političnega sistema socialističnega samoupravljanja, delegatskega odločanja, bratstva in enotnosti ter enakopravnosti narodov in narodnosti, v vsestranski razvoj in ugled Slovenije in Jugoslavije v svetu.

V teh dneh se spominjamo

5. junija

... leta 1943 so se začeli odločilni boji v okviru pete sovražnikove ofenzive. Nemci so poskušali obkoliti in uničiti glavno narodnoosvobodilne vojske z vrhovnim štabom na območju med Pivo, Taro in Durmitorjem. Partizanska vojska se je pod Titovim vodstvom sklenila prebiti iz obroča prek doline Sutjeske, in sicer skupaj s približno tri tisoč ranjenci iz predhodnih bojev.

... leta 1944 je glavni štab slovenske partizanske vojske ukazal vsem enotam, naj napadejo predvsem ceste in železniške proge ter tako preprečijo prehod nemških vojaških transportov prek slovenskega ozemlja.

6. junija

... leta 1944 se je začela velika zavezniška invazija na obalno območje francoske Normandije. To je bila ena največjih vojaških operacij v vsej zgodovini človeštva. V invaziji je sodelovalo preko pet tisoč vojnih ladij in preko trinajst tisoč letal. Zavezniške enote so že prvi dan invazije vzpostavile dve mostišči in prek njih nadalje prihajanje okrepitev z britanskega otoka.

... leta 1944 sta se na Visu Nacionalni komite Jugoslavije pod Titovim vodstvom in delegacija jugoslovanske begunske vlade pod vodstvom dr. Šubašića sporazumela o tem, da bo ostala oblast na jugoslovanskih tleh, begunska vlada pa bo dajala pomoč bojujočim se borcev in ljudstvu v domovini.

7. junija

... leta 1941 so nemški okupatorji odpeljali prvi transport slovenskih izgnancev iz Štajerske v Srbijo (iz Slovenske Bistrice v Arandjelovac). — Sledilo je še 37 transportov; po tej poti je bilo izseljenih 17 tisoč Slovencev.

... leta 1943 (v času bitke na Sutjeski) so slovenski partizani uničili sovražnikovo letališče v Cerkljah. Istega dne so borci Gradnikove brigade porušili sto metrov dolg železniški most prek Bače pri Mostu na Soči in tako za dalj časa zavrlj promet na soško-bohinjski železniški progi.

8. junija

... leta 1942 je glavni štab NOV in POS poslal prvo kurirsko patroljo k vrhovnemu štabu NOV in POJ. Patrolja je za naporno pot do Prozora v Bosni potrebovala ves mesec.

... leta 1943 se je začel preboj skupine divizij jugoslovanske narodnoosvobodilne vojske čez Sutjesko in prek Zelengore proti vzhodni Bosni.

... leta 1944 so enote Cankarjeve brigade vdrle v domobransko postojanko Ig pri Ljubljani.

9. junija

... leta 1939 se je začelo v Tacnu pod Šmarno goro pomembno državno posvetovanje KPJ, namenjeno sprejetju sklepov za utrditev in očiščenja partijskih organizacij.

... leta 1943 je bil med nemškim bombardiranjem v bitki na Sutjeski ranjen Tito.

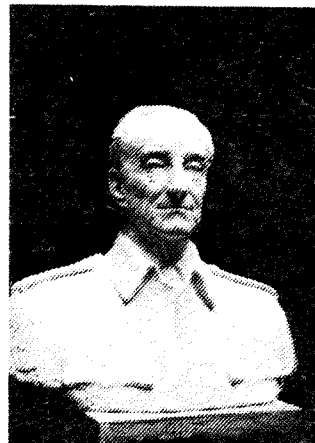
10. junija

... leta 1940 je fašistična Italija napovedala vojno Franciji in Angliji.

Spomin na tovariša Primoža in njegov govor

Nekega lepega dne v prvi polovici junija 1942. leta je v Kačji potok pri Mozlju, kjer je tedaj bila nastanjena 2. četa Kočevskega bataljona, prišel zanimiv, mnogim nepoznan partizan. Od povprečne starosti partizanov je bil vsaj deset let starejši, bolj visoke postave, prijeten in neposreden. Njegovi črni, kodrasti lasje in poteze obraza so dali vtis lepega moškega. Sproščeno se je pogovarjal s partizani, ki smo se spontano zbrali okrog njega. Zanimalo ga je, kako se počutimo, kaj smo po poklicih, ali ima kdo svojo družino in otroke ter podobno. To, da je bil videti zanimiv, pravim zato, ker mi je ostalo v spominu tudi naslednje: nenavadno je bilo že dejstvo, da je prišel brez pokrivala, kapo triglavko pa je imel zataknelo na levi strani za pasom. Na desni strani v usnjenem toku pa je nosil pištolo, ki je bila njegovo edino orožje. Obleden je bil v jahalne hlače in obut v škornje, z vezalkami povezane od stopal do podkolen. Tako je bilo opazno, da je težji invalid na levi nogi. Zato si je pri hoji pomagal z zakrivljeno palico. Prav to nas je presunilo. Vsakdo si je lahko predstavljal, kako težko mora prenašati partizanske napore in dolge marše. Občudovali smo ga.

Razen partizanov, ki so bili odsotni zaradi opravljanja obveznih dolžnosti v patroljah, na straži in opazovalnicah, je komandir čete Tone Marincej-Janko vse ostale pozval v bližnjo hišo. Na majhen podest pred vhodom so se povzpeli naš gost, komisar čete Anton Kranj-Mirko in komandir Janko, ki je

Aleš Bebler-Primož, delo akademskega kiparja Marjana Keršiča-Belaka

v imenu nas vseh pozdravil tovariša Primoža (ne da bi bil kaj več povedal o njem) ter ga prosil, naj nam spregovori.

Preudarno in počasi, z lepo domačo besedo, ki je bila vsakemu razumljiva, je začel tovariš Primož svoj govor. Toda to ni bil kak ognjevit, napihnen propagandni govor s puhlimi frazami in z vrsto nerazumljivih tujk. Res je tu in tam svoj glas nekoliko dvignil ob izredno pomembni temi, o kateri je govoril. Med drugim je dejal: »Prišel sem k vam zato, da vam odkrito povem in obrazložim nezaslišano krivico, ki jo doživlja naš osvobodilni boj. V Angliji in Ameriki so v tem najbolj aktivni, pa tudi v Sovjetski zvezi v kalnem ribarju nam v škodo. Potvarjajo resnico o naših partizanskih uspehih proti fašistični okupaciji. S sredstvi obveščanja, po časopisih in radiu lažno informirajo svetovno javnost, češ da so četniki tisti, ki se bojujejo proti okupatorju in že osvo-

bodili večje predele Jugoslavije. To načrtno počnejo prav zdaj, ko je osvobodilni boj v Jugoslaviji v izrednem vzponu in razmahu. Hočejo nas oslabiti tako, da z lažmi med nas partizane vnašajo malodušje in neborbenost. Med ljudstvom, ki množično podpira naše narodnoosvobodilno gibanje, pa želijo z neresnico vcepiti zmedo, nenetnost in razdor in s tem preprečiti nova množična vstopanja v partizane. Sovražni elementi v Jugoslaviji že dvigajo glave. Govorijo in širijo laži, češ da bo partizanstvo doživelo neuspeh in propad.«

V nadaljevanju je tovariš Primož povedal, da se je vrhovni komandant (Tito tedaj še ni bil omenjen) NOV in POJ na njegov predlog že sestel s četniškim vodjem Mihailovičem, da bi se dogovorila o skupnem boju proti okupatorju. »Toda razgovori niso dali zelenih rezultatov, ker je Mihailović predlog odklonil. Četniki so že, tako kot ustaši, narodnoosvobodilnemu boju zadali nož v hrbet. Z Nemci in Italijani odkrito skupaj nastopajo proti NOV. Ta njihov skupni nastop smo hočeš nočeš morali sprejeti. Svojim narodom smo obljubili, da jim bomo izbojevali svobodo. Od te izjave ne smemo nikdar odstopiti,« je s poudarjenim in dvignjenim glasom dejal tovariš Primož.

Prepričan, da sovražni propagandi ne bomo nasledili in da jo bomo povsod razkrinkovali, nas je pozval: »V dani situaciji je nujno še povečati borbenost in utrjevati samozavestno disciplino. Pred nami so še mnoge težke preizkušnje in veliko bojev.

Toda le tako bo prodrla resnica, da se v Jugoslaviji edino partizani borimo proti okupatorju in obenem proti njihovim pomagačem – domačim izdajalcem. S pravičnim bojem, s številnimi žrtvami in z nečloveškimi napori dajemo tudi svoj velik prispevek mednarodni protifašistični koaliciji!

Zaupajte v Komunistično partijo, ki je nosilka NOB in revolucije, ki ne pozna popuščanja, ter v OF in narodnoosvobodilne odbore, ki že delajo in prevzemajo oblast v imenu ljudstva, kot zametki naše nove, demokratične države,« je poudaril govornik. »Bodite trdno prepričani v našo končno zmago!«

Nekako tako je tovariš Primož končal svojo razlago. Nič razveseljivega nam ni povedal. Tedaj tudi na drugih bojiščih po Evropi in drugje situacija ni bila rožnata. Toda razšli smo se pogumnejši, oziroma, kot smo tedaj temu rekli: morala se nam je še bolj dvignila. Odkrita in ob pravem času povedana beseda je veliko pomenila. Tovarišu Primožu smo verjeli in mu zaupali.

Naključje je hotelo, da tovariša Primoža po tistem vsvo vojno in še nekaj let po osvoboditvi nisem videl. Toda njegov priljudni nastop, njegova osebnost in odkrito tolmačenje politično-vojaškega položaja so mi ostali trajno v spominu, v spomin na invalida španske državljanske vojne, narodnega heroja naše NOB in revolucije, tega izrednega človeka, ki ga žal več ni. Spomin nanj pa je še vedno svež. Ta spomin me je po 44 letih tudi spodbudil k pisanju tega prispevka.

Jože Strežek-Lipe

Gustav Ajdič

Junaški podvig pilota Karla Murka v aprilski vojni 1941

(nadaljevanje)

Z današnjo objavo končujemo spominski zapis, v katerem je pilot Murko pripovedoval svojemu bojnemu in poklicnemu tovarišu Gustavu Ajdiču, kako je doživel čas nemškega napada na Jugoslavijo v aprilu enainštiridesetega.

Skupina pilotov je s tovornjakom in kasneje peš potovala proti Sarajevu v upanju, da se bodo vendarle še lahko priključili kakšni enoti jugoslovanske vojske, ki bo sposobna nadaljevati zračne operacije. Potovali so prek Jajca proti Donjemu Vakufu, čez prevoj Komar, skozi Travniki in dalje proti Sarajevu.

Murko pripoveduje:

»V Kiseljaku, okoli 30 kilometrov oddaljenem od Sarajeva, smo dobili eno naših skupin in celo komandanta polkovnika Duklića. Zaustavili so se, ne da bi vedeli, kaj ukreniti. Nihče ni znal ničesar povedati o nadaljnji poti, saj so bili tudi sami popolnoma zmedeni. Ko pa so mimo, ne da bi se bili zmenili za nas, v avtomobilski koloni, prešli nemški vojaki, je vsem postalo jasno, kaj se dogaja. Z bolečino v srcu smo se pričeli sprijanzjevati z dejstvom, da je za nas vojna končana.

Zaskrbljen sem pristopil komandantu Dikliću z vprašanjem: »Kaj bomo sedaj?« Očitno tudi sam presenečen, je odgovoril: »Bomo videli, kaj bo ukazalo nemško poveljstvo.« »To-rej nisem več dolžan, da vas ubogam,« sem se odgovoril in se izgubil med mostovom naše enote. Vse iluzije o rešitvi na jadranski obali so se razblinile. Sanjarjenje o tem, da bomo letalci lahko nadaljevali boj s pomočjo zaveznikov, je zamenjala skrb za čimprejšnjo vrnitev v domači kraj. Vse borbene akcije naših pogumnih letalcev, ki so izgubili svoja mlada življenja nad prostranimi polji Madžarske in drugod, predvsem zaradi nesposobnosti in nepripravljenosti poveljujočega kadra, so bile zaman.

V takem razmišljanju sem našel med množico

to tudi potrtega narednika 1. klase, svojega dobrega prijatelja pilota Slovenca Dušana Vedernjaka. Iz oči sem mu bral, da si želi čimprej zapustiti nevarno zborovališče. Sam namig je zadostoval, da je stopil za menoj. Oddaljevala sva se v smeri, od koder smo prišli. Potrebnihi je bilo le nekaj besed in najin načrt potovanja je bil narejen. Dokopati sva se želala do kakšnega prevoznega sredstva. Ze po nekaj sto metrih sva naletela na kamion, na katerega so vstopali orožniki in vojaki. Vkrcati se je posrečilo tudi nama in že je avto potegnil proti Travniku. Med potjo smo srečali še nekaj nemških avtomobilov. Vojaki so nas zaustavili samo, da so nas pregledali, če nimamo orožja, sicer pa so nas pustili, da smo nadaljevali pot. Prevozili smo kakih deset kilometrov. Nato nas je ustavila posadka nemškega kamiona. Dva Nemca sta izskočila, izgnala našega soferja in ukazala, da vsi sestopimo. Obrnila sta vozilo v nasprotno smer in ga vključila v njihovo kolono. Odtlej je skupina nadaljevala pot proti Travniku peš. Želeli smo priti do železnične in z njo nadaljevati potovanje. Toda železniška proga je bila še daleč. Midva s Dušanom sva se kmalu izločila iz skupine, ker sva bila urnejša.

Toda pešačenje je bilo težavno in polno nevarnosti. Ker sva bila oblečena v modre uniforme in usnjene suknjiče, sva bila ob vsakem srečanju z nemškim vozilom plen pogledov nemških vojakov. Ko je mimo pripeljal neki motorist sem ostal brez svojih usnjenih rokavic. Z naduto surovostjo mi jih je odvzel in odpeljal dalje. Kmalu za tem bi skoraj ostal brez kovčka, ki sem ga bil vzel s seboj, ko sem zapuščal letališče. Vanj sem spravil svojo dokumentacijo in neke malenkosti. Ko je mimo pripeljala tankovska kolona, je iz nekega tanka skočil vojak in ga na silo hotel odvzeti. Verjetno je mislil, da je v njem kakšna večja vrednost. Ker mu ga nisem hotel dati, vojaku pa se je mudilo, mi je ukazal, naj se vkrcam na

Karel Murko

tank. Moral sem ubogati, saj mi je vojak zagrozil. Skočil sem na tank, vojak pa je prišel brskati po kovčku. Ker ni našel nič takega, kar bi mu ustrezalo, je vzel samo karto specialko in nekoliko zavojčkov cigaret, ki so potešili njegovo pohlepnost. Olajšan skrbni sem skočil s tanka, vendar sem zdaj ostal na cesti sam. Vsi, ki so videli, kaj se je zgodilo z menoj, so se namreč umaknili s ceste in nadaljevali pot vzdolž polj in stranskih poti. Vrnil sem se do kraja, kjer sem se bil moral povzpeti na tank in tam skritega v grmovju ob cesti našel Dušana. Srečna, da sva se spet našla, sva hotela dalje. Pri Busovači sva zavila na pot proti Zenici. V neki vasi, ki je bila odmaknjena od glavne ceste, sva za hrano zamenjala usnjena suknjiča in letalske škornje. Sklenila sva, da si bova dala kakemu krojaču v mestu prenarediti uniforme v civilni obleki, kajti nadaljnje potovanje z vojaškimi oblekami je bilo preveč nevarno. V Zenici sva si najprej kupila klobuke in si pri krojaču res preuredila uniforme. Tu sva se seznanila z nekim civilistom-Srbom, ki naju je opozoril, naj ne odideva na železniško postajo, ker tam vse vojaške osebe legitimirajo in pošilja v ujetništvo. Svetoval nama je, naj šele naslednji dan odideva na vlak, noč pa lahko prebijeva pri njem. Naslednji dan naju je spremljal na postajo, kjer sva se pomešala med civil-

liste in odpotovala z vlakom do Bosanskega Broda. Ker je bil most na Savi miniran in zastražen, se je ljudstvo prevažalo na drugo stran s splavom. Boječ se ujetništva, sva se prepelejala na drugo stran reke s privatnim čolnom. Po stranskih ulicah sva prispela na postajo in se skrivoma povzpela na odprt vagon tovornega vlaka, ki je bil postavljen v smeri proti Zagrebu. Stisnjena v kot vagona sva težko pričakovala odhod vlaka. K sreči se je kompozicija kmalu premaknila, po več kot peturni vožnji sva prispela do tovrne postaje v Zagrebu. Tam sva se razšla, kajti Dušan je ostal v Zagrebu, kjer je imel dekle, jaz sem pa sam moral razmisliti, kako priti domov, na očetov dom, v Maribor...

Zadnji del Murkove spominske pripovedi bomo samo na kratko povzeli...

Vrnil se je v Maribor in ostal nekaj dni doma. Ponj so prišli gestapovci in ga odpeljali na zaslisanje h gestapovskemu oficirju. Zastavil mu je ostro vprašanje: »Zakaj ste bombardirali Gradec?« Izvil se je z lažjo, češ da je Gradec bombardiral njegov kolega pilot Putica, ki pa so ga Nemci potem sestrelili nad Madžarsko in ga ni bilo več med živimi.

Murko se je lahko vrnil domov, a so mu že po treh dneh ukazali, da mora na prisilno delo v Avstrijo. Na transportu so bili učitelji, uradniki in drugi nezaželeni Slovenci.

Vlak se je ustavil v Gradcu, kamor so mobilizirance poslali delat na železniško progo. Murko se je tam lahko na lastne oči prepričal, kakšen učinek so imele bombe, odvržene iz njegovega letala. Zadeto in zrušeno je bilo dvonadstropno poslopje, ki je služilo kot skladišče živeža za potrebe bojišč, med tiri pa so bili še vedno globoki lijaki, ki so jih naredile bombe.

Tej »zgodbi« so sledile v mesecih in letih, ki so se vrstili, še druge, med njimi zagotovo dramatična zgodba Murkovega pobega iz Avstrije, kjer je delal kot progovni delavec, nazaj domov v Slovenijo, k partizanom, in sicer tako, da je s skokom z mostu v Donavo fingiral samomor in se tako izmuznil nadzoru, julija štirinštiridesetega... toda, to je v resnici že druga zgodba.

S tem končujemo zanimivi zapis o pilotu Karlu Murku, ki je 6. aprila 1941, na dan nemškega piratskega napada na Beograd sam uspešno bombardiral štajersko prestolnico Gradec.

Naša Vida

V soboto, 24. maja, je bila v Cerknici skromna, a prisrčna slovesnost, ko so novi otroški vrtec poimenovali po prvi padli partizanki iz Cerknice in prvi padli partizanki na Primorskem Vidi Krošelj-Marjani.

Vida, moja soborka in sovaščanka, je svojo najnežnejšo mladost preživela v Cerknici. Mama ji je umrla, ko ni dopolnila niti pet let. Odraščala je skupaj s sestrama Zlato in Vando v dokaj zaprtem družinskem krogu. Prav zato se mi zdi, da ni doživljala vsega tistega razposajenega otroštva, kot smo ga imeli drugi otroci.

V prvih dneh okupacije

V spominih na prve dni okupacije, ko so italijanski vojaki pokazali svoje prvo »hrabro«¹ dejanje – požig vseh slovenskih knjig Sokolske knjižnice v Cerknici, sem spoznala, da nas je po prihodu sovražne vojske predvsem požig slovenskih knjig združil, zlasti mlade, ne glede na dotedanje versko ali strankarsko pripadnost. Nasilje se je stopnjevalo in ko so v jeseni 1941 Italijani po spopadu s partizani na Kožljeku vlekli z vrvoj privezane mrtve in ujet partizane s tanki preko Cerknice na Rakek, je postalo vsem ročoljubom jasno, kaj pomenijo v programu OF besede: »Smrt fašizmu – svoboda narodu!«² Sporočilo odbora OF, da bova z Anico Srimšek dobili vso potrebno opremo za predviden odhod v partizane brezplačno v trgovini Pogačnik, Vidini rojstni hiši, naju je presenetilo, saj dotlej z Vido po mladinski liniji nisva imeli nobenih stikov. Dobili pa sva res vse, kar sva potrebovali.

V partizanih – med roško ofenzivo

Vida je bila kot partizanka izredno skromna, disciplinirana in postrtovalna. Že to, da je zapustila varno družinsko zavetje, zamenjala toplo posteljo za smrekove veje, bila večkrat sama na stražarskem mestu, jedla skoraj iz dneva v dan neslan krompir in močnik ter prala in krpala partizansko perilo, je bilo za mlado razvajeno dekle veliko dejanje.

Tik pred italijansko roško ofenzivo je naš Zidanškov bataljon taboril na Raci gori. Dekleta smo takrat hodile prat perilo svojih soborcev v več kot dve uri oddaljene Gornje Poljane. Tam smo imele priložnost, da smo se temeljito umile s toplo vodo, kar v partizanskem taborišču ni bilo mogoče, oprale in navile pa smo si tudi lase, ki so se sušili hkrati s perilom. Pri tem smo se smejale in prepevale, kot da ne živimo v težkih vojnih časih. Ko smo se nekega poletnega večera vrnile iz Gornjih Poljan, je po večernem pozdravu slovenski zastavi spregovoril komandant Smeli: »Fantje in dekleta! Močna sovražna ofenziva se bliža Loški dolini z namenom, da nas uniči. Še danes se moramo razdeliti v majhne skupine in preiti v začasno ofenzivo. Ne poslušajte slabih novic, dobrim pa prisluhnite z ušesi in srcem. Italijani se bodo podili po teh naših gozdovih. Pazite

na vsak naboj, bolj kot bogataš na zlatnike. Obdajati nas mora trdna zavest, da smo in bomo tolkli fašiste in njihove podrebnike, dokler bodo lazili po naši slovenski zemlji.«³ Vsem je bilo tesno pri srcu, ko smo naslonjeni na puške poslušali komandantove besede. Pospravili smo taborišče in odšli po skupinah na vse strani. Sama sem bila v skupini z Binetom,

Vida Krošelj-Marjana

Karlom, Vido in Miro. Sli smo proti takrat presušene Cerkniškemu jezeru. Bilo je neizmerno vroče. Tam smo poldrugi dan čakali na zvezo z domačimi aktivisti. Medtem so v Loško dolino in javorniške gozdove navalili Italijani s tanki in topovi. V ofenzivi je sodelovalo prek 60.000 italijanskih vojakov in pripadnikov izdajalske vasiške straže. Požigali so vasi v dolini, streljali talce in odvažali ljudi v taborišča. Tudi moje mamo so odpeljali na Rab. Štiri dni smo skoraj brez hrane in vode ležali pod grmovjem, gledali italijanske motorizirane kolone, ki so se valile proti Loški dolini, in poslušali grmenje topov, bomb in mitraljezov. Ležala sem poleg Vide. Od časa do časa mi je stisnila roko in zašepetala: »Dragica, tudi to bo minilo!«⁴ Ko pa sem sama opazila v njenih očeh žalost, sem jo tolažila z istimi besedami. V tistih najtežjih štirih dneh sva se z Vido močno zblizali.

Ofenziva je minila. Naša skupina ni imela izgub, verjetno prav po zaslugi Bineta in Ivana, našega komandirja, ki nam je priskrbel zvezo z večjo skupino partizanov.

Italijani so objavili konec partizanstva. Toda nasilje rodi odpor, tak je neizprosni zakon narave, ki ga sovražnik ni upošteval, nam pa je pomnožil partizanske vrste. Komaj je utihnilo ropotanje tankov, že smo s podvojeno silo napadali. V eni sami noči je Loški odred razorožil po vseh vaseh novo ustanovljeno »vaško stražo«, slovenske odpadnike, ki jih je okupator oborožil s starimi francoskimi puškami in bombami. Tudi z Vido sva takrat prvič sami zaplenili puško in strelivo. Po tej odmevni akciji smo odšli proti Sokolskim stenam v pomoč hrvaškemu partizanom. Hodili smo mimo požganih čabranskih vasi, mimo trupel, obešenih po drevesih in potopljenih v vodnjakih. Dolina je bila prazna. Vse, kar je bilo živega, so odpeljali na Rab.

Me, partizanke iz dekliške čete

V začetku septembra je bilo v Loškem odred, ki je takrat taboril v Smrekovcih, 18 partizank. Z odlokom št. 2. septembra 1942 ustanovlje-

na dekliška četa v sestavi 1. bataljona. Komandirka je bila Fanika, politična komisarka Mira, jaz sem bila bolničarka. Imele smo tudi mitraljez.

Z Vido sva bili večkrat v patrulji, na straži ali v zasedi. V urah napetega pričakovanja sva šepetaje obujali spomine na svoje domače in znanke. V spominu mi je ostal zlasti njen veliki nahrbtnik. Imela je lepo, veliko, toplo odejo. Pod slabim šotorskim krilom sem se rada stisnila k njej. Sama sem imela namreč samo majhno odejo, saj sem bila bolničarka in sem morala poleg perila, šotorskega krila, municije in rezervne hrane nositi tudi sanitetni material. Zame, ki sem bila v bataljonu najmanjša, nahrbtnik pa nabit kot balon, da v koloni sploh ni bilo videti moje glave, je veljala šala: »Kam greš, nahrbtnik z Dragico.«⁵ Na dolgih pohodih so nam bili nahrbtniki v dvojno breme. V deževnih nočnih pohodih so bili težki kot svince. Vida je bila precej močnejša od mene in mi je marsikdaj med potjo, ko sem omagovala, odvezala del bremena. Večina soborcev je namreč takrat razumela žensko enakopravnost samo kot fizično enakost. Opravljale smo vsa dela v četi kot soborci, poleg tega pa smo prale in šivale za ves bataljon. Marsikdaj se je zvečer ob tabornem ognju razvnela med soborci razprava o tej naši fizični enakopravnosti, katere največji zagovornik je bil komandant Levo.

Ta prva in edina dekliška četa na Slovenskem je bila razpuščena, ko smo se kot prostovoljci 21. oktobra 1942 napotili preko bivše italijansko-jugoslovanske meje na Primorsko.

Med 92 borci Loškega odreda nas je bilo 13 deklet, razdeljenih v dveh bataljonih. Drugi bataljon, kjer so bile tudi Kristina, Nada, Ančka, Anica, Vida, Francka, Vera in jaz, smo po ustanovitvi Soškega odreda odšli proti tolminskim hribom. V temnih jesenskih nočeh smo hodile po skoraj neprehodnih strminah Trnovske gozda. Italijani so hitro začutili prisotnost partizanov, zato so pričeli z ofenzivo na Banjško planoto. Največkrat nismo smeli preko dneva niti zakuriti, ker so bila drva mokra in bi nas v redkih gozdovih izdal dim. Ležali smo mokri, izmučeni, lačni ter čakali noči, da smo spet nadaljevali pot. Ustavili smo se na Vojskem, Čepovanu, Lokvah, Pečinah. Povsod smo bili navdušeno sprejeti kot osvoboditelji in dobivali nove borce. Kljub naporom in že prvemu snegu nam je bilo ob takih sprejemih toplo pri srcu. Naporna pot je terjala tudi žrtve. Onemogle smo puščali pri aktivistih, ker takrat partizanskih bolnišnic tudi na Primorskem še ni bilo.

Vida je dolgo tajila svojo bolečino. Na nogah je imela krvave žulje, dobivala je vročino in zastrupitev obeh nog. V svoji skromnosti je stiskala zobe. Ko smo ji prigovarjali, da mora tudi ona stati nekaj časa v oskrbi aktivistov OF, je zajokala. Nazadnje se je le morala vdati. Nad Avčami smo se morali solznih oči posloviti od nje, in sicer za vedno. Terenski aktivisti so jo pred jutrom odnesli proti Tolminskemu Lomu v odroč-

no Malenčevo domačjo. Poskrbeli so tudi za zdravnika, ki pa je nad njenim stanjem obupal, saj ni imel antibiotikov.

Vidina smrt

12. novembra 1942 so imeli italijanski vojaki zadnje očistevalne akcije. Na obeh straneh ozke grape in na skalovju, na katerem stoji Malenčevo domačija, so domači zagledali večje skupine vojakov. Pokalo je vsepovsod. Ta dan sta že padla brata Edvin in France, dva od devetih Maslovih partizanov. Domači sin Štrukljev Stanko si je Vido oprtal na hrbet in z njo stekel proti grmovju. Z nasrotne strani grape so ju opazili in pričeli silovito streljati. Stanko je bil ranjen, Vido pa je zadela na njegovem hrbtu. Smrtno ranjeno je z zadnjimi močmi položil na zemljo. Plazila se je še nekaj metrov, nakar je njeno življenje ugasnilo, še preden so jo Italijani obkolili. Stanka so ujeli in ga v rimskih zaporih strahovito mučili. Čeprav invalid brez roke, se je po kapitulaciji Italije vrnil med primorske partizane. Mrtvi Vidi so vojaki sneli prstan, verižico in uro, jo slekli in golo odpeljali v Sveto Lucijo, v sedanji Most na Soči. Na pokopališču so jo vrgli v jamo in jo zagrebli. Domačini so še isto noč njen grob pregnili s cvetjem in slovensko zastavo. Naslednji dan so Italijani odstranili cvetje in zastavo ter postavili stražo. Čez noč pa sta se na njenem grobu spet znašla cvetje in napis »Naša Vida«⁶.

Vida je bila prva padla partizanka na Primorskem. Njena smrt je globoko odjeknila ne samo med nami, partizani, ampak tudi po vsej Primorski. Njene posmrtno ostanke so prenesli v rodno Cerknico.

Pionirji osnovne šole Most na Soči so leta 1977 izdoblili relief v hrastovo deblo, v katerem je upodobljenih 40 likov iz partizanskega življenja. Na dnu kompozicije, ki se vije navzgor, leži Vida, prva padla partizanka na Primorskem.

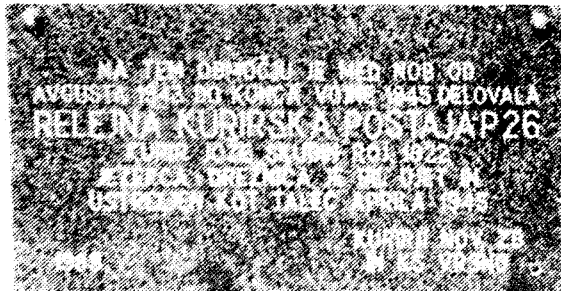
Preživele borke dekliške čete, zdaj vse že babice, se vsako leto zberemo in obudimo spomin na svoje mrtve soborke – na Vido, Vero in Francko. Vera in Francka sta pokopani v Bovcu, skupaj s 34 soborci, padlimi v aprilu trinštiridesetega na Golobarski planini, ob ustanovitvi Gradnikove brigade.

Dragica Rome

Spominska obeležja padlim kurirjem

Člani odbora 4. brigade VDV kurirji za severno Primorsko si prizadevajo, da bi odkrili spominska obeležja še ostalim relejnim kurirskim postajam in njenim padlim kurirjem, ki še nimajo obeležij.

V akcijskem programu odbora za leto 1986 je odkritje

Obeležje Relejni kurirski postaji P26 v Krnu pri Kobaridu

Partizanski znaki in medalje

Plaketa Dolomitskega odreda

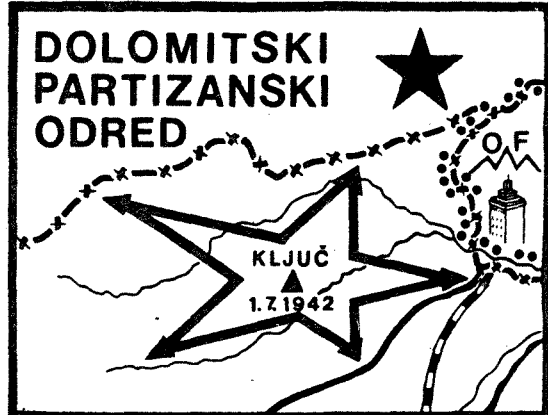
Dolomitski partizanski odred je bil ustanovljen v začetku julija 1942. v Polhograjskih Dolomitih (na Ključu in nad Vranjimi pečinami) iz sestave dotedanjega 4. bataljona Notranjskega odreda, dela Rakovške čete in dela Narodne zaščite, ki je vstopila v partizane.

Prvotno operativno območje je obsegalo Polhograjske Dolomite in predel od Žirov do Planine pri Rakeku. Kljub neugodnemu zemljepisnemu položaju je odred v nenehnih bojih z okupatorjem in domačimi izdajalci, kmalu po ustanovitvi osvobodil precejšen del ozemlja, ki je segalo prav do Ljubljane.

To je omogočilo vodstvu narodnoosvobodilnega gibanja za Slovenijo prihod v Dolomite, kjer je ostalo do spomladi 1943. Spomladi 1943. so v Polhograjskih Dolomitih nastopile znane, izredne težke vojaške razmere kot posledica številnih sovražnikovih ofenziv na območju tako imenovane Dolomitske republike.

oktobra 1943 ukinjen, borci pa razdeljeni po enotah Triglavске divizije. Po umiku partizanov pa se je pokazala vrzel v Dolomitih. Okupator in domači izdajalci so obnovljali svoje postojanke in strahovali prebivalstvo. Hiter razvoj NOB v Jugoslaviji in bližajoči se odločilni boj za osvoboditev so narekovali pospešene akcije tudi v Polhograjskih Dolomitih, zlasti na glavnih prometnih žilah proti Trstu in Gorici. Zato je štab 9. korpusa NOV in POJ januarja 1944. obnovil Dolomitski odred. Operativno območje je obsegalo poleg Polhograjskih Dolomitov še okolico Črnega vrha nad Idrijo, Hrušico, do železniške proge Borovnica–Postojna–Pivka in predele med Gorenjo Trebušo in Idrijo. Dolomitski odred je bil tudi v tej tretji sestavi zelo aktiven in je zelo uspešno opravil vse zaupane naloge. Ukinjen je bil decembra 1944.

Dolomitski odred je bil tako v razvoju in delovanju v specifičnem položaju, saj je trikrat prenehal delovati

Po odhodu osrednjega vodstva NOG Slovenije v Kočevski Rog, je bil odred ukinjen aprila 1943, borci pa so bili dodeljeni drugim partizanskim enotam na Dolenjskem.

Po kapitulaciji fašistične Italije je bil Dolomitski odred z odredbo glavnega štaba NOV in POS dne 16. septembra 1943 obnovljen z istim operativnim območjem, ki je bil določen odredu v prvi sestavi. V odred je vstopilo veliko novih borcev, zlasti iz Ljubljane in Logatca. Obnovljeni odred je bil sodobno zasnovana in odlično oborožena enota, ki je kmalu resno ogrožala premike nemških enot proti Italiji, Dolomiti pa so bili zopet svobodni. Vendar je bil odred že 17.

kot vojaška organizacija, operativno območje pa je obsegalo veliko področje od Ljubljane do Vipave. Vendar je bil njegov prispevek v NOB zelo velik.

Odbor skupnosti borcev Dolomitskega odreda bo ob Dnevu borca podelil še živim borcem odreda spominske plakete na srečanju borcev odreda, ki bo v Kališah pri Gorenjem Logatcu. Skupno vabilo bo objavljeno v TV-15.

Plaketa simbolizira območje Polhograjskih Dolomitov, težke operativno-vojaške okoliščine, ustanovitve odreda v prvi sestavi in širjenje ideje narodnoosvobodilne borbe in ljudske revolucije tudi izven dolomitskega območja.

Franc Dolenc

OO ZZB NOV, krajani KS in lovci LD, odkrili v Srednjem pri Kambreškem, na Kremencah pri Renčah, v Ozeljanu, v Kalu nad Kanalom, na Stador planini pri Ljubljani, v Zatočlinu, Svinu pri Kobaridu, v Budanjih pri Ajdovščini in na Predmeji, v sodelovanju z Južnoprimorskim odborom.

Že prej odkrita spominska obeležja pa so bila v Globokirupin Pečinah, v zaselku Baske in na Hlevniku (Kovačič planini). Oskrbištvu nad obeležji so večinoma povsod prevzeli lovci LD, ki so nekaterim obeležjem tudi prispevali svoj delež.

Odbor je vsem hvaležen za razne prispevke, ki so pripomogli k uspešnejšem delu naše organizacije.

Alojz Munih

Janez Lušina-Mali

Prvi bataljon Jožeta Gregorčiča

Zaslužna, a pozabljena partizanska enota Gorenjskega odreda

V kraj Jelenje luže za Dražgoško goro Cankarjev bataljon ni prišel s čvrsto oblikovanimi četami. To je bila le večja skupina partizanov z imenom Cankarjev bataljon. Tončkova četa se je ločila že na Povšnovi planini. V Jelenje luže je tako prišlo največ »Ljubljancanov« ter okoli 20 gorenjskih borcev. Borci so se tiho čakali na privolitev, da odidejo proti Dolomitom. Borci Gorenjci, doma okoli Zirovnice, pa so se želeli vrniti na svoje območje. Stanje je bilo mučno in moralno slabo.

V Jelenjih lužah je enota taborila med 25. in 29. oktobrom 1942. Obiskali so jo tudi člani štaba 1. grupe odredov. Ugotovili so, kakšno je razporeženje borcev in pa to, da je iz praznitvijo območja Stol v jeseniški kotlini nastala velika praznina. Nemška obveščevalna služba je tiste dni odkrila, da na območju Stola ni več partizanov, kar je zapisano v nekem nemškem dokumentu. Zaradi takšnega položaja je poveljstvo bataljona v soglasju s štabom 1. grupe odredov ugodilo desetim do dvajstim borcem, da se vrnejo pod Stol. V Jelenjih lužah je 1. novembra 1942 izbrana skupina pri Šabcu prešla Savo Dolinko. Pozneje je iz te skupine nastala 3. četa 2. bataljona Gorenjskega odreda. »Ljubljancani« pa so ostali na Jelovici. V gozdove nad Zirovnico se je hotelo vrniti še več borcev domačinov, toda štab grupe in poveljstvo bataljona sta bila nepopustljiva. Biti partizan v svojem kraju je bila vso vojno velika želja mnogih borcev. O vzdušju, ki je takrat vladalo v Cankarjevem bataljonu, beremo v poročilu štaba 1. grupe odredov za 28. 10. 1942 glavnemu poveljstvu, kjer piše: »Vse svoje zmognosti in avtoriteto bomo morali zastaviti tovaršem, ki so že poleti prispeli od vas (mislili so »Ljubljancane«). Posebno težak položaj je v prvem bataljonu Gorenjskega odreda. Boje se zime in se sklicujejo na vse mogoče obljube, ki so jih baje dobili pred odhodom na Gorenjsko in na zahtevo, da jim dovolimo povratek čez mejo. Tega sedaj ne moremo in ne smemo storiti.« Poročilo sta podpisala namestnik komandanta grupe odredov Stane Jelovčan (Kersnik) in namestnik političnega komisarja grupe odredov Vinko Hafner. Pozneje se je pokazalo, kako pravilna je bila takšna odločitev. Na območju Jelovice in Selške doline tedaj, razen Januškovske skupine 12 partizanov in članov štaba 1. grupe odredov, ni bilo drugih enot. Približevala pa se je nemška mobilizacija in partizanska protimobilizacija, ki je trajala od januarja do junija 1943. Brez »Ljubljancanov« iz Cankarjevega bataljona ta mobilizacija ne bi bila tako uspešna.

Jelovico je že napolnil jesenski mraz. Prenoevanje pod vedrim nebom je po-

stalo težavno. Toplih volnenih oblek ali spalnih vreč ter nepremočljive obutve takrat ni bilo. Večina borcev je imela le skromno obleko in obutev. Ležišča so bila iz smrekovih vejic. V Jelenjih lužah sta po veliki nemški hajki v dneh od 9. do 12. avgusta 1942 ostali le dve nepožgani kočji. Voda se je ob deževnih dnevih z vzpetin stekala v mlako in je bila užitna le prekuhana. To je bil odmaknjen in skrit kraj sredi mogočnih gozdov. Primeren za počitek in preureditev enot.

V tem kraju je štab 1. grupe odredov dopolnil Cankarjev bataljon in ga kadrovsko preuredil takole: komandant je postal Andreju Žvan-Boris, politični komisar pa Jože Krajc-Zakelj. Namestnik komandanta bataljona je postal Karel Kozar. Zdravniške zadeve je še naprej reševal dr. Edvard Pohar. Intendant je bil neki Tone Gornik. Bataljonu je bila dodeljena Januškovska skupina dvanajstih borcev. To je bil ostanek nekdanje Selške čete Poljanskega bataljona, ki je bila skoraj do zadnjega borca uničena na Lipniški planini 9. septembra 1942. Septembra in oktobra se je zadrževala na območju Selške doline. Skupino sta vodila Janko Luznar-Janušek in politični delegat Vlastimir Vardijan-Lojze. Politični komisar 1. grupe odredov Lojze Kebe-Štefan je pred smrtjo 20. X. 1942 določil, da se skupina podredi 2. bataljonu Gorenjskega odreda na Pokljuki. To potrjuje, da niso računali s prihodom 1. bataljona izpod Stola. Zdaj je ta prišel na Jelovico in Januškovska skupina je prišla v njegovo sestavo. Oktobra 1942 je iz Dolomitov prišla skupina osmih partizanov, ki so bili večinoma doma iz krajev pod Jelovico. Vključili so jih v Cankarjev bataljon kot Januškovsko skupino.

Cankarjev bataljon se je okrepil in je narastel na približno 85 borcev. Ob preureditvi je največja skupina »Ljubljancanov« ostala v 1. četi. Januškovska skupina, ki so ji dodali nekaj borcev, je postala jedro 2. čete. Oprijelo se je ime »Januškovska«. V njeni sestavi je bilo še vedno samo kakih 20 borcev, medtem ko jih je 1. četa štela okoli 80. 3. čete, ki so jo tudi vključili v preurejeni Cankarjev bataljon, takrat še ni bilo v Jelenjih lužah. Taborila je nekje na drugi strani Jelovice. V njej je bilo okrog 25 borcev, največ domačinov iz Lesc, Ribnega in Bleda. Sredi decembra 1942 je dobila ta četa še skupino borcev »Ljubljancanov« (Mikca, Miča, Peterco in druge).

Karel Kozar-Romi, ki je po spominih borcev tudi želel, da z »Ljubljancani« preide na Primorsko, je postal namestnik komandanta Borica, bataljonski kurir pa je postal Janez Lušina-Mali.

Kamilo Brešan-Bojan

Dobri ljudje

Ko sva s Felicetom začela najin sprehod po Beljaku, v resnici iskanje kakega okrepčila, sva se prav kmalu odločila, da bo najbolj pametno, če pojeva najino »rezervo«. Zakaj bi po nepotrebnem tvegala v stikih z neznanimi ljudmi? Pustiva takšna tveganja za kasneje, če naju bo nato prisilila lakota, sva pomislila. Tako sva tudi storila. Vreme je tega dne bilo lepo, sončno in ne prav preveč hladno. Vsedla sva se na klop v parku nedaleč od postaje. Pojedla sva vsak po jajce in kosček žemlje. Po tem sva bila še bolj lačna, saj nama je tista malenkost šele odprla apetit. Dopovedala sva si, da bo to zadostovalo tudi za dva dni, če bo potrebno. Čas je kar hitro minil. Nekaj pred 13 sva šla na postajo, da bi kupila vozovnici. Stopila sva do okenca in si ju brez težav kupila. Ko sva takoj zatem zapustila čakalnico in stopila na prvi, širši peron, naju je grobo zaustavil civilist in v nemščini zahteval dokumente. Pokazala sva mu prepustnice, ki sva ju prejela v Neumarku. Vprašal naju je kam sva namenjena in odkod sva prišla. Tudi tokrat je bil odgovor že naštudiran: »Iz Salzburga prihajava in greva obiskat mojega strica v Arnoldstein.« Civilist je takoj spoznal najine namere in nama v dokaj dobri italijanščini zabičal: »Vem, kaj name ravata. Mene nista nikoli srečala. Pojdita takoj odtod, dokler se ne premislita! Hitro nazaj!«. Kar najhitreje sva zapustila postajo in jo ubrala kar tjavdan v prvo ulico. Ko sva se dovolj oddalnila sva hitrost zmanjšala in pomislila: Torej sva ponovno naletela na dobrega človeka, ki se zaveda, da je vojna za Hitlerja izgubljena! Tiralica do tu ni prišla ter midva sva zopet rešena! Po tem dogodku sva ponovno in na hitro pretehtala situacijo. Odločila sva se, da se morava čimprej podati peš proti Podkloštru.

Deportacija in pobeg iz osrčja Nemčije

Nič drugega nama ni kazalo, saj je potovanje z vlakom že postalo nevarno. Na ulici sva morala čimprej najti pravo osebo, da bi jo vprašala za pot, kajti na smerokazih okoli nas so bili napisani le meni povsem neznani kraji. Prav kmalu zatem se nam je sreča ponovno nasmehnila. Srečala sva dekle. Njen pogled se je ustavil na nama. Postala je za trenutek. Na obrazu sem ji bral, da naju želi kaj vprašati oziroma, da sva ji znana. Najprej smo vsi trije molčali.

Položaj je bil za vse neprijeten in neroden. Potem sem v hipu prekinil molk in jo v nemščini vprašal, če je ona doma iz Beljaka. V začetku s rahlo tresočim glasom in v italijanščini je odgovorila, da ni. Nato je stekel odkritosrčen pogovor. Povedala nam je, da je doma iz okolice Reke in da je bila tudi ona odpeljana na delo v Avstrijo, podobno kakor mi v Nemčijo. Vprašala sva jo, ali ji je znano, po kateri poti lahko prideva do Podkloštra. Nasmejala se je in pri tem sama odkrila najin namen. Tovariško in prijateljsko naju je opozorila, da morava biti zelo previdna, kajti policija je v Beljaku posebno pozorna na takšne primere. Zelo podrobno naju je seznanila s potjo, po kateri naj bi zelo hitro prišla na glavno cesto do Podkloštra (Arnoldsteina). Nazadnje nas je vprašala, če sva kaj lačna. Ker sva ji odgovorila pritrdilno, naju je popeljala do restavracije, ki ni bila prav daleč. Povedala nam je, da v njej dela kot kuharica ter da ji ne bo težko poskrbeti kakšno malenkost za pod zob. Počakala sva jo v dvorišču izza restavracije (na vrtu). Tedaj nama je postala malce sumljiva. Ko sva se že hotela umakniti in se čimprej nekeje poskriti, naju je ona že prehitela tako, da se je kot blisk pojavila na vratih z večjim zavikom v rokah in vsa nasmejana od veselja. Prinesla nama je štruco kumisa in še kar lep kos slanice, za Feliceta pa še zavojček

cigaret. Kako se je on le-tega razveselil, je težko opisati. Nemara bi ga popolnoma dojeli le strastni kadilci, ki so ostali brez cigaret ali bili prisiljeni iz kakršnihkoli drugih razlogov abstinerati. O dobrem dekletu se spominjam še to, da je bila po narodnosti Hrvatica. Ob slovesu nama je želela veliko sreče. Najrajši bi šla tudi ona z nama, vendar se je preveč bala. Kasneje, potem ko se je ves naš načrt uspešno uresničil, mi je bilo zelo žal, da jo tedaj nisem zaprosil za naslov, da bi se ji lahko zahvalil za pomoč. Od tam sva se po njenih navodilih peš napotila proti cesti, ki pelje v Podklošter. V predmestju Beljaka, kamor sva prispela prav hitro, se je najinemu pogledu odprla široka in ravna dolina, ki se je proti jugu, v smeri Podkloštra, postopoma in polagoma zoževala. Po njej je tekla široka in sodobna betonsko asfaltirana cesta, skoraj po ravnem. Hodila sva drug za drugim ob njenem desnem robu. Avtomobilski promet je bil zelo šibek, le tu in tam kak vojaški tovornjak. Spotoma, vendar le v bližini Beljaka, sva srečevala nekaj sprehajalcev, saj je bilo vreme ob tisti uri pravo spomladnsko in že tako toplo, da sva si slekla plašče in ju dala čez roko. V dolini ni bilo več snega! Vrhovi hribov, tako tisti pred nama (Karavanke in Alpe), kakor tisti za najinim hrbtom – na severu, so bili še močno zasneženi. Vse je bilo bolj ali manj videti tako, kot da gre za lep praznični dan brez vsakršnih znakov vojne. Toda vojna je še kako divjala, tudi ne prav daleč od tu, še posebej pa na ruski fronti. Tako sva hodila z dokaj pospešenim korakom molče in skoraj brez počitka dobri dve uri. Ko sva prešla mesto Peče (Peckau) in zagledala nedaleč od naju Podklošter (Arnoldstein) sva se ustavila, da bi pretehtala situacijo in se nato odločila kaj storiti.

Črnogledi humoristi

Sopotnik Udarnega bataljona

(nadaljevanje in konec)

Tedaj stopi predme borec in mi pove, da moram nemudoma v štab. Napravim še dim, v naglici s prsti ugasmem čik, ga spravim nazaj za rob triglavke ter jo mahnem za borem. Videti je, da so to kompletni štabovci. Med njimi poredno mežika komandant Daki in me meri. Sprožil se je val vprašanj: od kdaj sem v partizanih, kaj sem počel, v katerih bitkah sem že bil, ali sem zdrav in še. Odgovori so ga zadovoljili. Vprašal je še komisar, če sem organiziran. Povedal sem, da sem skorajev. To pa je bilo za tedaj kar dovolj. Sprva so se čudili, saj so me imeli za zanikrnega »rešenca«, čemur sta zlasti botrovala moja obleka in moj sajast videz.

Začeli so me nagovarjati, da bi mi bilo tu neprimerno bolje in da ni malo borcev, ki so prišli iz štajerskega bataljona. »Pa tudi hranimo se drugače kot v Starem logu, kjer je zvečine le neslan močnik in podobno. Sicer pa, koliko svobodnega ozemlja že imamo, vidim, dobro veš. Zdaj imamo Žužemberk, jutri Novo mesto in čez nekaj mesecev ali največ leto dni Ljubljano, ki je naše srce,« je dejal. Kar je za športnika doping, je bila za slehernega borca pomisel na svobodno Ljubljano. Brez večjega razmišljanja sem pristal, da se vključim v udarni bataljon. Kaj bo rekel in naredil komandant Štefan, ker me ne bo več nazaj, sem prepustil njim, ki so me sprejeli.

Dodeljen sem bil tretji četi, tu pa sem po nalogu vodilnih dobil skoraj novo italijansko obleko, hlače, ovijače. Suknjič je imel nekaj lukenj, zaradi katerih ga je bil lastnik najbrž tudi rešen. Tudi črna fašistična sraj-

ca je imela podobne znake in še nekaj krvnih strdkov se je je držalo. Toda to me ni motilo, saj je bila vsa moja prejšnja obleka v razpadajočem stanju. Tudi čevlje sem dobil. Preminuli fašist je namreč imel izredno majhno število noge, teh čevljev pa kljub vsakovrstnim naporom ni mogel nositi nihče. Jaz pa sem imel univerzalne noge, saj sem lahko nosil čevlje št. 41 do 46, kar se je pokazalo v mojem dotedanjem partizanstvu. Revolver – gazer, ki je bil od vseh uradno odpisan, je bil dodeljen mitraljezcu, meni pa italijanka, kratka puška z bajonetom na prelom. Če ne bi nosil triglavke, na katero sem prišel zvezdico z srpom in kladivom, bi me mirno lahko uvrstili v kolono Italijanov in nihče ne bi posumil, da nisem njihov. Za pas sem si z žico pritrdil še dve paradazarici (italijanski ofenzivni bombi) in moja oborožitev je bila popolna. V »fišeklje« sem seveda nabasal naboje, kolikor jih je pač šlo. Zvečer sem že nastopil strazračenje, drugi dan pa sem bil določen za patrolo k Zagradcu.

Seveda smo ostali le na tej strani Krke, pri vasi Grintovec. Tu smo videli številne italijanske vojake, zvedeli o njih marsikaj, ob odhodu pa smo jim poslali nekaj rafalov in par strelcev. Tudi sam sem preizkusil puško, kako pač udari, saj nisem niti mislil, da bi kaj zadel na to daljavo. Odgovor je sledil po naglem postopku. Zafrfotalo so mine lahkih in težkih metalcev in kup rafalov iz lahkih in težkih bred. Mine so večinoma frfotalo v gozd, ki nas je tudi zakril. Počasi, brezbržno, smo se vrnili in poročali, seveda pa za strelivo, ki smo ga poslali tja v tri dni, nismo bili nagrajeni.

Dan ali dva zatem pa je prispel Pajk s

svojo drvarnico. Povedano nam je bilo, da gremo na Kočevsko po živino, kar pa moramo storiti v čim večji tišini in naglo, saj je samo Kočevje zelo blizu. Tam pa je vse polno Italijanov, ki nas zlahka obiščejo. Zgnetli smo se na kamion, posedli med sedeče borce, se držali kot grozd in se v znanem diru pripeljali blizu vasi Mala gora. Tu smo zlezli s kamiona, skoraj bolj izmučeni kot od hoje. Nemalo je bilo teh, ki so morali sprazniti želodce, saj so ovinki in klanci naredili svoje. Predhodnica pa je kmalu naletela na italijansko patrolo. Bilo je nekaj puškarenja, ki pa bi lahko pokvarilo vse. Računali smo, da bomo prišli tja brez strela.

Italijani so se potuhnili in izginili, kot da so se vdrli v zemljo. Zdaj smo se previdneje približali Emoninovim hlevom, kjer so Italijani imeli svojo živino. Zanj pa so skrbeli kočevarji, ki so zbežali pred partizani. Nekaj časa smo prisluškovali morebitni zaseji, toda te ni bilo. Slišali so se le pasji lajaji in mukajoča živina. Dolgi hlevi, zaviti v temo, so se praznili in živina se je usmerjala na pot, po kateri smo prišli. Meni sta bila zaupana dva rejena vola, katera sem z dolgo šibo usmerjal v kolono. Počasi sta krevsala in videti je bilo, da sta se spokorniško vdala usodi in našemu vodstvu.

Dolgo smo gonili in priganjali živino. Prvi počitek je bil na Klečah. Tu smo izmučeni čepeli ob živini in si šele sedaj lahko prižgali cigarete, ki smo jih prejeli pred akcijo. Zakaj ni bilo za nami Italijanov, smo le ugibali. Če so nas slišali, so najbrž mislili, da nas je vsaj tisoč, da se jim upamo tako rekoč pred njihovim nosom odpeljati toliko živine.

Danilo se je in že smo v daljavi zagledali Stari log. Kot kavbojci v filmih smo se gnetli med mukajočo živino. Tu so od nas živino prevzemali intendantje in znani partizani.

Nenadoma se med njimi pojavi koman-

dant Štefan, ki je nekaj časa ugibal, ali sem ali nisem, namreč – Igor. Obleka dela človeka. Raje me je poklical po imenu in ko sem se oglašil, je šele verjel, da sem to jaz, izgubljeni sin. Spokorniško sem se izpovedal in se izmazal, da so me Tomšičevci pač mobilizirali in da sem zdaj tako njihov. Vzroji je, da si kaj takega upajo, in ko je prišel komandir pome, ga je najostreje prijel, kako si upajo vzeti kurirja, ki je seznanjen z bolnicami in točkami, h katerim ne sme nihče drug. Kaj vse je naštel, ne vem, pomagal pa mu je še komisar Fazan. V tej jezični vojni je komandir le popustil, hotel pa je vzeti vsaj puško. Ko je komandant videl, da mi za pasom ne visi gazer, ga je vprašal, kje je. »Šele, ko vrnete revolver, se lahko menimo o puški, kurir pa ne more biti neoborožen«, je rekel. Komandirja je popadla sveta jeza. To je bil prvi primer, da so nekoga oblekli, obuli in oborožili, potem pa ga vrnili, ne da bi to odslužil.

Tudi Daki, s katerim sem prišel znova v stik, mi je štel levite. Odtlej ni več jemal kurirjev v svoj udarni bataljon. Zaradi tistih nekaj dni, ki sem jih preživel med Tomšičevci, sem zdaj širil vojne zgodbe, ki jih je izvedla ta enota, in si tako utrl pot v srca naših aktivistov, fotov, mamic, ki so bili vedno željni teh zgodb. Te zgodbe pa so bile seveda zagotovilo, da tako vrli junak Tomšičeve ne more oditi od hiše lačen in žejen, praznih rok in prazne čutarice. Moje ime in priimek pa sta bila zabeležena v dnevnikih in tako sem zašel tudi v knjigo Tomšičeve in tistih, ki so prejeli spominsko medaljo.

Če mi kdo oporeka upravičenost tega, lahkega srca povem, da so mnogi prejeli odlikovanja, ne da bi bili sami in še manj drugi vedeli, zakaj. Nekdo mi je rekel: »Igor, ti si bil le sopotnik Tomšičeve«. Moram res.

Koliko pa je danes sopotnikov, ne ve nihče...

Oleg Križanovskij-Igor

Aktivistka s košem

Spomini Ane Demšar, vdove prvega škojeloškega partizana

Pod Zdravstvenim domom v Škofji Loki je Demšarjeva ulica, na prvi hiši v tej ulici, na kateri je tablica s št. 1, pa spominska plošča z napisom:

»Od tukaj je 6. XII. 1941 odšel tov. Demšar Anton kot prvi aktivni borec iz Šk. Loke v partizane. Odbor ZB NOV Šk. Loka.«

Hišo sta si nekaj let pred vojno sezidala zakonca Ana in Tone Demšar s pomočjo Aninega očeta Franca in brata Lovra Oblaka. Tedaj je tam mimo vodila Suška pot, tako se je uradno imenovala, ker so po njej hodili v Suho. Po vojni, ko so kraj poimenovali po padlem partizanu Antonu Demšarju, je bilo tod Demšarjevo predmestje, potem Demšarjevo naselje, zdaj pa se po njem imenuje ulica. V pritličju še vedno stanjuje Ana Demšar, Škojeločanka po rodu (iz Puštala), ki je oktobra lani praznovala osemdesetletnico.

Ana Demšar, rojena 1905

Ana pripoveduje...

»Po kapitulaciji jugoslovanske vojske se je mož vrnil domov z orožjem in strelivom. Skrivaj, da ga ljudje niso videli. Takoj nato je z bratom Janezom in Viktorjem Guzeljem zbiral orožje, ki ga v tukajšnji okolici ni manjkalo, ker je bilo pred in na začetku vojne v Škofji Loki in v smeri proti italijanski meji (Selška in Poljanska dolina) veliko vojaštva. Orožje in strelivo sva skrivala doma na podstrešju in v drvarnici.

Ko so gestapovci začeli s preiskavami po hišah, smo našli drugo rešitev. Pred in med vojno je bila ob cerkvi na Spodnjem trgu v Škofji Loki ubožnica. Na zadnji strani te stavbe so bile kleti, v katerih je jugoslovanska vojska imela shranjene plinske maske. Nekega dne me je v tisto klet poklical Janez Guzelj, ker je bil mož Tone zaposlen pri popravilu mostov v bolj ali manj oddaljenih krajih in je le enkrat tedensko prihajal domov. Janez je odprl velik zaboj in z njega zmetal vse maske v kot kleti, meni pa rekel, naj vse, kar že imam in kar bom še zbrala za partizane, dajem v ta zaboj.

Brata Viktor in Janez Guzelj sta bila res prizadevna aktivista, ki pa sta kmalu padla gestapu v kremplje. Umrli sta v nekem koncentracijskem taborišču v Nemčiji.

Med vojno se mi je prilepil koš na rame. Pozimi 1941/42 sem podnevi skozi mesto v košu nesla orožje, strelivo in še marsikaj drugega do Homana v Podpulferci, po domače k Pahovcu, kjer je prirešeno največkrat prevzela hčerka Anica (živi na kmetiji v Godešiču). Od Homana pa so material odnašali partizani.

Po dražgoški bitki je del Cankarjevega bataljona prišel v Breznico, gorsko vasico nad Škofjo Loko. O tem me je obvestil Tine Kalan-Dolinski. Mož želi, da ga obiščeš, mi je sporočil.

Spekla sem veliko piškotov. Na dno koša sem položila nekaj granat in naboje za puške, čezenj položila prt in

nanj dala piškote, kruh, meso, zaseko in verjetno tudi nekaj perila za moža. Brez njegovih nogavic zagotovo nisem šla v hrib.

Na kolovozni poti v strmeh gozdnatem pobočju opazim kolono vojakov, ki mi gre naproti. Joj, kaj bo zdaj, pomislim. Prvi me vpraša, kam grem. Šele tedaj sem opazila, da so drugače napravljeni in da imajo zvezde na kapah. Ko jim povem, da grem k možu Tonetu Demšarju, ki je partizan, mi rečejo, naj se zglašim pri Nacetu, kmetu, in naj rečem gospodarju, da kupujem suho sadje. To je geslo, ki pove, da sem aktivistka.

V sobi pri Nacetu so partizani čistili orožje in peli partizanske pesmi. Prvič sem jih slišala. Najrajši bi ostala kar pri njih, a sem morala v neko hišo še malo višje. Spet povem geslo. V tej hiši so bili samo bolni borci. Mož je z zmrznjenimi nogami ležal za pečjo, drugi so spali ali dremali. Semkaj je Sveto Kobal pripeljal škojeloškega zdravnika dr. Viktorja Kocjančiča, ki je po svojih močeh pomagal obolelim in ranjenim. Sploh so partizani zelo velikokrat klicali dr. Kocjančiča v pomoč. Nikoli ni odklonil. Zdravil je ranjence ob vstaji v Poljanski dolini leta 1941, po vaseh v škojeloškem hribovju, podnevi in ponoči, v dežju in snegu, komandanta Prešernove brigade Rudolfa Hribnika-Svaruna, funkcionarja VOS Staneta Bernika-Artija in še mnoge. Partizanom je pošiljal zdravila in zdravniške napotke. Nemci so ga ustrelili v skupini petdesetih talcev 9. februarja leta 1944. Aretirali so ga le dan prej ob množični raciji po Škofji Loki, zaslišali pa ga sploh niso.

Z možem sva se dolgo pogovarjala. Ko sem mu pripovedovala, kaj je novega v mestu, da je rdeča armada potisnila Nemce daleč proč od Moskve, da se vojna sreča obrača nam v prid, o aretacijah in streljanju v Begunjah in drugod, so v sobi vsi prisluhnili. Prisedel je še komandir Jaka Bernard. Brez

da bi vprašala moža, sem mu rekla: Jaka, sklenila sem, da se ne vrnem domov. Ostala bom tu pri vas kot partizanka. Pomagala bom v kuhinji, prala in šivala, v sili pa bom tudi streljala. Me boste že naučili.

Mož me je začudeno pogledal. Ni bil proti, le Jaka je odrezavo rekel: »Veš kaj, zdaj te prav nič ne potrebujemo, ker smo sami v silni stiski. Teror je preplašil ljudi in malo je takih, ki nam iz mest prinašajo vesti, hrano in kar pač potrebujemo. Pojdi domov, ker nam boš tako lahko več pomagala.«...

Škojeloški prvoborec Pavle Kavčič-Miha je leta 1957 v izjavi zapisal:

»Ana Demšar iz Škofje Loke je v najhujši zimi 1941/42 prihajala k nam na določeno zvezo ter prinašala, kar smo ji naročili. Večje pošiljke je dostavljala, oziroma pripeljala do Homana v Podpulferci, od koder so odnašali partizani. Komandir Jaka Bernard ji je na zvezah dajal razna navodila in naloge, kako naj skuša stopiti v stik z Nemci in dobiti od njih važne informacije. Obveščala nas je o gibanju Nemcev, o njihovi morali in mnenju naših nasprotnikov, kar je bilo takrat za nas zelo pomembno. Spominjam se, da je sama prinesla k Jamniku v Sopotnico in v Breznico k Nacetu tudi strelivo (granate), ki jih je že prej spravil njen mož Tone. Ne sneg, ne mraz, ne strah pred okupatorjem je niso zadržali; redno je hodila na zveze in opravljala vse zaupane ji naloge.

Ano in Toneta Demšarja v svojih pisanih spominih večkrat omenja tudi škojeloški prvoborec Janko Bernik-Bohun:

»Po umiku iz Dražgoš smo se razdelili. Jeseniška, kamniška in kokrška skupina borcev so se preko Jelovice skušale prebiti vsaka na svoje področje. Loška, selška in poljanska skupina smo se s Križne gore podali naravnost v gozd in po strmeh bregu v Sotesko, pa čez cesto in proti Lubniku. Gazili smo globok sneg. Borci, ki so bili na čelu, so se morali večkrat menjati. Do skrajnosti smo bili izmučeni. Precej globoko na hribu smo zagledali hišo, ki nas je vabila v svoje okrilje. Podvojili smo napore in kmalu potrkali na vrata domačije. Ker nas je bilo preveč in za vse ni bilo prostora, smo se razdelili in nekaj nas je odšlo k Sušniku, kmetu na drugi strani sedla ob vojaški cesti, ki pelje na Blegoš. Še večje pa je bilo naše veselje, ko smo nenadoma med nami zagledali Sveta Kobala in dr. Kocjančiča iz Škofje Loke (slednjega so Nemci ustrelili med petdesetimi talci februarja 1944. leta v Škofji Loki, a da ga sploh niso zaslišali, zaprt pa je bil le eno noč).

Zdravnik je obvezal ranjence. Sveto pa nam je obljubil vsestransko pomoč. Ko smo se potem še dobro najedli, smo postali dobre volje, spet smo bili stari partizani in ne več obupanci.

Pod Sušnikom je kmetija, po domače pri Nacetu. Gospodar je bil pripravljen, da nas nekaj borcev vzame pod streho. Sprejel nas je z največjim veseljem, saj nas je poznal vseh deset. Postregel nas je z žganjem, žena pa s kavo in jedajo. Toda presečenj še ni bilo konec. Kmalu sta k Nacetu prišli

Ana Demšar in žena pečarja Homana, po domače Pahovčevega. Mislim, da sta tistega dne prišli tudi sestri bratov Kavčič, Tončka in Mara.

Ženske so prinesle veliko dobrin, gospodar Nace, ki je bil po naravi šaljivec, pa nas je prijetno zabaval. Od samega veselja, da nas vidi, se ga je malo napil in tako mu ni zmanjkalo šal...«

Požgali most in k partizanom

Minerji Dravske divizije so ob umiku jugoslovanske vojske z Gorenjskega porušili 45 mostov v skupni dolžini 1500 metrov. Z miniranjem so onesposobili tudi več železniških predorov, kot na primer karavanški pri Hrušici (žel. proga Beljak-Jesenice), v Bohinju (Boh. Bistrica-Podbrdo v Baški grapi), med Otočami in Radovljico.

Nemška okupacijska oblast se je takoj lotila popravila vseh mostov; v mnogih krajih so morali postaviti nove. Za delovodjo ene od teh delovnih skupin so določili Antona Demšarja, Rovišarjevega z Jazbin na Malenskem vrhu, ki se je v Škofji Loki izučil za kleparja, potem pa se je zaposlil pri tesarstvu mojstru Francu Oblaku. Leta 1930 se je kot 23-letni fant poročil z mostrovo hčerko Ano.

V začetku decembra 1941. leta je Demšarjeva skupina končala dela na novem mostu čez Selško Soro v Praprotnem v Seliški dolini. Kdaj, kako in s kom se je ta skupina povezala z vodstvom vstaje na Gorenjskem, je danes težko reči. Zanesljivo pa vemo, da je približno v tistih dneh član pokrajinskega komiteja za Gorenjsko Lojze Kebe-Štefan potoval iz ljubljanske smeri po javkah v Selško dolino. Od Veštrškega mlina pri Škofji Loki do Praprotna ga je spremljal kmečki sin Ivan Jugovic-Mihovčkov z Binklja v Šk. Loki. Na zvezi v Praprotnem ju je čakal eden od bratov Golob.

Lojze Kebe-Štefan je tedaj šel na sestanek organizatorjev vstaje v raznih krajih Gorenjske, ki je bil pri Tomažinu, po domače Kocjanu v Bukovščici. Po vojni so razni pisni večkrat navajali, da je bil ta sestanek 5. decembra, medtem ko Ivan Jan v knjigi Dražgoška bitka trdi, da je bil najkasneje 2. decembra 1941. leta. Poleg Kebeta so se ga udeležili še Stane Žagar, Jože Gregorič, Maks Krnelj, Stane Bokal, Ivan Bertonec, Ivan Tomažin in še nekateri aktivisti. Pomenili so se o vojaškem in političnem položaju ter sklenili, da se bodo lotili mobilizacije, ustanavljanja novih vojaških enot ter začeli s splošno vstajo.

Na podlagi sklepov omenjenega sestanka je prvo sabotažno akcijo opravila Demšarjeva delovna skupina, v kateri sta delala tudi brata, mizarja Jože in Lojze Golob. Na Praprotnem so

zažgali nov most (ki so ga sami zgradili) in odšli k partizanom. Dam pred to življenjsko odločitvijo se je Tone Demšar oglašil doma pri ženi Ani v Škofji Loki in jo seznanil, kako bosta v prihodnje vzdrževala stike.

Škojeloški prvoborec in nosilec spomenice 1941 France Kavčič-Veljko je v izjavi o sodelovanju Ane Demšar z NOB med drugim zapisal:

»Ana Demšar je začela delati z narodnoosvobodilnim gibanjem v Škofji Loki septembra 1941. leta.

Prve zveze je imela v Praprotnem s svojim možem Antonom Demšarjem in Golobovimi. Anton Demšar in dva brata Golob (Lojze in Jože) so vstopili v Cankarjev bataljon 6. decembra 1941. leta. Pred tem so vključili v Osvobodilno fronto večjo skupino delavcev, ki so gradili most, in domačinov s Praprotnega. Pred odhodom k partizanom so imenovani zažgali nov most in s tem preprečili nemško izseljevanje iz Selske doline.

Ana Demšar je bila povezana s to skupino, nosila ji je informacije, material in literaturo...«

Pri Golobovih na Praprotnem se je tedaj 17-letni Janko Ravnihar s Križne gore učil mizararske obrti. Pod vplivom svojih bratrancev Jožeta in Lojzeta Goloba (pri katerih je stanoval in se učil mizariti) se je navdušil za osvobodilni boj ter skupaj z njimi odšel v gozd. Prav zaradi tega so se vsi iz te skupine (Demšar, Golobovi) najprej oglašili pri Ravniharjevih, po domače Kalanovih na Križni gori. Brez omahovanja so se jim iz te hiše priključili še bratje Jože, Lojze in Polde.

Samo šest dni po priključitvi te skupine Cankarjevemu bataljonu, je le-ta na pobočju Mladege vrha pri vasi Rovt v Seliški dolini izbojeval briljantno zmago nad elitno nemško policijsko enoto. Boj je bil resnično bliskovit: trajal je le okrog 12 do 15 minut. Padlo je 45 policistov izurjenih za vojskovanje s partizani. Kot navaja udeleženec te bitke Anton Ambrožič-Božo v knjigi Boj pod Triglavom, so v tej sijajni zmagi borci zaplenili 38 pušk, tri brzostrelke, tri mitraljeze, 6 pištol, več bomb in precej streliva.

Za uspeh je bil Cankarjev bataljon odlikovan s slovensko partizansko zastavo.

V tem boju so sodelovali vsi štirje bratje Ravnihar-Kalanovi, brata Golob, Anton Demšar in še mnogi, toda od imenovanih nihče ni preživel vojne. Skoraj vsi so padli že leta 1942. Sicer pa bom o Kalanovih bratih nekaj več povedal v nadaljevanju.

Nevarne obveščevalne tipalke

»Prvo težjo obveščevalno nalogo mi je naložil komandir Jaka Bernard, narodni heroj. Rekel mi je, naj sku-

šam dobiti zvezo s kakimi Nemci, od katerih bi lahko dobila za partizane pomembne podatke,« se spominja Ana Demšar. »Ker sta me le nekaj dni prej vprašala dva nemška policijska oficirja, če ju lahko vzamem na stanovanje v našo za tedanje razmere dokaj veliko hišo, sem to povedala Bernardu. Izkoristi za nas sijajno priložnost, mi reče. Tako sta se pri nas nastanila Müller in Godack, ki so ju drugi policisti in vojaki klicali (imenovali) komisar. Kuhala sem jima samo zajtrk. Za njuni funkciji točno ne vem, pa tudi vprašala ju nisem nikoli. Vsekakor pa sta bila pomembna funkcionarja, ker sta imela svoj državni avto in šoferja Alberta, vojaka doma s Koroške. S tem šoferjem sva se dobro razumela in mi je zato večkrat brez mojih vprašanj pripovedoval, kam je peljal omenjena oficirja, kje so čakali partizane v zasedi, kaj se med vožnjo pogovarjata, o raznih nakanah, težavah in podobno. O vsem tem sem redno obveščala partizane.

Spomeničar France Kavčič-Veljko je v že omenjeni izjavi opisal tudi to aktivnost Ane Demšar:

»Po umiku Cankarjevega bataljona iz Dražgoš je Demšarjeva prišla v Breznico, kjer je bil bataljon. Ob tej priliki ji je Jaka Bernard zaplaval razne naloge v Škofji Loki. Od nje je zahteval, da ostane doma, ker bo tako več pomagala borcem v škojeloških hribih. Rekel ji je, naj sprejme nemška oficirja na stanovanje. Njun šofer Albert, koroški Slovenec, je dajal Demšarjevi razne koristne informacije, ki jih je ona sporočala komandirju Škojeloške čete Bernardu.

Informacije so se nanašale na nameravane nemške napade in zasede ter raznih premikih sovražne vojske. Sporočala je naravnost četi ali preko Tončke Hafner, preko zveze v Podpulferci. Njena poročila je večkrat prejel moj brat Pavle Kavčič-Miha, intendant Škojeloške čete. Bernard je Demšarjevi pošiljal navodila preko Tineta Kalana-Dolinskega (poznejšega rajonskega sekretarja)...«

V Puštalskem gradu v Škofji Loki so Nemci imeli skladišče orožja in streliva. Komandir Jaka Bernard je hotel dobiti načrt gradu, da bi ocenil, če je mogoče izvesti napad na grad in zapleniti vsaj nekaj orožja ali pa izvesti sabotažno akcijo.

Lastnik gradu je bil baron Volkensperg, Demšarjevi pa so bili prijatelji s to družino. Ana je že od rosnih let hodila k njim v vas. Grof in grofica sta bila gluhonema, sicer pa je družina govorila le nemško. V družbi z baronovima hčerkama Hildo in Izo se je Ana naučila nemško. Hilda se je poročila z bivšim jugoslovanskim oficirjem Velimirom Svobodo, ki je bil na službi v škojeloški garniziji, sicer pa Dalmatinec. In ta oficir je na Anino prošnjo narisal načrt gradu, katerega so dobili partizani. Do napada pa nikoli ni prišlo, ker so od dražgoške bitke pa naprej vse do jeseni Nemci neprestano hajkali za partizanskimi enotami po Poljanski in Seliški dolini (Velimir Svoboda je bil jeseni leta 1944 komandant bataljona v Kokrškem odredu).

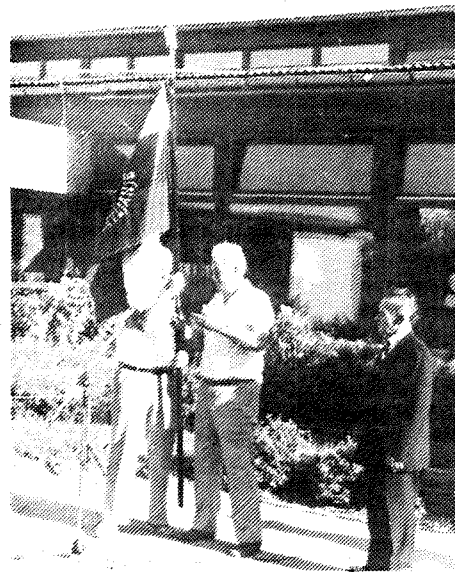
Piše J. Vidic (se bo nadaljevalo)

LJUBLJANA MOSTE-POLJE

Razvitje prapora

Krajevna skupnost 25. maja iz občine Ljubljana Moste-Polje je pred nedavnim praznovala svoj praznik. Prireditve v počastitev praznika je bila pred osnovno šolo Karel Destovnik-Kajuh. Zbrane je pozdravil predsednik sveta KS Viljem Klemenc, v programu pa so sodelovali učenci in učitelji osnovne šole ter godba na pihala Papirnice Vevče. Dolgoletnim aktivistom so podelili priznanja socialistične zveze, osnovni šoli knjižno nagrado, Ignacu Abriču pa plaketo ZRVS mesta Ljubljane.

Predsednik OK ZRVS Ljubljana Moste-Polje Edvard Krnovšek izroča prapor predstniku krajevnih konference ZRVS 25. maj Ignacu Abriču.

Prireditve v počastitev krajevnega praznika je izkoristila tudi krajevna organizacija ZRVS za razvitje svojega prapora. Dobršen del sredstev za razvitje je prispevala občinska konferenca ZRVS Ljubljana Moste-Polje, tamkajšnje združeno delo in nekateri zasebni obrtniki. Razvitja so se udeležili tudi predstavniki republiške in mestne konference ZRVS.

DUŠAN DOLENC

KANAL OB SOČI

Bil je lep dan mladosti

Kanalska osnovna šola »A. Veluščka-Matevza« je že 13 let pobratena z osnovno šolo »Jožeta Kravca« z Rakeka. Od takrat se učenci teh dveh šol srečujejo vsako leto ob 25. maju in skupaj praznujejo dan mladosti. Izmenično: enkrat v Kanalu, drugič na Rakeku.

Letos je bil spet na vrsti Kanal, kamor je v lepem majskem jutru pripeljal z Rakeka poln avtobus solarjev in njihovih mentorjev. Takoj so se našli prijatelji in znanci s prejšnjih srečanj in že so se sklepala nova poznanstva, zlasti v športnih igrah in na skupni zabavi. Se prej pa so se vsi zbrali na slavnostnem programu ob sprejemu 57 kanalskih sedmošolcev v mladinsko organizacijo. Ob tej priložnosti je bila na šoli pionirski organizaciji predstavljena in izročena kronika NOB Avč, eno izmed vasi kanalskega šolskega okoliša. Uporabljali jo bodo kot dopolnilo pri proučevanju poipretekla zgodovine domačih krajev in jih obenem spodbujala, da bodo tudi sami raziskovali ter pomagali pri zbiranju gradiva za podobne kronike, vsak učenec seveda v svojem domačem kraju.

CVETKA MRAK

ILIRSKA BISTRICA

Zbori pojo

Ilirskobistriške osnovne šole so v sodelovanju z občinsko kulturno skupnostjo tudi letos organizirale tradicionalno revijo otroških in mladinskih pevskih zborov. Na tej kulturni manifestaciji je sodelovalo deset pevskih zborov,

PETAR NIKOLIČ

UMAG

Tovariško srečanje

Na pobudo domicilnega odbora skupnosti borcev 3. prekomorske udarne brigade (Ilirska Bistrica) in občinskega odbora ZZZB NOV Buje (Istra) so v soboto, 31. maja 1986 organizirali srečanje borcev omenjene brigade in borcev Bujštine (Buje, Novigrad in Umag), ki so se ga udeležili nekdanji borci iz vseh krajev Primorske, Istre in iz Ljubljane ter Zagreba. S posebnimi avtobusi so prišli iz Goriških Brd, Cerknega, Idrije ter iz Sežane, ostali pa so prispeli z osebnimi vozili.

Srečanje borcev so organizirali v spomin na prva povojna leta, ko so pripadniki omenjene brigade v sestavi 26. dalmatinske udarne divizije bili v krajih zahodne Istre. Tja so prišli po umiku iz Tržica (Monfalcone) junija 1945 in so se v zahodni Istri zadrževali vse do 15. septembra 1947, ko je začela veljati mirovna pogodba z Italijo. Več kot dveletno zadrževanje borcev omenjene brigade v Bujah, Umagu, Novigradu, Poreču, Rovinju, Piranu, Kopru, Buzetu, Vižnadi, Brtonigli in v drugih manjših krajih zahodne Istre je pri marsikateremu pripadniku brigade zapustilo neizbrisne spomine in željo, da še enkrat obiščejo te kraje.

Kulturno-politični program so izvajali v kinodvorani v Umagu, govorila sta narodni heroj Jugoslavije Stane Bobnar, vojni politični komisar brigade in Luciano Benulić, predsednik skupščine občine Buje. V izvedbi kulturnega programa pa je sodeloval Mešani pevski zbor skupnosti Italijanov iz Umaga pod vodstvom Sergeja Berniča, ki je odlično zapel nekaj slovenskih, hrvaških in italijanskih partizanskih in borbenih pesmi. Sledilo je skupno kosilo in tovariško srečanje.

Prevoze in gostinske storitve je organizirala prevozna in turistična delovna organizacija »Slavnik« iz Kopra.

ALBERT KLUN

NOVA GORICA

Ekipe za prvo medicinsko pomoč

V Novi Gorici je bilo sedemnajsto občinsko tekmovanje ekip prve medicinske pomoči in enot civilne zaštite. Pripravili so ga sodelavci Rdečega križa in udeleženci skupščinskega sekretariata za ljudsko obrambo. Tekmovanja se je udeležilo 74 ekip. Na podlagi uspehov v krajevnih skupnostih in v organizacijah združene dela so za občinsko tekmovanje izbrali najboljših 25 ekip. Tekmovanje je bilo dobro organizirano in zelo uspešno, saj so bile organizacijske in strokovne priprave pravočasne.

MILE GOJKOVIČ

GRIŽE

Veselo na Homu

Maj, mesec mladosti je že po tradiciji čas, ko posamezna planinska društva organizirajo to ali ono prireditve. Niso še pozabljeni veličastni občutki, ko so se planinci zbrali visoko pod Komonom in skupaj z osebjem in pacienti partizanske vojaške bolnišnice Celje obudili spomin na delovanje te bolnišnice leta 1944 in leta 1945. Planinci so se zopet zbrali na trimskem pohodu na Hom, pohod pa sta organizirala občinski sindikalni svet in telesnokulturna skupnost. Izhodišči sta bili Griže in Prebold, cilj pa planinska postojanka Hom. Na Homu se je zbralo 250 pohodnikov, ki so prisluzhnili promenadnemu koncertu pihalne godbe iz Liboj ter pripravili različne igre. Vzdušje je bilo izredno. Ob tem pa je organizator pozabil, da je ravno Hom z okolico prizorišče znanega dogodka iz aprila 1941, ko sta se pod tem vrhom sestala Slavko Šlander, sekretar pokrajinskega komiteja KPS za Štajersko in Albin Vipotnik, član centralnega komiteja KPS ter se dogovorila o tem, kako se upreti okupatorju. Žal tudi niso pomislili, da v Prebolu prav letos praznujejo petdeset letnico sodelovanja tamkajšnjih tekstilcev v splošni stavki tekstilcev Slovenije.

FRANC JEŽOVNIK

LJUBLJANA-ŠIŠKA

Požar botroval ustanovitvi

Te dni je Industrijsko gasilsko društvo IMP Ljubljana praznovalo 20-letnico svojega uspešnega delovanja. Zamisel o ustanovitvi društva se je porodila ob izbruhu požara v enem izmed obratov. Danes je v društvu včlanjenih 24 članov ter 11 članic, ki na pogostih vajah enakovredno merijo svoje znanje in moči.

JOŽE ČURIN

SLOVENSKE KONJICE

Težave pri pisanju monografije

Odbor skupnosti borcev 3. brigade VDV se je letos sešel v Slovenskih Konjicah, na operativnem področju 3. bataljona VDV. Seje so se udeležili polnoštevilno vsi člani odbora skupnosti borcev brigade. Pritegnila jih je tudi pomembna vsebina dnevnega reda. Poročilo o dosedanjem delu je podal predsednik Milan Kožuh. Odbor je v zadnjih dveh letih uspešno vodil skupnost borcev brigade in opravil pomembne naloge.

V Trbovljah je bil ob 40-letnici osvoboditve zbor borcev celotne 3. brigade VDV. Izdana je bila posebna spominska medalja 3. brigade VDV. Bataljonski odbori so jo izročili vsem živečim borcem. Naletela je na zelo ugoden sprejem. V Trbovljah je bil odkrit spomenik osvoboditeljem revirjev, borcev 3. brigade VDV. Vsi štirje bataljonski odbori: revirski, kozjanski, pohorski in koroški delujejo uspešno in so aktivni pri družbenopolitičnem življenju na svojih nekdanjih operativnih področjih. Med prihodnje naloge pa sodijo srečanja borcev po bataljoni v letu 1986. Izvolili bodo nova vodstva in nove delegate v brigadni odbor.

Ker so mnogi borci VDV stari 70 let, so sklenili jubilejantom posvetiti vsaj skromno pozornost. Najtežji problem, pred katerim so se znašli, pa je dokončanje pisanja monografije brigade. Na zbiranju gradiva so zadnja tri leta pospešeno delali, za pisca pa so pogodbeno najeli novinarja Draga Vresnika. Že so se po bataljoni oddahnili, da je delo končano in se veselili knjige, ki bo kmalu izšla. Gradivo, ki ga je zbiral pisec, so prebrali, dali svoje pripombe in čakali na izid knjige. Drago Vresnik pa je nedavno sporočil, da mu zdravstveno stanje ne dopušča dokončati dela. V pismu pravi, da je gradivo pripravil do zaključne faze, tako da ostane le še dokončanje teksta, ki ga bodo zahtevali recenzenti. Da pa ne bi zadrževal izida knjige, odstopa od avtorske knjižne pravice. Predlaga, naj knjiga izide kot kolektivno delo odbora. Ta naj tudi poskrbi za tovariša, ki bo to delo tudi dokončal.

FRANJO MAROŠEK

MORAVČE

Novost: mažoretke

V počastitev letošnjih majskih praznikov so bili prebivalci Moravske doline priče budnicam moravške godbe, ki je obiskala večje kraje na

JOŽE NOVAK

Vabila

Odbor ZZZB Braslovče Žalec vabi vse predvojne aktiviste in bivše borce Briško-beneškega odreda in drugih vojaških enot in političnih organizacij v Brdih, da se 15. junija udeležijo slavnostnega odkritja spominske plošče predvojnemu aktivistu in medvojnemu sekretarju okrožnega komiteja KPS za zahodna Brda Ladu Marovtu-Rusu, ki je padel pod streljem nemške zasede v Brdih poleti 1944. Odkritje spominske plošče bo 15. junija ob 10.30 na njegovem domu v vasi Podvrh blizu Braslovč. Hkrati bodo predstavniki krajevnih skupnosti Braslovč in Kojškega iz Brd podpisali listino o pobratenu.

Tudi letos bo tradicionalno srečanje nekdanjih zapornikov, internirancev in izgnancev ter drugih borcev z mladino na Ljubelju. Srečanje bo v soboto, 14. junija 1986, ob 10. uri s pestrim kulturnim programom, ki ga bodo izvajali kulturni delavci občine Skofja Loka in Tržič.

Letos želimo, da bi udeleženci po osrednji proslavi ostali še nekaj časa skupaj, da bi se še kaj pogovorili. Zato smo se dogovorili z Občinskim odborom ZZZB NOV Tržič, da bo pripravil omizje s postrežbo.

Tudi program se bo delil na dva dela, tako da bo možen pogovor pri omizju.

Vabimo, da se srečanja udeležijo čimveč nekdanjih zapornikov, internirancev in izgnancev ter drugih borcev, zlasti pa vabimo našo mladino.

Komisija za bivše politične zapornike, internirance in izgnance pri predsedstvu RO ZZZB NOV Slovenije

Konec junija 1944 so enote IX. Korpusa NOV uspešno napadle železniško progo v Baški grapi. Vojkova brigada je uničila sovražne postojanke pri Mohorcu, Prangerju in Zarakovcu in več bunkerjev ter prekinila progo na 33 krajih.

Obletnico te zmage bomo Vojkovci proslavili v sodelovanju s Krajevno skupnostjo Podbrdo v soboto, 14. 6. 1986 v Podbrdu ob 13. uri v šoli »Simona Kosa«. Dovož z rednimi vlaki in avtobusi.

Vabljeni k čim večji udeležbi! Odbor borcev Vojkove brigade in Krajevna skupnost Podbrdo

Skupnost borcev Goriškega vojnega področja vabi vse borce in borce Komande Goriškega, Idriškega in Vipavskega vojaškega območja, pripadajočih enot komande mesta, prvega, drugega in tretjega bataljona NOVGRAD, da se udeležijo odkritja spominske plošče NOVGRAD-u K GVP.

Ploščo bomo odkrili v soboto 14. junija 1986 ob 10. uri v Novi Gorici na pročelju SGP Gorica, Prvomajska 39.

Vaša številna udeležba bo ponovno prispevala k večji in lepši slovesnosti ob spominu na vojne dogodke ter na aktivno sodelovanje v narodno-osvobodilni borbi.

Odbor

Krajevna organizacija SZDL Ivančna gorica, Odbor pohoda po poteh 2. grupe odredov, vabi mladino, občane, delovne ljudi in borce NOV, da se v čim večjem številu v soboto, 7. junija 1986 udeležijo množičnega tradicionalnega pohoda, osmega po vrsti. Začel se bo ob 9.30 uri dopoldne na Ploščadi OF v Ivančni gorici. S svojo množično udeležbo bomo vsi udeleženci tega pohoda prispevali k letu 1986, ko praznujemo 44-letnico znamenite »muljavske bitke«. Vodila jo je 2. grupa odredov pod vodstvom legendarnega partizanskega voditelja tovariša Franca Rozmarna-Staneta od 6. junija do 12. junija 1942. Pridite v čim večjem številu v Ivančno gorico in počastite spomin na uspešno bitko! Po končanem pohodu, objavi rezultatov ter podelitvi priznanj in plaket bo sledilo tovariško srečanje vseh udeležencev pohoda.

Odbor pohoda po poteh 2. grupe odredov NOV

Obvestili

Odbor skupnosti borcev Gorjanskega bataljona želi izpolniti seznam borcev, ki so se borili v njegovih vrstah ali pa šli skozi samo kot mobiliziranci za razne druge enote.

Za borce, ki so bili rojeni ali pa živijo na območju krajevnih skupnosti pod Gorjanci, bomo skušali urediti preko krajevnih organizacij ZB NOV. Borce iz drugih krajev, ki so bili v gorjanskem bataljonu, pa prosimo, da se pisno oglašijo Odboru skupnosti Gorjanskega bataljona pri OO ZZZB NOV Novo mesto in to čimprej, najkasneje pa do 30. novembra 1986.

Prosimo za sodelovanje. Skupnost borcev Gorjanskega bataljona

V Opatiji je v času od 12. aprila do srede junija 1946 potekal sedmi slovenski partijski tečaj. To pomeni, da bo prav kmalu poteklo 40 let od zaključka tega tečaja. Pred kratkim se je v Novi Gorici ustanovil odbor, ki organizira srečanje tečajnikov po 40 letih.

Odbor nima naslovov mnogih tečajnikov, zato poziva tečajnike na srečanje, ki bo v četrtek 12. junija okoli 12. ure v gostišču na Kekcu nad Novo Gorico.

Interesenti za srečanje naj se prijavijo tajniku odbora Mirku Cenciču, Nova Gorica, Podgrčna 46. Za prevoz tistih, ki nimajo lastnega vozila, bo od avtobusne postaje v Novi Gorici do Kekca in nazaj, poskrbljeno. Prisrčno vabljeni!

Mirko Cencič

Petinsedemdeset let Vilka Kolarja-Domna

Še vedno neizpeta sla

Ko si iz daljše perspektive ogledujemo njegovo zorenje, delovanje in vzpone, se mi njegova ustvarjalna osebnost razkriva v več plasteh: bil je učitelj, šolski nadzornik, organizator učiteljskih tečajev, politični in kulturni delavec, pisatelj, tiskovni ataše, vendar z enim skupnim imenovalcem; bil je prepričan in prepričevalen posredovalec idej socialistične revolucije in narodnoosvobodilnega boja. Za prve nazore je našel spodbude v predaprilski Jugoslaviji, za druge ob fašistični osvajačni in rasni ideologiji, skregani z normalnimi človeškimi odnosi.

Najino prvo srečanje

Imel sem priložnost opazovati to revolucionarno bit Kolarjevih spoznanj od blizu v času NOB. Bilo je tistega zgodnjemuarskega dne 1944 po napadu Nemcev na Cankarjevo brigado v Žvirčah, ko sem potkal na vrata okrožnega odbora OF Stična – Grosuplje v Škrjančah pri Ivančni gorici. V izbi s kmečko pečjo so bili zbrani sekretar okrožja Žiga (Franc Kimovec), Sočan (Andrej Flajs), Joco (Joco Plišič), Vera (Ida Szabo), Domen (Vilko Kolar) in drugi. Prisluhnili so moji izpovedi, kako sem v Žvirčah izgubil stik z brigado in želji, da se vrnem v svoj bataljon; po posvetu je odbor sklenil, da ostanem začasno v okrožju, oziroma kot partizanski učitelj na Muljavi. To je bil prvi stik s Kolarjem-Domnom, ki je opravljal takrat, ob hudem pomanjkanju učiteljev, dolžnost šolskega nadzornika. Predlagal me je v na novo osnovano partizansko šolo in mi bil kot začetniku pedagoški svetovalec, pomagal pa mi je tudi pri drugih vprašanjih, na primer pri ustanavljanju pionirske organizacije.

Domen je bil na mitingih, tatarskih in okrajnih sestankih odličen in prepričljiv govornik. Z Venceslavom Winklerjem sta 4. III. 1944 organizirala ob stoti obletnici Jurčičevega rojstva veliko proslavo. V ime-

nu OF je Domen odkril vsebinsko bogato in lepo oblikovano spominsko ploščo, ki so jo tri mesece pozneje razbili domobranci. Slavnostni govornik je bil Winkler. Šola je pripravila kulturni program, nastopili so pevski zbor, recitatorji, pevski zbor mladenk iz Ivančne gori-

Vilko Kolar, kot ga srečujemo zdaj

ce in zbor partizanov Varnostno obveščevalne službe. Vodil jih je Cvetko Budkovič. Peli so partizanske in narodne pesmi.

Okrožni odbor OF je nekaj mesecev deloval v »Obrščakovi« stavbi, kjer sta bili osnovna in partijska šola. Med seboj smo si bili kot velika družina. Domen je organiziral v Stični okrožno konferenco učiteljev, na kateri je imel politični referat Žiga, pedagoškega pa sam. Ob koncu maja smo člani OO OF Grosuplje-Stična zapustili Muljavo in se zadrževali na področju Suhe Krajine. To je bil čas, ko so Angloamerikanci odprli drugo fronto in partizani z Rdečo armado osvobodili Beograd (20. X.). Domen in Zoran Hudalet sta ob dnevnem poslušanju radijskih poročil pripravljala bilten in izdajala tednik Glas Dolenjske, ki je bil trn v peti domobrancem. Prirejali smo igre in skeče, na primer v Ambrusu prav v času desanta Nemcev na maršala Tita v Drvarju. Kmalu za tem so v Gradcu v Suhi Krajini izvršili domobranci napad na partizansko bolnico, kjer je zgubilo življenje devet bolnikov – partizanov in partizank.

Oktobra sva se z Domnom razšla, ko sem odšel na novo dolžnost v ofirsko šolo Glavnega štaba NOV in POS, Domen pa na Štajersko, a se je moral zaradi ofenzive vrniti na Dolenjsko; pri Okrožnem odboru OF Novo mesto je deloval kot kulturnopropagandni referent. Ponovno sva se srečala šele po osvoboditvi v Šentvidu pri Ljubljani.

Mladost, šolanje in nato vojna leta

Vilko Kolar je bil rojen 21. VI. 1911 v Radvanju pri Mariboru, kjer je končal osnovno šolo, meščansko šolo in učiteljske pa v Mariboru, tu je po petih letnikih diplomiral. Oče, železničar, je v revščini preživel petčlansko družino. Zato je moral Vilko med počitnicami in tri leta pozneje kot nezaposlen učitelj fizično delati na železniški progi, da si je prislužil nekaj denarja za obleko in knjige. Po odslužitvi vojaškega roka je poučeval na enorazredni šoli ob avstrijski meji in tam še bolj spoznal težaško delo kmetov, kočarjev in gozdnih delavcev. O njihovem življenju je pisal članke; po odklonitvi tajniškega mesta v JRZ in zaradi delovanja v levem krilu Sokola se je zameril tedanjim političnim oblastem. Šele ne-

Vojna ga je našla v Mariboru. Na fronti pri Ormožu so ga kot rezervnega poročnika zajeli Nemci. Bil je v sedmih taboriščih, od Severnega morja do Reke. S ponarejenimi dokumenti je prešel iz nemškega v italijansko vojno ujetništvo ter se februarja vrnil v Ljubljano. O tej trnovi poti je napisal knjigo: »Lačni, toda pogumni«, ki je edini tovrstni zapis iz teh krajev in tega časa.

Med racijami v Ljubljani je bil trikrat zaprt; ko je žena dobila službo v Hrastovem dolu pri Šentvidu na Dolenjskem, sta tam navezala stike s partizani. Kot tajnik Krajevne organizacije OF se je Kolar po italijanski kapitulaciji vključil v Okrožje Stična in opravljal delo šolskega nadzornika ter referenta za kulturo in propagando. Ob jesenski ofenzivi se je udeležil v Cankarjevi brigadi znane bitke na Ilovi gori. Dogodke in doživlja po Dolenjski, Suhi in Beli Krajini ter prek Kolpe na Hrvaškem je opisal v izjemno zanimivih in branja vrednih knjigi: »Med bojem in delom gradimo«.

Po veliki zmagi

Konec vojne je dočakal v Črnomlju; preko Gorjancev, Novega mesta in Trebnjega je prišel v Ljubljano, kjer ga je Mini-

Med člani OO OF v Stični, septembra 1943, po italijanski kapitulaciji

kaj let po poroki z učiteljico Gabrijelo Majcen, ki je službovala v devet kilometrov oddaljeni šoli, sta dobila zaposlitev v Križevcih pri Ljutomeru. Tu so ga napredni učitelji izvolili za predsednika okrajnega društva Učiteljskega pokreta, ki so ga v slovenskem merilu vodili Jurančič, Mencej, Kerenčič in drugi.

strstvo za prosveto zadolžilo za organizacijo šolstva v Pomurju. Vrnil se je v severovzhodno Slovenijo, v deželo širnih žitnih polj, cvetočih akacij in vinogradov, tja, kjer je kot učitelj že deloval. V Ljutomeru je bil podpredsednik Okrajja, šolski nadzornik, član komiteja KP. Takoj po osvoboditvi je organiziral prvi trimesečni učiteljski tečaj, ki ga je končalo 62 mladih učiteljev in učiteljic. Nadaljevalnega tečaja v Murski Soboti se je udeležilo naslednje leto nad sto učiteljskih kandidatov.

Na sprejemu pri Vojni misiji v Berlinu, ob jugoslovanskem prazniku 29. novembra 1949

Njegove organizacijske, govorniške in pisateljske sposobnosti, znanje nemščine itd. so dobro poznali vodilni funkcionarji, zato so mu leta 1947 zapuili težavno nalogo in ga dodelili Vojni misiji v Berlin. Bil je delegat Ministrstva za delo FLRJ in nato kulturni in tiskovni ataše v času, polnem političnih spletk med Vzhodom in Zahodom (1945–1950), v času informbiroja in neposredne povojne graditve. Vsa ta zgodovinska dogajanja je z dobrim poznavanjem razmer plastično opisal v knjigi »Po veliki zmagi«.

Naj bo tu omenjeno, da je v Berlinu samoiniciativno pripravil predvajanje prvega slovenskega filma »Na svoji zemlji«, ki si ga je ogledalo nad 20 predstavnikov vojnih misij, akreditiranih pri Kontrolnem svetu za poraženo Nemčijo. Po tej zahtevni in uspešni nalogi v Berlinu se je vrnil v Ljubljano, kjer ga je čakalo mesto šolskega nadzornika, tajniško mesto zveze prijateljev mladine, delo urednika mladinskega lista »Mladi svet« in nazadnje ravnatelja osnovne

šole v Šentvidu pri Ljubljani. Bil je 13 let občinski odbornik, 4 leta mestni odbornik, predsednik SZDL, organizacijski sekretar komiteja KP. Že upokojen (1971) je urejal tovarniški časopis delavske organizacije Tekstil »Naš delavec«, pisal je v revije, časopise in 8 let s posebno ljubeznijo opravljal nalogo predsednika Zveze kulturnih organizacij občine Šiška. Z vso pozornostjo in zavzetostjo je pred dobrim mesecem (16. IV.) sledil koncertu revije pevskih zborov v osnovni šoli Riharda Jakopiča. Na koncu sporeda je navdušen in pribito ugotovil: »Najlepše je zapel mešani pevski zbor Stane Kosec Gameljne – Rašica.«

Domen je prejel vrsto državnih odlikovanj (7), številna družbenopolitična priznanja in nagrade, med njimi Žagarjevo. Njegova sla po uživanju kulturnih dobrin vseh zvrsti umetnosti je ostala še vedno neizpeta. Kako veliko bogastvo vedenja, spoznanj in lepih doživetij je nabranil v tej 75-letni zvezdi osebnosti in koliko zajetnih veder vére v osvobodjenje slovenskega človeka in jugoslovanskih narodov je raztresel in razdal! Tak je ostal vse do danes – svež in ustvarjalen. Naj bo tak še naprej.

Cvetko Budkovič

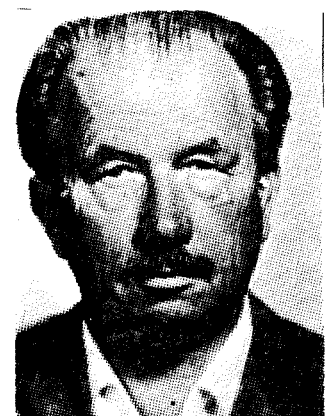
Družbeno priznanje – listina mesta Maribor za Antona Ulriha-Kristla

Znani partizanski borec Anton Ulrih-Kristl je prejel družbeno priznanje – listino mesta Maribor ob letošnjem 29. aprilu – prazniku mesta in občin Maribora.

Rodil se je 26. novembra 1916 v kraju Pesje pri Velenju. Že v stari Jugoslaviji je bil član KPJ. V začetku okupacije je sodeloval pri pripravah na vstajo v Šaleški dolini. Kot namestnik sekretarja celice KPS v Pesju je bil na sestanku v Ležnu, kjer so obravnavali priprave na prvo uporniško akcijo v Šaleški dolini. V noči na 7. julij 1941 je sodeloval v prvi uporniški napisni akciji, nato pa je odšel v ilegalo. Sodeloval je v napadu pohorske čete na nemško posadko na Klopem vrhu 17. septembra 1941. S pohorsko četo se je vključil v štajerski partizanski bataljon in sodeloval v napadu tega bataljona na Šoštanj v noči na 8. oktober 1941. Sodeloval je v boju na Čreti na Dobrovljah 26. oktobra 1941 in na brežiškem pohodu štajerskega partizanskega bataljona. S šaleško četo se je v začetku oktobra 1942 vključil v pohorski bataljon. Spomladi 1943 je Ulrih postal sekretar okrožnega komiteja KPS za šaleško-mislinsko okrožje. Bil je tudi sekretar mariborskega okrožja, sekretar lenarškega okraja in član okrožnega komiteja KPS in okrožnega odbora OF Maribor. Ulrih je eden vidnejših štajerskih revolucionarjev in prvoborcev. Tudi po vojni je opravljal vrsto odgovornih funkcij, saj je bil načelnik oddelka za druge pri predsedstvu vlade Slovenije, sekretar KPS Maribor-okolica, predsednik okraja Šoštanj, podpredsednik občine Maribor-Center, direktor Zlatoroga itd.

Ulrih je eden od pobudnikov za ustanovitev in od or-

ganizatorjev Partizanskega pevskega zbora v Mariboru. V njem deluje tako že od ustanovitve. Je tudi eden od ustanoviteljev Festivala Kurirček, kjer še vedno aktivno sodeluje. Prav tako je bil tudi eden od organizatorjev in soustanoviteljev Kurirčkove pošte v Mariboru. Zelo aktiven je pri prenašanju tradicij NOB na mlade, kjer si z izo-

strenim političnim posluhom in s humanimi človeškimi vrlinami posebej prizadeva, da bi mladi spoznali narodnoosvobodilni boj in revolucijo, ne le kot časovno obdobje naše nedavne preteklosti, temveč njegovo notranje bogastvo – moralne vrednote, kulturno rast, bratstvo in enotnost narodov in narodnosti Jugoslavije. Do nedavnega je bil podpredsednik mestnega odbora ZZZ NOV Maribor, predsednik komisije za tradicijo NOB pri MO ZZZ NOV Maribor, je član sveta republike Slovenije. Povsod je izredno spoštovan, tovariški in priljubljen. Anton Ulrih-Kristl je nosilec Partizanske spomenice 1941, številnih državnih odlikovanj in drugih priznanj.

M. K.

Franjo Vičar

Ob 80-letnici rojstva

Vzgojitelj in dramski igralec Franjo Vičar je zagledal luč sveta pred osemdesetimi leti (27. aprila 1906) v Sakuškaku pri Juršincih v Slovenskih goricah, v kmečki družini, kjer se je vedno negoval smisel in dar za pristni ljudski prleški humor. Ta ga ni zapustil niti v najhujših časih izseljenstva. Nižjo realno in učiteljsko je končal v Mariboru, nato je kot učitelj poučeval v Slovenski Bistrici, Juršincih in na Polenškaku, kjer je bil šolski upravitelj. Od tod so ga Nemci februarja 24. julija 1941 odvedli v pregnanstvo v Slavonko Požego, nato pa v Kordun. Vičar se je zaposlil v tovarni sladkorja, družina pa se je selila iz stanovanja v stanovanje, dokler ni našla sobe in kuhinje v Vinkovcih. Leta 1942 je februarja Vičar postal aktivist NOB za vinkovski okraj, njihovo skromno stanovanje pa je postalo shajališče in skrivališče za aktiviste in partizanske kurirje. Po naključju so ga ustajali nekoč ujeli in zaprli. Ob bombnem napadu na zgradbo, v kateri je bil zapor, je ustaška straža pobegnila, zaporniki so odprli vrata in med padanjem bomb zbežali na prosto. Ta-

ko se je rešil tudi Franjo Vičar, ki se je v Petrovcih pridružil partizanom. Poslali so ga kot borca v deveto vojvodinsko brigado, družine do osvoboditve ni več videl. Sodeloval je pri osvoboditvi Vukovara v komandi mesta. Že prej je vodil kulturno ekipo, prirejal skeče, vodil pevski zbor in frontno gledališče.

Ko se je vrnil v Slovenijo, je najprej prevzel mesto šolskega upravitelja v Juršincih, nato je učiteljeval v Ptuj. Leta 1948 je opustil učiteljsko službo in postal vodilni igralec v ptujskem polpoklicnem gledališču. Leta 1954 je odšel na povabilo uprave mariborskega gledališča kot igralec v mariborsko Dramo, ki ji je ostal zvest do upokojitve.

V igralske skrivnosti ga je uvedel Hinko Tomašič, režiser predvojne mariborskega gledališča, ki je vodil dramski tečaj v Juršincih in odkril njegov talent za oblikovanje odorskih likov. Od leta 1926 je bil igralec v amaterski gledališki skupini v Bučkovcih, tam ogromno igral in režiral, zato je popolnoma naravno, da je končno

pristal v objemu poklicnega gledališča.

Najbolj dragocena lastnost Franja Vičarja v njegovem igralstvu je talent za komične vloge. S smehom je razveseljeval občinstvo v Ptuj in Mariboru, v takih vlogah se je tudi najbolje počutil. Tudi zunaj gledališča je pogosto nastopal kot Prleški Franček, sprva v duetu z Danijelom Sugmanom, nato z Arnoldom Tovornikom, Jožetom Samcem in Janjo Bukartovo v Totem teatru, v radijskem nedeljskem feljtonu in na nešteti javnih prireditvah.

Za razvoj ptujškega polpoklicnega gledališča je Franjo Vičar izjemno zaslužen, saj je prevzemal najzahtevnejše vloge. Seveda pa se je začelo

najpomembnejše igralsko obdobje za jubilarja v Mariboru, kjer je postal član poklicnega gledališča. Z vestnostjo, marljivostjo in z naravno nadarjenostjo se je kaj kmalu povzpел med vodilne repertoarne igralce. Z vlogo Župnika v Mikelnovi dramatizaciji Prežihovih Samorastnikov je prejel nagrado Združenja dramskih umetnikov Slovenije.

Med vlogami, ki jih je odigral v Ptuj in Mariboru, naj omenimo nekaj najznačilnejših: Župnik (Kralj na Betajnovi), Župan (Pohujšanje v dolini Šentflorjanski), Krjavelj (Deseti brat), Dr. Mrož (Raztrganci), Urh (Razvalina življenja), Blagojevič (Pokojnik), Ujec Vaso (Gospa ministrice), Argan (Namišljeni bolnik), Arlekin (Lažnik), Wurm (Kovarstvo in ljubezen) in veliko drugih.

Ob visokem življenjskem jubileju se naš jubilar spominja, kako mu je v Slunju kotarski predstojnik v preganstvu rekel: »Slovenici, nikada više Slovenije!« Vičar je veroval, da se besede ustaškega predstojnika ne bodo nikdar uresničile, zato je tudi odšel v partizane, kjer je v frontnem vojvodinskem gledališču kot Slovenec vodil gledališke predstave in mislil na čase, ko se bo v Ptuj spet slišala slovenska beseda z odra. S trdno vero je te čase tudi dočakal.

Dušan Mevlja

Še nekaj misli in želja za mir

Vojna je nekaj groznega. Vojna je huda reč. V vojni ubijajo ljudi, mučijo in tepejo.

NINA BUT in GABI SAKULAC

Mi si še ne predstavljamo, kaj nam pomeni beseda mir. Koliko je otrok po svetu v vojni, ki so lačni, vojska jih preganja...

PETRA OKLOPDŽIJA

Vojne so strahotne. Umirajo otroci in odrasli ljudje. Med vojno ni cvetja. Takrat je jok otrok.

DEJANA DŽULABIČ

Nočem vojne, ker v vojni umirajo ljudje, ki niso nič krivi.

MATEJA LUBEJ

Tole je le nekaj misli iz petega B celodnevne osnovne šole Frana Roša iz Celja

Športni dan

Že pred prvim majem smo imeli športni dan. Šli smo k Maliču. Prva postaja je bila v Gornji vasi pri lipi. Tam smo se lahko igrali. Lipo smo zmerili tako, da smo jo tri deklice iz tretjega razreda objele z rokami. Potem je Janezova Tina povabila tovarišico na kavico in še nas. Pili smo čaj in jedli jabolka. Sabina, ki že hodi v službo, nam je pletla kite.

Potem smo šli naprej in prišli smo do Maliča. Tam živi borec Stanko Korošec. Ko je prišel iz hiše, nam je razdelil bombone. Izvedeli smo, da je njegov sin bil nekoč na Titovem rojstnem dnevu, videli smo tudi fotografije. Nekaj smo peli in deklamirali. Na koncu smo sli domov dobre volje.

BARBARA KVAS, 3. r. O.Š. Stranice

Moj zaslužek

S Heleno sva pomagali tovarišici Gosakovi nesti vreče. Z nama je šla tudi Lucija. Nesli sva ji vse do doma. Ko sva prišli s Heleno v hišo, nama je dala tri kolačke. Nato smo šle v šolo.

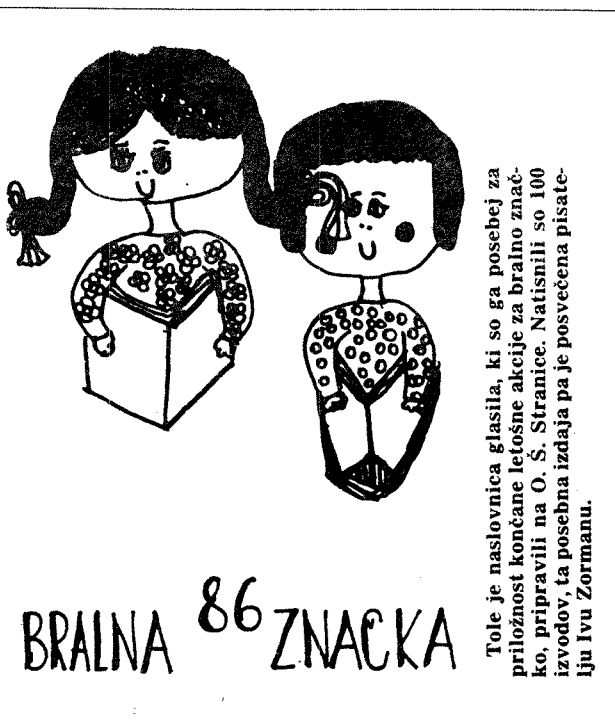
URŠKA KRAJŠEK, 2. r.

OBRAMBNI DAN

V sredo smo obiskali Jostov mlin. Pot je bila dolga. Svarisica Jostova nam je povedala, kaj se je dogajalo med vojno. Pohvalila nas je, ker smo imeli lep program. Imeli smo lipo recitacijo. Sudi igrali smo si, ka pohvalo nam je pustila stiri rase. Rase so poskakale v vodo. Ena raca je bila prva in je tunkala druge rase. Nekateri smo si ti ogledali. Spominjmo se. Naraj smo šli gl potoku. V vodi nas je čakalo kosilo. Po kosilu smo šli domov. Še dan je bil razum in lep.

Ales Jagodic, 2. B

* COŠ FRAN ROŠ CELJE

Tole je naslovna glasila, ki so ga posebej za priložnost končane letošnje akcije za bralno značko, pripravili na O.Š. Stranice. Natisnili so 100 izvodov, ta posebna izdaja pa je posvečena pisatelju Ivo Zormanu.

Po delu se prileže razvedrilo

Člani našega krožka smo se dogovorili, da bomo imeli v sredo namesto delovnega sestanka praznovanje rojstnih dnevo vseh tistih članov, ki so rojeni od spetembra do aprila.

Slavljenci so poskrbeli za sladkarije in pijače. Tudi glasbe ni manjkalo. S svojim modernim ritmom nas je privabila na plesišče.

Tako je naša novinarska soba na podstrešju za spremembo začela drugače. Spoznali smo, da sem tudi takšne oblike zelo dobrodošle, saj se ob obilici dela in skrbi tudi pri krožku nimamo časa kaj pošaliti in razveseliti. Sklenili smo, da pridejo drugi na vrsto vsi, ki so rojeni do maja in med počitnicami. Pa bo spet veselo!

NATAŠA ŠTARKL, 7. b
nov. krožek, OŠ Artiče

Tale prispevka objavljamo pred metliškim srečanjem mladih zgodovinarjev, da vam tako vsaj z »vzorcem« pokazemo, kakšna so prizadevanja mladih na tem področju. Seveda – ne smemo jih soditi preveč strogo! Morda so nekateri začetni intervjuji še nekam okorni in skopi. Toda vaja dela mojstra, mar ne?!

Ponovno srečanje z aktivistko Olgo

Ta pogovor sodi v krog več podobnih, ki so jih šolarji O. Š. Maks Pleteršek iz Pišec opravili za jugoslovanske pionirske igre.

(Člani zgodovinskega krožka smo povabili na razgovor tovarišico Minko Zupančičevo, da bi nam kaj več povedala o delovanju aktivistov v težkih vojni dneh.)

Tovarišica Zupančičeva, tudi vi ste bili aktivistka. Kje in kdaj ste začeli delovati?

V odpor sem se vključila že leta 1941. Delovala sem na območju Krškega. Včasih sem morala tudi v Leskovec ali Radeče. Moje delo je bilo nevarno, saj sem prenašala zaupna poročila mimo mnogih straž. A to sem imela za narodno dolžnost.

Ste dobili tudi ilegalno ime?

Da, vsak aktivist je imel svoje ilegalno ime. Moje je bilo Olga.

Nam lahko poveste kaj več o delovanju aktivistov?

Naše delovanje je bilo zelo zelo nevarno. Zlasti smo se bali izdaj. Za določeno stvar so vedeli le trije ljudje. To so bile trojke, ki so se nadaljevale zopet v naslednje trojke. Kajti če bi enega izmed njih ujeli in ga mučili, bi lahko izdal le dva sodelavca, nikakor pa ne celega kroga. Do takih izdaj pa je le redko prišlo, saj ko te mučijo, dobiš posebno moč. Naše geslo je bilo: Čim manj vedeti in čim več narediti. Naši ljudje so

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Adijo osmošolci, pozdravljeni srednješolci!

Komaj dobrih deset dni nas loči od konca šole za letošnje osmošolce. Rekli boste adijo osnovni šoli in postali boste (tako se zdaj splošno titulirate) – usmerjenci. Na razne konce, mnoge tudi proč od domačega kraja, vas bo vodila pot k novemu znanju. Še prej pa se bodo morali mnogi med vami pomeriti v znanju na sprejemnih izpitih za vpise na posamezne šole. Nič kaj prijetna reč v teh vročih dneh, pa kaj moremo. Boste pa potem dvakrat zaslužno počivali.

Izbira poklica ni lahka reč, še težje se je odločati vam, ki premnogi še nimate prvih predstav o tem, kaj bi radi v življenju počeli in kaj vas najbolj veseli. Toda vse leto ste (v zadnjem razredu osemletke) temu vprašanju posvečali veliko skrbi. Z vami so sodelovali sociologi in psihologi, razredničarke in razredničarji, nenazadnje pa tudi starši. Gotovo ste zase uganili pravo. Če se bo pa izkazalo, da niste, nikar ne vrzite puške v koruzo! Še vedno se lako preusmerite. Pomembno je le, da niste brez volje in – da še malo potrpite ob knjigah teh nekaj dni. Potem pa se bo razgrnilo pred vami dolgo, vroče poletje...

Živjo, pa lepo se imejte!
Bojana (in Žive)

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Naša knjižnica se bogati

Na šoli imamo že precej knjig iz mladinskega leposlovja v srbohrvatskem in hrvaškosrbskem jeziku. Med avtorji so priljubljeni mladinski pisatelji in pesniki.

Teh knjig ne kupuje šola, ampak jih dobivamo za nagrade na raznih natečajih, ki jih razpisujejo časopisi s tega jezikovnega področja. Sedaj imamo že 257 takšnih knjig. Med njimi je tudi 67 takih, ki so nam jih poslali člani novinarskega krožka iz Gunje, s katerimi sodelujemo že vrsto let. Na šoli so izvedli akcijo »Knjiga za slovensko druga«, ki jim je lepo uspela.

Zelo zanimive knjige so tudi tiste, ki so prevodi slovenskih avtorjev. Takó lahko primerjamo originale s prevodi. To počnemo največkrat pri urah fakultativne srbohrvaščine, ki jih obiskujemo šestošolci.

DUŠAN ČANČOR, 6. a
(novinarski krožek O.Š. ARTIČE)

Spominski zapis

Pogovor z Jožetom Ogorevcem, partizanskim kurirjem

Kdaj ste izvedeli, da je v našo domovino vdrl sovražnik?

Še isti dan leta 1941. Star sem bil štirinajst let.

Kako ste sprejeli to novico?
Z ogorčenjem. Že tako so bile ekonomske razmere slabe, sovražnik pa je s svojo prisotnostjo še vse poslabšal.

Kako ste se vključili v odpor proti sovražniku?

S pomočjo terenskih aktivistov sem se vključil v osvobodilno gibanje na Kozjanskem. Bil sem kurir. Prehodil sem Kozjansko in del Haloz.

Kakšne so bile kurirske naloge?

Izredno odgovorne, težavne in tudi nevarne. Poleg pošte, ki sem jo prenašal, sem večkrat spremljal razne funkcije iz raznih štabov. Bil sem odgovoren tudi za usodo teh ljudi.

Ali ste kot kurir kdaj padli v sovražnikovo zasedo?

Na svoji dolžnosti nisem bil nikdar ujet.

Kaj bi morali narediti z važnim sporočilom, če bi padli sovražniku v roke?

V takem primeru bi moral pošto zažgati, ali pa tudi pojesti, da ne bi prišla sovražniku v roke. To je bila dolžnost slehernega kurirja. Sicer pa smo prenašali ustna sporočila.

Kakšna so bila ustna sporočila?

To so bile posamezne besede iz vsakdanjega življenja, ki pa so za naslovne pomenile pomembne podatke. Tudi kurirji sami nismo vedno vedeli za pomen teh besed.

Ali ste hodili sami na pot?

Navadno sva hodila po dva kurirja skupaj. Če je tovariš

zbolel, sem moral na pot sam.

Ste se med potjo do cilja tudi kje ustavljali?

Da. Imeli smo določene javke in skrivna mesta, kjer smo puščali kurirji drug drugemu ustrezna sporočila, seveda, z namenji iz narave. Tako smo vedeli, ali je nadaljevanje poti varno ali je potrebno počakati ali zaviti po drugi strani. To so nam največkrat govorili čisto navadni kamenčki ob poti, pa tudi veje dreves in mahovi.

Kje ste se najpogosteje zadrževali?

V kolikor so dopuščale razmere, smo se zadrževali po samotnih kmetijah, sicer pa največ v gozdu, kjer smo imeli svoje postojanke.

Kakšni so bili do vas ljudje na tem območju?

Vsi narodno zavedni Slovenci so bili do nas prijazni in nikdar nismo bili lačni, razen kadar so bile hajke.

Kateri dogodek se vam je najbolj vtisnil v spomin?

Dan, ko sem v zadnjem trenutku obvestil partizane, da se jim bliža nemška patrolja, za njo pa še oborožena četa. Snega je bilo čez meter, zato je bila pot, ki sem jo moral čimprej prehoditi, zelo težavna. Kljub temu sem uspel obvestiti partizane pravočasno, da so takoj zasedli položaje. Nemci so bili presenečeni in se jih je nekaj takoj predalo, ostali pa so zbežali. Od ujetih Nemcev smo zvedeli za nas zelo pomembne podatke.

ZGODOVINARSKI KROŽEK
OŠ PIŠECE

(spraševali sta učenki
STANKA in ROMANA)

Notranjsko, Gorenjsko, Stajersko in Primorsko. Na takih postajah je bilo navadno od pet do dvanajst kurirjev, komandir in komisar.

Se morda spominjate katerega od sotovarišev aktivistov, ki je doživel tragičen konec?

Da, na žalost je bilo mnogo naših tovarišev ubitih. Veliko jih je padlo ravno na teh kurirskih postajah. Med njimi tudi Janko Miklavčič, Marjan Založnik, Tonči Habinc...

Je tudi vam kdaj grozila nevarnost?

Tudi meni je nekoč grozila velika nevarnost. Čez zastraženi most sem morala nesti nahrbtnik z zdravili in zdravniškimi potrebščinami, ki naj bi jih odnesli partizanom. Ko sem prišla do mostu, sem opazila, da stražarji pregledujejo vsakega posameznika. Rekla sem si: Če že dobijo mene, moram rešiti vsaj nahrbtnik. Že sem ga hotela vreči v vodo, a se je tisti trenutek oglasil alarm. Vsi so začeli bežati. Tudi jaz sem stekla čez most in tako rešila sebe in seveda tudi nahrbtnik.

Tovarišici Zupančičevi smo se zahvalili za prijeten razgovor in se poslovili. Prosili smo jo, da bi še kdaj prišla med nas in osvežila spomine na težke vojne dni. Seveda nam je obljubila, saj našemu povabilu nikoli ne odreče.

To, kar nam je povedala tovarišica Olga, je tudi naši iznajdljivosti in pogumu v pomoč. Vendar upam, da vojne ne bo nikoli več in da mi ne bomo občutili njenih grozot.

ALENKA KUNEJ

8. a
OŠ Jurij Dalmatin Krško

Franc Pavlin-Zdravec

Umrli je nosilec partizanske spomenice 1941 in upokojeni podpolkovnik JLA Franc Pavlin-Zdravec. Rodil se je 1917. leta v vasi Kremenca pri Cerknici. Leta 1941 se je brez omahovanja opredelil za OF. Bil je eden izmed organizatorjev vstaje. Maja 1942 je odšel v NOV v Lukov bataljon na Kožljeku, kateri je jeseni prišel v sestavo 2. slovenske udarne brigade Ljuba Šercerja. Najprej je bil komandir čete in nato komandant bataljona. Leta 1943 je bil sprejet v KPJ. Novembra istega leta je prevzel dolžnost namestnika komandanta mesta Ribnica na Dolenjskem, aprila 1944 pa dolžnost komandanta 3. bataljona 9. brigade 18. divizije. V boju pri Kočevju je bil ranjen. Med tem je končal višji oficirski tečaj pri glavnem štabu NOV Slovenije in 1949. leta končal višjo artilerijsko tehniško šolo v Zagrebu. Po upokojitvi se je vrnil v domaćo vas in se vključil v družbenopolitično delo. Med drugim je bil član družbenopolitičnega zbora občinske skupščine, predsednik KO ZZZ NOV Cajarje-Zilce in član predsedstva OO ZZZ NOV Cerknica in raznih komisij. Tovariš Franc je bil tudi nosilec več odlikovanj in priznanj. Od njega smo se poslovili aprila v njegovi rojstni vasi.

Marija Hribljan

Rodila se je 1897. leta v vasi Tavžlje. Bila je aktivna članica OF in ZB Cajarje-Zilce. Leta 1942 so ji Italijani na Velikih Blokah ustrelili kot talca moža, sin Matija pa je padel kot borec Notranjskega odreda. Od nje smo se poslovili na domačem pokopališču.

Franciška Rupar

V Žilcah smo se poslovili od Franciške Rupar, rojene 1902. leta iz Raven pri Žilcah. Moža so ji ustrelili kot talca na Velikih Blokah, sama pa je bila aktivistka OF. Po vojni je bila članica ZB, AFŽ in SZDL.

Ivan Puntar-Gubec

Aprila smo se na piranskem pokopališču poslovili od prvoborca, nosilca partizanske spomenice 1941, upokojenega polkovnika JLA in člana sveta republike Ivana Puntarja-Gubca. Rodil se je 1914. leta na Proseku pri Trstu. Kot dvajsetletni fant je odšel v staro Jugoslavijo, kjer je zaradi svojih naprednih političnih idej doživel razočaranje in preganjanje. Proglasili so ga za politično nevarnega zaradi aktivnega sodelovanja v sindikatu. Po okupaciji Jugoslavije se je vključil in aktivno sodeloval v organizaciji OF v rudniku Brestanica, vendar je moral pred Nemci kmalu zbežati na Kočevsko, med partizane, kjer so ga Italijani zajeli in zaprli v šempetrsko kasarno in naprej v Trst od koder je bil konfiniran v notranjost Italije. V konfinaciji je dobil zvezo z ilegalci. Po mučnem potovanju po italijanskem ozemlju se je prebil med partizane na Primorskem. Najprej se je priključil Čenetovi skupini na Šentviški planoti. Nato je vodil skupino borcev Soškega odreda v Režijo vse do Sv. Višarjev. V Gradnikovi in Vojkovi brigadi je dobil politične funkcije. Bil je tudi pomočnik komisarja brigade. Pred kapitulacijo Italije se je brigada premaknila na Dolenjsko, kjer je sodeloval pri razoroževanju italijanske vojske in pri napadih na belogardistične in plavogardistične postojanke. Po kapitulaciji Italije je dobil v 9. korpusu nove naloge. Uspešno je organiziral in vodil protioboveševalno službo korpusa. Najbolj srečen je bil, ko je sodeloval pri osvoboditvi Trsta in njegovega rodnega Proseka. Po vojni je ostal zvest borec in nosilec naprednih idej pri izgradnji socializma, kot priznanje za to ga je Skupščina SRS 1980. leta izvolila za člana sveta republike Slovenije. Prejel je več visokih vojnih in poveljskih odlikovanj.

Jože Traven

Rodil se je 1915. leta. Po okupaciji se je vključil v delo OF in kasneje odšel v partizane, kjer je bil zajet in zaprt v Kamniku in Begunjah nato pa v Mauthausnu in Auschwitzu. Po vojni se je vključil v delo porušene domovine in bil aktiven v vseh družbenopolitičnih organizacijah.

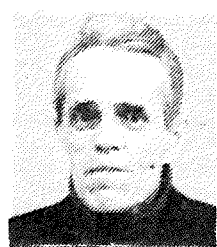
Tončka Jarc

V 82. letu je umrla Jarčeva mama iz Zavrha pod Šmarno gorjo, rojena pa je bila v Smartnem. Okusila je grozote obeh vojn. Okupacija naše dežele je ni presenetila, njena vrata so bila vedno odprta našim terencem ter borcev in partizanom. Pomagala je s hrano in drugim materialom. Že 1941. leta so začeli zahajati k njej borci Rašiške čete, ki so imeli s terenci razne težave. Leta 1942 so njenega moža aretirali in odpeljali v Dachau, kjer je 1945. leta umrl, toda ona ni klonila. Tudi po vojni je prispevala svoj delež za obnovo domovine.

Anton Štrukelj

Anton Štrukelj se je rodil 1919. leta v Žilcah. Kot vojak stare jugoslovanske vojske je bil pri Beogradu ujet in odpeljan v Nemčijo. Po vojni je opravljal vrsto odgovornih nalog v družbenopolitičnih organizacijah in KS.

Jože Podobnik

V 58. letu je v Radečah umrl Jože Podobnik, upokojeni delovodja zasavskega gradbenega podjetja Beton. Rodil se je v kmečki družini na Cerkljanskem. Septembra 1943. leta se je vključil v Vojkovo brigado.

Rozalija Pogačnik

Februarja smo se na pokopališču v Selcih nad Škofjo Loko poslovili od partizanske mame Rozalije Pogačnik iz Češnjice. Rodila se je pred 78 leti v Ostem vrhu. Vsi, ki smo jo poznali, se bomo spominjali njenega deleža za NOG. Oba z možem sta podpirala NOG, njen sin je padel v partizanih.

Tone Kreč

Aprila je tragično umrl Tone Kreč - Vretov Tone iz Rašice pri Ljubljani. Rodil se je 1914. leta na Rašici v napredni slovenski družini. Po končani kmetijski in zadrugi soli se je posvetil delu na kmetiji. Odločen, kot je vedno bil, se je takoj vključil v NOB in postal eden od prizadevnih aktivistov na tem področju. Tako je z narodnim herojem Stanetom Koscem stopil v zvezo. Pomagal mu je zbirati orožje, hrano, podatke o gibanju okupatorja in bil v stalni zvezi z Rašiško četo. Njegova aktivnost ni ostala dolgo skrita. Ko je okupator požgal in porušil Rašico, je bila družina Kreč z ostalimi sovaščani aretirana in preko zavora v Šentvidu in taborišča Rajhenburg izgnana na Hrvatsko. Naselili so se v vasi Brestovac pri Slavonski Požegi. Tudi tu Tone ni miroval. Kmalu se je vključil v ilegalno delo. Sodeloval je s partizanskimi enotami na Papuku in Psunju. V ilegalno delo je vključil tudi druge slovenske družine, ki so bile naseljene v okoliških vaseh. Septembra 1943. je odšel v partizane skupaj s starši in sestrami. Razporejeni so bili v razne enote 5. korpusa. Kot kmetijski tehnik je postal kmetijski referent Požeškega partizanskega področja. Na osvobojenem, na pol osvobojenem ozemlju in sovražnikovem zaledju je organiziral kmetijske odbore katerih naloga je bila posejati čimveč žita, ga požeti in s pomočjo partizanskih enot spraviti v skladišča na osvobojeno ozemlje. Med ofenzivo 1944. leta je zbolel za tifusom. Po vojni se je vrnil v domači kraj in se takoj lotil dela pri obnovi porušene vasi. Poleg tega se je vključil v družbenopolitično delo na območju občine Šiška. Opravljal je razne odgovorne naloge. Za delo med NOB in po vojni graditvi je bil večkrat odlikovan.

Ferči Miler

V Radečah smo se poslovili od Ferčija Milerja, dolgoletnega predsednika občine in družbenopolitičnega delavca. Rodil se je 1919. leta v Radečah. Po okupaciji se je vključil v napredno mladinsko odporniško gibanje. Leta 1944 se je priključil borcev NOV v Brežicah. Kmalu je napredoval in postal rezervni kapetan. Bil je večkrat odlikovan.

Anton Nared

V Žilcah smo se poslovili od Antona Nareda, rojenega 1909. leta v Mahnetih, stanujočega na Osredku. Bil je borec Bračičeve brigade in dvakrat odlikovan.

Rozalija Hren

V Radečah je lani v 68. letu umrla Rozalija Hren, aktivna sodelavka NOV. Zbirala je razni material in finančna sredstva. Kljub invalidnosti je sodelovala v družbenopolitičnih organizacijah.

Janez Hudolin

Na pokopališču v Selcih smo se februarja poslovili od Janeza Hudolina iz Češnjice. Rodil se je 1910. leta. NOG se je pridružil in začel sodelovati že zelo zgodaj v Kropi, kjer je bil zaposlen. Junija 1943 je odšel v partizane. Bil je borec Prešernove brigade. Kasneje je hudo zbolel in takega so Nemci ujeli in zaprli v Begunje, nato pa poslali na prisilno delo. Domov se je vrnil po vojni in se takoj vključil v obnovo domovine in v družbenopolitično delo.

Krajevna organizacija ZB NOV Dušan Kraigher Trnovo iz Ljubljane sporoča, da so v letu 1984 umrli njeni člani

Ivanka Buh, rojena 1894. leta, aktivistka od 1941., Marija Lozar, rojena 1890, aktivistka od julija 1942., Elizabeta Veble, rojena 1914. leta, aktivistka od julija 1941., Vera Bevc, rojena 1922. leta, borka NOV od avgusta 1942., Alojz Piščanec, rojen 1898. leta, borec NOV od maja 1942., Jože Privšek, rojen 1909. leta, borec NOV od oktobra 1944., dr. Anton Petek, rojen 1924. leta, borec NOV od oktobra 1944., Milan Veničnik, rojen 1919. leta, borec NOV in nosilec partizanske spomenice 1941.

V letu 1985:

Marica Mengušič, rojena 1904. leta, aktivistka od avgusta 1941., Simon Podgoršek, rojen 1899. leta, borec NOV od julija 1944., Rudolf Lunder, rojen 1911. leta, borec NOV od septembra 1943., Leopold Kržišnik, rojen 1894. leta, borec španske državljanske vojne in aktivni udeleženec NOV od aprila 1942.

Krajevna organizacija ZB NOV Brestanica sporoča, da so v 1986. letu umrli njeni člani:

Rudi Kadivnik, rojen 1913. leta, borec Kozjanskega odreda, Franc Korene, rojen 1911. leta, borec Kozjanskega odreda, Karlo Žener, rojen 1905. leta, aktivist in interniranec, Marija Pribožič, rojena 1912. leta, aktivistka, Ivan Glogovšek, rojen 1913. leta, borec 13. brigade, Alojz Resnik, rojen 1902. leta, aktivist, Franc Zemljak, rojen 1908. leta, borec Kozjanskega odreda.

Zveza združenj borcev NOV občine Hrastnik sporoča, da smo v letu 1985 spremili na zadnjo pot naslednje tovariše in tovariše:

Peter Grešak, aktivist NOB, Ivan Zajc, aktivist NOB, Justina Podlogar, vdova po padlem, Fani Jakopič, aktivna udeleženka NOB, Albina Mlinarič, interniranka, Marija Marinko, aktivna udeleženka NOB, Ivan Senegačnik, aktivni udeleženec NOB, Bogomir Jamšek, interniranec, Anton Mihačič, aktivist NOB, Albin Urana, aktivni udeleženec NOB, Jože Učakar, aktivni udeleženec NOB, Marija Lorbar, sodelovala za NOB, Albin Hrastelj, aktivni udeleženec NOB, Pavel Lapornik, aktivni udeleženec NOB, Franciška Kupec, sodelovanje za NOB, Rudolf Katič, aktivni udeleženec NOB, Fani Knaus, vdova po padlem v NOB, Milan Dobršek, aktivni udeleženec NOB, Štefanija Nadrah, vodja po padlem, Jože Pavčnik, interniranec, Jože Deželak, aktivni udeleženec NOB, Marija Krese, aktivna udeleženka NOB, Viktor Guček, aktivni udeleženec NOB, Olga Hameršek, aktivistka NOB, Marija Čudovan, mati padlega v NOB, Stanko Brečko, aktivni udeleženec v NOB, Ivan Planinc, aktivni udeleženec NOB, Stanko Rome, aktivni udeleženec NOB.

Triglav-simbol svobode

Spominski pohod partizanov na Triglav 1986

V prejšnji številki smo objavili zanimiv in nadvse koristen napotek znanega planinca in gorskega reševalca Emila Herleca. Gotovo ste opazili, da o obutvi nismo ničesar spregovorili, zato tokrat besedo ali dve o tem.

Mnogi izkušeni pa tudi neizkušeni planinci vedo povedati, kako pomembna je v gorah obutev. Mnogim nesrečam z najhujšimi posledicami je namreč pogosto botrovala prav neprimerna obutev. Zato vas opozarjamo: pri skrbite si primerne planinske čevlje (vsaj eno številko večje kot pri običajnih) z dobrim gumijastim profilom. Enako pomembno je, da so čevlji visoki (da segajo čez gleženj) in uhojeni, da vas ne bodo žulili. Dan ali dva pred odhodom jih skrbno namažite (zelo dober je goveji loj). Čevlji ne smejo biti preveliki, ne pretensni. Pred hojo jih dobro zavežite, ker s tem zavarujete gležnje pred morebitnim izpahom. Za hojo vam priporočamo tudi palice, vendar vas opozarjamo, naj imajo jermenčke, da vam ne bodo padale iz rok, kar utegne biti nevarno. Organizacijski odbor bo prijavnico za pohod objavil kmalu. Že pred prijavo pa si pri skrbite mnenje vašega zdravnika, kar bo eden od pogojev za vašo udeležbo.

Iščemo pisno dokumentacijo

Od organizacijskega odbora za pohod na Triglav smo te dni prejeli naslednje vabilo:

Kljub prizadevanju doslej ni bilo mogoče najti vpisne knjige, ki je bila med NOB v Aljaževem stolpu. V to knjigo so se vpisovale tudi takratne patrole. Naprošamo vse, ki bi karkoli vedeli o knjigi, da to sporočijo odboru. Odboru naj se javijo tudi vsi tisti, ki so se kot borci morebiti neorganizirano povzeli na Triglav.

Ker si odbor prizadeva pripraviti čimpristnejši »partizanski miting« na Kredarici, zlasti pa na osrednji slovesnosti na Rudnem polju (19. julija), so vabljeni vsi, ki so pripravljene sodelovati z zapiski ali s pesmimi na temo Triglav v boju in svobodi. K sodelovanju so vabljeni vsi slovenski kulturniki.

Banjole – nove penzijske cene v letu 1986

Svet počitniškega doma Banjole je bil zaradi nenehnega naraščanja cen živil, potrošnega materiala in storitev ter ustreznega nagrajevanja delavcev delovne skupnosti PD prisiljen, da na svoji seji dne 27. 05. 1986 poviša dnevne penzijske cene za goste PD od 15. 06. 1986 dalje, ki so različne glede nastanitvenega objekta in časa letovanja.

ČAS LETOVANJA

Nastanitveni objekt	od 15. 06. do 25. 06.	od 25. 06. do 05. 09.	od 05. 09. dalje okvirna cena
DEPANDANSA II	3.600	4.850	3.700
DEPANDANSA I in III			
podprtiličje DE II	3.400	4.850	3.500
OBJEKTI A, B, NR in podprtiličje DE I	3.100	4.350	3.200
POČITNIŠKA HIŠICA	2.650	3.300	–

Cena od 05. 09. dalje bo naknadno potrjena morda pa tudi spremenjena.

Člani ZB NOV iz občin članic PD (soustanoviteljic) – samoplačniki imajo na te cene od 15. 06. dalje popust 750 din, na podlagi predloženega potrdila o članstvu.

Za goste iz občin, ki niso članice PD Banjole je dnevna cena višja za 200 din.

Vse ostalo velja, kakor je bilo objavljeno v TV-15 dne 24. aprila 1986.

Izmenjava gostov

BANJOLE-KARLOVY VARI

Za letošnje leto je z zdraviliščem Karlovy Vari (ČSSR) sklenjena pogodba o izmenjavi 30 gostov po 14 dni.

Naš gost je za 14-dnevno zdravljenje v zdravilišču Karlovy Vari ob prijavi dolžan vplačati znesek 75.900 din, kolikor znašajo stroški 14-dnevnega letovanja češkega gosta v PD Banjole (ali na dan 5.420 din).

Člani ZB NOV iz občin soustanoviteljic PD Banjole imajo na dnevno ceno popust 750 din, kar pomeni za 14 din 10.500 din in je cena 14-dnevnega zdravljenja 65.450 din.

Za prevoz v Karlovy Vari in nazaj skrbi naš gost sam.

Interesenti pošljejo prijave preko občinskega odbora ZZB NOV, Mestnemu odboru ZZB NOV Ljubljana, Komenskega 7, kjer dobijo tudi vsa potrebna pojasnila (tel. 061/325-241) pri tov. Slavki.

Svet počitniškega doma Banjole

Dvoje popravkov

Avtorja člankov, objavljenih v prejšnji številki (Kamilu Brešan in Lojze Hafner) sta nas opozorila na napaki, ki spreminjata logiko zapisov in terjata popravek. V Brešanovem zapisu Deportacija in pobeg iz ošrčja Nemčije bi moralo biti v prvem odstavku namesto: »Z lahko noč sem zvečer zapustil domače...« zapisano: »Nasvidenje zvečer, sem rekel domačim ob odhodu...«, v Hafnerjevem zapisu pa Kako smo kurirji relejne postaje G-11 (in ne G-10) dočakali dan zmage.

Uredništvo

nekdanji borci, ne glede na pripadnost enoti. Več kot dobrodošla bodo glasbena dela, pesnitve, skeči, recitacije in drugo. Morda se bo našel kak umetnik-slikar, ki bi potem svoja dela-slike (seveda spet na temo Triglav v boju in svobodi) podaril vojščnici na Pokljuki, Domu na Kredarici, Vodnikovemu domu, častnemu predsedniku odbora Rudolfu Hribniku-Svarunu ali avtorici diplomske naloge Lei Kranjc. Tudi brez partizanskega harmonikarja miting ne bi bil popoln. Torej, harmonikarji, ki ste pripravljeni s harmoniko med pohodnike, prijavite se!

Ob koncu še to: morda kdorkoli kaj ve o sestrelitvi angleškega letala na Kredarici? Pilota, ki mu je uspelo izskočiti in priti do Mojstrane, je menda nekdo izdal Nemcem. Vse, kar veste, sporočite predsedniku organizacijskega odbora za pohod na Triglav Francu Šmitu, Cankarjeva 12, Bled.

Jože Čurin

Razpis

Festival Kurirček Maribor razpisuje za leto 1986 literarne nagrade za krajše prozne sestavke, pesmi ali dramski prizor s tematiko iz naše revolucije:

1. PESEM ZA OTROKE

1. nagrada 20.000 din

2. nagrada 15.000 din

2. PROZNI SESTAVEK

(črtica za otroke)

1. nagrada 20.000

2. nagrada 15.000

3. KRATEK DRAMSKI PRIZOR

(oziroma skeč primeren za otroke)

1. nagrada 20.000

2. nagrada 15.000

Razpisa se lahko udeleži sleherni državljan SFRJ.

Razpis je anonimen.

Pismene prispevke je treba oprèmiti z geslom, popolne naslove pa priložiti v zaprtih ovojnicah.

Zirija bo upoštevala le tiste prispevke, ki jim bo priložena zaprta ovojnica z razrešeno šifro.

Zaželeno je, da avtorji pošljejo vsaj tri kopije. Rokopisov ne vračamo.

Zirijo bodo sestavljali književniki in predstavniki Festivala Kurirček.

Prispevke pošljite do vključno 15. novembra 1986 na naslov:

FESTIVAL KURIRČEK,
Tomšičeva 45,
62000 MARIBOR
FESTIVAL KURIRČEK
MARIBOR

Zbrani prvič po vojni

Kar dvesto petdeset nekdanjih internirancev in nekaj gostov se je zbralo na srečanju taboriščnikov zloglasnega uničevalnega nacističnega tabo-

torišnega odbora pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije inž. Vlasto Kopač, nato pa jim je spregovoril podpredsednik predsedstva RK SZDL Slovenije Jože Knez. Govornik je spomnil na prestano taboriščno gorje in se ni izognil boleči temi nekaterih zmot iz preteklosti, znanim dachauskim procesom. Poudaril je, da so o tem jasno spregovorili tudi na zadnjem slovenskem kongresu Zveze komunistov.

rišča Dachau. To se je zgodilo minulo soboto v ljubljanskem Domu ljudske armade, prvič po končani vojni.

Zbrane iz vse Slovenije je najprej pozdravil predsednik

Pojasnilo in opravičilo

V zadnjih majske dni smo pošiljali opomine vsem, ki ste kot naročniki našega tednika pozabili poravnati naročnino za leto 1985, nekateri v celoti nekateri samo doplačilo, ki smo ga morali zaradi nenehne rasti stroškov tiska in papirja dopisati med letom.

Žal pa opomina niso prejeli samo pozabljenici, ampak tudi mnogi naročniki, ki so naročnino v celoti že zdavnaj poravnali, pa računalnik, ki to reč opravlja za nas, tega ni imel zabeleženega v svojem spominu. Ko smo ga »prosili« naj nam sporoči, koga vse moramo opomniti na dolg, nam je skupaj z imeni dejanskih dolžnikov sporočil tudi imenske podatke za naročnike, ki so naročnino ali poravnali ali pa so časopis že sredi lanskega leta odpovedali.

Vsem, ki smo jih na ta način nehote vznemirili in razjezili, nekatere celo tako hudo, da so sklenili TV-15 pri priči odpovedati (še zlasti zaradi nepotrebnega pristavka »opomin pred tožbo«, čeprav je menda formalni sestavni del vseh opominov), se po tej poti opravičujemo in jih prosimo za razumevanje, pri tem pa tudi obljublamo, da se bomo z računalnikom poslej sami bolje sporazumeli in da napak te vrste ne bomo več dopuščali.

TV-15 želi tudi poslej ostati »Naš tovariš«

Uredništvo TV-15

Vsaka nova kaset je tudi kulturni dogodek

Iz babičine skrinje – v živo

S predstavitev novih pravljicnih kaset za otroke Založbe kaset in plošč RTV Ljubljana in Založbe Borec

Naključje ali ne? Predstavitve nove kasete, ki je izšla hkrati s knjigo Skrinja iz babičine bale avtorice Berte Golobove in ilustratorke Jelke Reichmanove, je bila na sam dan petindvajsetletnice izhajanja uspešne mladinske revije Kurirček. Za slednjo pa vemo, da jo tudi izdaja Založba Borec.

Skrinja iz babičine bale pri-

v ritmu letnih časov in vremenjskih razmer, sege in navede, hišna kmečka opravila, orodja..., glas za kaseto je posodila Milena Zupančičeva, glasbena podlaga pa so izvrjne ljudske viže in pesmi z Gorenjskega, Dolenjskega, Štajerskega in Koroškega. Tudi Dolžanove citre ne manjkajo.

Zaradi tematike, pristopa k njej in nenazadnje zaradi njene poučnosti je pri nastajanju kasete sodeloval tudi Zavod za šolstvo SRS.

Hkrati z Borčevno kaseto so nam na tiskovni konferenci predstavili še štiri kasete iz programa Založbe kaset in plošč RTV Ljubljana: Branka Hribarja Dež za Sanjo, Franeta Putarja Škratek Lučko, Pavla Lužana Malo čarovnico in Roberta Louisa Stevensona Otok zakladov. S tem je naše malo občinstvo dobilo nove spremeljevalce za lahko noč in za nenasitne malčke nekam pičila kasetna bera, se je razširila. Ob tem lahko dodamo le, da so otroci hkrati hvaležno, pa tudi zahtevno občinstvo. Hvaležni so za vse, kar jim novega ponudimo, zahtevni pa v vsebinskem in interpretacijskem iskanju. Zato morda ne bi bilo odveč, da bi založniki, ki načrtujejo nove pravljicne kasete za otroke, morda poleg seganja po besedilih znanih avtorjev, večkrat segli po glasbi, morda po glasbenih pravljicah. Te zadnje zanesljivo prispevajo k poučnim smotrom in zagotovo bi bile dober pripomoček h glasbeni vzgoji, a je na našem tržišču z njimi prava suša.

B. Ž. J.

haja na slovenski knjižni trg v ponatisu, zvočna kaset za branimi odlomki iz te pripovedi pa je novost. Avtorica Golobova je izbrala nekaj najrazličnejših odlomkov iz svoje knjige (o kateri smo že pisali, a naj vam mimogrede osvežimo spomin in povemo, da zajema snov iz etnologije ter otroku na prijazen, domač način predstavlja predmete iz babičine bale: črna kmečka kuhinja, stvari, ki so povezane s kmečkim delom

Tovariško srečanje na Ljubelju

Kot že nekaj let nazaj, bo tudi letos na Ljubelju, na prostoru, kjer je bila podružnica nacističnega taborišča Mauthausen, srečanje internirancev, zapornikov in izgnancev iz vse Slovenije z mladino. Tradicionalno tovariško srečanje na Ljubelju bo letos 14. junija z začetkom ob 10. uri. Tovariško srečanje organizira komisija za bivanje politične zapornike, internirance in izgnance, ki deluje pri RO ZZB NOV Slovenije, skupaj z občinsko organizacijo ZB in Tržiča, za kulturni program pa bodo letos poskrbeli kulturniki iz Škofje Loke.

B. A.

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Časopisni svet TV-15 naš tovariš: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADAŠKA, MILAN FILIPIČ, TONE GOŠNIK, MARIJAN LAH, FRANCE PEROVŠEK (predsednik sveta), ZORKA PERŠIČ, VANDA ŠKODNIK, STANE SKRABAR, JULKA TAJNIKAR, DRAGO VRESNIK. Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK. Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR. Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ – naša organizacija. Lektorica-redaktorica: MIRANDA MRČELA. Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR. Tajnica uredništva: MARA OKORN. Vodja uprave: BOJAN ZVONAR. Telefon uredništva: 327-780. Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 2.200 din, posamezna številka v prosti prodaji 50 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35